

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Andra kammaren.

Nr 25.

Tisdagen den 31 mars.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott herr Johansons i Huskvarna m. fl. å kammarens bord liggande motion nr 377.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 4 och 41—45, bankoutskottets utlåtanden nr 28, 29 och 31, första lagutskottets utlåtanden nr 21 och 22 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 30 och 31.

§ 4.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Olsson* i Kalmar m. fl., nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 111, angående överflyttning av domkyrkotunnomedel från Kalmar domkyrka till Växjö domkyrka;

herr *Carlson* i Mölndal, nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 208, angående understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor;

herr *Pehrsson* i Göteborg, nr 380, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 190, angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för budgetåret 1925—1926 m. m.;

herr *Nilsson* i Hörby, nr 381, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 219, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 115) om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning;

herrar *Fjellman* och *Holmgren*, nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 153, med förslag till civil tjänstepensionslag m. m.;

herr *Pettersson* i Hällbacken m. fl., nr 383, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 142, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderätts-havare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.;

herr *Ros*, nr 384, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142;

herr *Järte* m. fl., nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 110, med förslag till lag om undersökning angående monopolistiska företag och sammanslutningar;

herr *Nylander* m. fl., nr 386, i anledning av sistnämnda proposition; och

Andra kammarens protokoll 1925. Nr 25.

herr *Bergström* i Bäckland, nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, med förslag till lag om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring.

Samtliga avlämnade motioner bordlades.

§ 5.

Ordet lämnades härefter till

Herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 30 och 31 måtte i nu nämnd ordning uppföras omedelbart efter jordbruksutskottets utlåtande nr 29.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 406, inefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om ändring av gällande bestämmelse rörande barns skolålder; och begärdes ordet därvid av

Herr **Wagnsson**, som yttrade: Herr talman! Enär andra kammaren den 28 innevarande mars på hemställan av sitt första tillfälliga utskott i dess utlåtande nr 2 fattat enahanda beslut som det, vilket nu blivit kammaren delgivet, tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att den gjorda delgivningen ej skall föranleda någon kammarens åtgärd.

Den av herr Wagnsson gjorda hemställan blev av kammaren bifallen.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 8 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar, dels och åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner;

från andra lagutskottet:

nr 92, i anledning av väckt motion om införande i fattigvårdslagen av bestämmelse om skyldighet för hemortskommun att erlægga ränta å av vistelsekommun till understödstagare utgivet belopp;

nr 93, i anledning av väckt motion om ändring av 32 § i lagen om allmän pensionsförsäkring;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § 1 mom. i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården; och

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för parter i kommunala mål samt i fattigvårds- och barnavårds-mål att med posten insända besvärsskrifter och övriga handlingar;

från bankoutskottet:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., i vad den angår pensions- och indragningsstaterna;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels säkerheten för ett Östra Centralbanans järnvägsaktiebolag år 1916 beviljat statslån, dels och reglering av Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolags skuld till staten;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgad pensionering av sjuksköterskor;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för vissa befattningshavare vid statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa; och

nr 91, i anledning av väckt motion om beredande av högre pensioner åt vissa kommunalt eller f. d. kommunalt anställda barnmorskor; samt

från första lagutskottet, nr 83, i anledning av väckt motion med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

§ 8.

Till bordläggning anmälades andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner om ändring av 7 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 18, i anledning av väckt motion angående vissa missförhållanden i avseende å försäljningen av tobaksvaror.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Lindmark</i>	under 7 dagar fr. o. m. den	2 april,
» <i>Fjellman</i>	» 13 » » »	3 »
» <i>Öhman</i>	» 13 » » »	2 »
» <i>Höglund</i>	» 12 » » »	4 »
» <i>Olsson i Kullenbergstorp</i>	» 13 » » »	3 »
» <i>Björling</i>	» 13 » » »	3 »
» <i>Björnberg</i>	» 13 » » »	3 »
» <i>Gustafsson i Älvsered</i>	» 14 » » »	2 »
» <i>Vennerström</i>	» 14 » » »	2 »
» <i>Olsson i Mellerud</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Sävström</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Sundström</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Englund</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Mårtensson</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Björkman</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Ljunggren</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Olofsson i Digernäs</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Bergström i Bäckland</i>	» 14 » » »	2 »
» <i>Larson i Tönnersa</i>	» 14 » » »	2 »
» <i>Andrén</i>	» 12 » » »	4 »
» <i>Öberg</i>	» 12 » » »	1 »
» <i>Månsson i Erlandsro</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Hammarlund</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Lundgren</i>	» 12 » » »	3 »
» <i>Petersson i Broaryd</i>	» 5 » » »	8 »
» <i>Lindgren</i>	» 5 » » »	1 » och
» <i>Nilsson i Antnäs</i>	» 14 » » »	3 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,56 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 1 april f. m.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidna mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 378, av herr *Olsson* i Kalmar *m. fl.*;

nr 379, av herr *Carlson* i Mölndal; och

nr 380, av herr *Pehrsson* i Göteborg;

till bevillningsutskottet motionen nr 381, av herr *Nilsson* i Hörby;

till bankoutskottet motionen nr 382, av herrar *Fjellman* och *Holmgren*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 383, av herr *Pettersson* i Hällbacken *m. fl.*;

nr 384, av herr *Ros*;

nr 385, av herr *Järte m. fl.*; och

nr 386, av herr *Nylander m. fl.*; samt

till första särskilda utskottet motionen nr 387, av herr *Bergström* i Bäckland.

§ 3.

Andra lagutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 17 och 18 bordlades åter.

§ 4.

Ang. sam-
manförande
av vissa kom-
munala val.

Till avgörande företogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion angående förrättande av kommunal- och stadsfullmäktigeval vid samma förrättning som val av landstingsmän.

I anslutning till vad herr *Olsson* i Gävle *m. fl.* föreslagit i en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 23, hemställde utskottet, att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana ändringar i gällande förordningar, att val av kommunal- och stadsfullmäktige skulle kunna äga rum vid samma förrättning som val av landstingsmän.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *von Geijer, Dahl, Vrang, Magnusson* i Tumhult, *Gustafson* i Kasenberg, *Westman* och *Björkman* i Norrköping, som ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att utskottet ej bort tillstyrka utredningen i fråga under annan förutsättning än att utredningen bleve fullt allsidig, så att därvid även toges i betraktande, huruvida ej fakultativt landstingsvalen skulle kunna i olika valkretsar framflyttas till den tid, då stads- och kommunalfullmäktigevalen ägde rum, och ej blott de senare tillbakaflyttades till den nu enhetliga tiden för landstingsvalen, vilken i regel icke vore lämplig för fullmäktigeval, varvid tillika måste övervägas, i vilken ordning tid för landstingsval skulle för de olika valkretsarna bestämmas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Gustafson** i Kasenberg: Herr förste vice talman! I det här föreliggande ärendet har jag icke kunnat följa det slut, vartill konstitutionsutskottet har kommit, utan biträtt den ena av de vid betänkandet fogade reservationerna.

Utskottet såväl som motionärerna framhålla, att genom att sammanslå valen till landstingsmän och valen till kommunalfullmäktige skulle man kunna motverka valledan, enär valmännen därigenom skulle få mindre besvär, eftersom de inte behöfve infinna sig till dessa val mer än en gång i stället för två, som fallet är nu. För min del är jag av motsatt uppfattning. Jag tänker då särskilt på landsbygden, där valförrättningarna genom införande av dessa sammanslagna val säkerligen komma att bli ganska vidlyftiga, då valsedlar skulle avlämnas för två olika val, vartill komme röstsedelsförsändelserna. Detta bleve också irriterande för valmännen, som ju icke äro så vana att uppträda i dessa offentliga lokaler och därför komma att draga sig för att resa och hellre utebli från valen. På landsbygden torde det i allmänhet också vara svårt att få lämpliga lokaler, och om så valförrättningen till följd härav måste gå långsammare, bleve man nödsakad att bilda kö. Säkerligen vore det mången, som droge sig för att rösta, om han finge stå och vänta för att avlämna sina röstsedlar. Härtill kommer ju också, att då den röstande skall avprickas i röstlängden, det lätt kan bli förväxlingar, vilket också kan giva anledning till överklagande av valet.

Det är vidare att märka, att de politiska gränslinjerna mellan partierna naturligtvis komma att på grund av dessa kombinerade val dragas upp ännu skarpare än förut, och det kan icke vara lämpligt för kommunens angelägenheter, att så sker. Då är det bättre, att man, såsom fallet är nu, inriktar sig på att välja personer, som äro intresserade för de kommunala angelägenheterna och skickade att utföra desamma. Vill man försöka hindra valledan, är det säkert lämpligare att göra valkretsarna något mindre, så att det blir lättare för valmännen att komma in till vallokalerna och avlämna sina röstsedlar.

Jag anser för min del, att denna motion borde ha avstyrkts av utskottet och icke tillstyrkts och ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herrar von Geijer m. fl.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr förste vice talman! Den här föreliggande frågan har ju vid flera tillfällen debatterats mycket ingående här i kammaren; senast ha skälen för och emot ordentligt ventilerats under en rätt så lång debatt vid fjolårets riksdag, och det torde således vara fullkomligt överflödigt att här

Ang. sammanförande av vissa kommunala val.
(Forts.)

Ang. sam-
manförande
av vissa kom-
munala val.
(Forts.)

i dag gå in på någon utförlig behandling av dessa skäl. Jag vill också anföra såsom ett bevis för att frågan är utdebatterad, att utskottets utlåtande är ordagrant detsamma som vid fjolårets riksdag. Reservationen är också, med undantag av två rader, ordagrant likadan, som den var 1924. Detta visar således, att vi ha kommit till den punkten, då vi icke kunna övertyga varandra, då vi icke kunna prestera vidare skäl för våra olika ståndpunkter.

Jag begärde emellertid ordet för att yttra några få ord i anledning av vad den ärade reservanten, herr Gustafson i Kasenberg här anförde. Man erkänner från reservanternas håll, att vissa principiella skäl tala för motionen, men trots dessa principiella skäl för en lösning i motionens anda, har man i år likasom i fjol velat göra gällande, att de praktiska svårigheterna skulle vara oövervinnliga och att de kombinerade valen skulle medföra så mycken oreda och förvirring, när valsedlarna skola avlämnas, att valmännen därigenom skulle bli irriterade, man har talat om de långa köerna, om förväxlingar, m. m.

Jag vill då fästa kammarens särskilda uppmärksamhet på det faktum, att från reservanternas sida har icke kunnat presteras ett enda skäl för riktigheten av deras påståenden. Däremot har det från motionärernas sida kunnat pekats på, att i rikets sex största städer, där den anordning, som vi motionärer här föreslå, är genom lag påbjuden, dessa gemensamma val ägt rum, utan att någon oordning, någon förvirring eller någon irritation försports bland valmännen. Av valstatistiken rörande kasserade sedlar vid dessa gemensamma val framgår tydligt och klart, att någon fara för förvirring eller oreda icke existerar.

Det här förda resonemanget, att de politiska synpunkterna skulle genom den nu föreslagna anordningen komma att spela in vid de kommunala valen i högre grad än förut, är icke riktigt. I allmänhet är det väl så inom de allra flesta kommuner runt omkring i landet, att vi gå till våra kommunala val på partilinjer, men hur vi än ordna det, antingen vi gå på partilinjer eller med gemensamma listor, så är åtminstone min erfarenhet den, att när de olika partiernas representanter i det kommunala arbetet komma varandra inpå livet, så försvinner denna uppdelning i olika partiståndpunkter, oavsett om man gått till valet på gemensam lista eller med särskild partibeteckning.

Ja, herr förste vice talman, huru vi än resonera i denna sak, tror jag icke, att vi kunna övertyga varandra. Andra kammaren biföll utskottets hemställan i fjol, och jag är för min del övertygad om att erfarenheten och de praktiska skälen tala för en reform, sådan som vi motionärer föreslagit, och därför, herr förste vice talman, hemställer jag om bifall till konstitutionsutskottets yrkande.

Herr Björkman: Herr förste vice talman! Som den föregående ärade talaren här yttrade, är det icke mycken utsikt, att man skall kunna övertyga varandra här, och det är icke min mening att söka övertyga vare sig honom eller någon annan i kammaren. Men då den föregående talaren yttrade, att erfarenheten från de sammankopplade valen i de sex största städerna visat, att dessa val icke åstadkommit någon förvirring, vill jag påpeka, att det dock konstaterats, att dessa kombinerade val förlängt valförrättningen högst betydligt. Exempelvis ha vi i den stad, där jag är valförrättare, förut alltid haft valresultatet klart, innan morgontidningarna kommo ut, men efter dessa kombinerade vals tillkomst har detta blivit omöjligt, ty valen ha gått så långsamt och sammanräkningen av de olika röstsedlarna för kontroll m. m. har tagit så lång tid, att det visat sig omöjligt att få resultatet klart så tidigt som förr. Detta har synts mig helt naturligt, ty det är rätt besvärligt med uppgifternas lämnande, med tillhandahållande och förklaring av valkuvert etc. Det fordras också stor noggrannhet med förprickningarna i röstlängderna och annat. Natur-

ligtvis går emellertid valproceduren relativt lättare och hastigare i de stora städerna, ty där har man tränade valförrättare, tjänstemän, som året om slå i längderna, m. m. och som lättare kunna stå allmänheten till tjänst, än fallet är på landsbygden.

Ang. sammanförande av vissa kommunala val.
(Forts.)

När jag anslutit mig till reservationen, har jag gjort detta därför, att när svårigheter och tidsutdräkt visat sig redan i de större städerna, så ligger det i sakens natur, att dessa svårigheter icke skola bli mindre på landsbygden. Den förnämsta orsaken till att jag icke vill, att dessa gemensamma val med sina olägenheter skola införas på landsbygden, är dock den, att jag i likhet med min ärade vän, herr Gustafson i Kasenberg, är rädd för, att vi genom dessa kombinerade val skola få en politisk anstrykning på valen, vilket icke är önskvärt eller erforderligt.

Jag ber alltså att få yrka bifall till den av herr Geijer m. fl. avgivna reservationen.

Herr Sävström: Herr förste vice talman! Endast ett par ord, innan denna fråga avgöres.

Det måste från vår sida sägas, att visserligen kan det tänkas, att i vissa valdistrikt och vissa kommuner svårigheter möjligen kunna uppstå på grund av att det icke finnes lämpliga lokaler, men några principiella skäl mot ett bifall till motionen ha icke framkommit ens från reservanternas sida.

Nu är det emellertid så — och det är det, jag vill framhålla, innan ärendet avgöres — att utskottets mening är den, att denna anordning skulle genomföras och komma till användning i de kommuner, där man finner det lämpligt att så göra. På de platser åter, där man icke anser sig kunna sammanslå valen, där må det gå till på samma sätt, som skett förut, men i de kommuner, där man så önskar, skulle lagen, enligt vårt förslag, bereda möjlighet att sammanföra dessa val.

Jag tror det är ganska viktigt för kammarens ledamöter, särskilt för dem, som icke tidigare deltagit i behandlingen av detta ärende, att ha klart för sig, att det sålunda är fråga om fakultativ tillämpning av den föreslagna bestämmelsen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Gävle: Det var ett ord av herr Björkman i Norrköping, som uppkallade mig. Han anförde såsom skäl för avslag, att det går så sakta med uträkningen av valresultaten. Förr i världen, sade han, kunde tidningarna på morgonen efter valet meddela resultatet, men sedan valen kombinerats, går det icke längre för pressen att få in dessa resultat på morgonen. Ingen skall misstänka mig för att icke ha aktning för pressen, men så långt sträcker den sig sannerligen icke, att jag för att tillfredsställa pressens nyhets-hunger skulle vilja motsätta mig en reform, som skulle vara till största fördel för den stora massan av landets röstberättigade medborgare.

Herr Björkman: Det var icke, herr talman, för att jag ville, att man skulle tillfredsställa pressens nyfikenhet, som jag ansåg, att det var lyckligt, att man hastigt kan få fram ett valresultat. Jag anförde detta exempel endast som ett bevis för den dubbla valprocedurens besvärlighet och långsamhet. Exempel bruka ju anses vara lämpliga såsom led i en beviskedja.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr von Geijer m. fl. avgivna, vid utlåtandet förgade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

I fråga om
underparti-
och fraktions-
beteckning vid
kommunala
val.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfört konstitutionsutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet till användande av underparti- och fraktionsbeteckning vid val av kommunal- och stadsfullmäktige m. m.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 84, hade herr *Dahl* föreslagit, att riksdagen för sin del ville besluta sådana ändringar i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad, i förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm samt i lagen den 20 juni 1924 om landsting, vilka vore erforderliga för beredande av möjlighet till tillämpning vid val av kommunal- och stadsfullmäktige, landstingsmän och elektorer för val till första kammaren, av underparti- och fraktionsbeteckning i överensstämmelse med den anordning, som i fråga om val till riksdagens andra kammare sistlidet år fastställdes.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *von Geijer, Dahl, N. J. Martin Svensson, Forssell* och *Almqvist*, vilka yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag till ändringar i lagen om val till riksdagen den 26 november 1920 samt i lagen om landsting den 20 juni 1924, i syfte att gällande bestämmelser vid val till andra kammaren om underpartibeteckning och fraktionsbeteckning måtte vinna tillämpning vid val till elektorer för val till första kammaren samt vid val till landsting;

av herrar *David K. Bergström, August W. Johansson* och *Bäckström*, som ansett, att utskottets hemställan, vari de instämde, bort grundas å annan av dem angiven motivering; samt

av herr *Björkman*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Forssell: Herr förste vice talman! Utgångspunkten för föreliggande utskottsbetänkande är en motion av herr *Dahl* i första kammaren. I denna motion har herr *Dahl* föreslagit, att riksdagen måtte för sin del besluta sådana ändringar i gällande lagstiftning, att möjlighet till användande av underparti- och fraktionsbeteckning, såsom redan är beslutat för andra kammarvalen, måtte beredas även vid kommunal- och elektorsval. Under arbetet inom konstitutionsutskottet har emellertid herr *Dahl* ändrat sitt yrkande därhän, att han hemställer, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag till beredande av möjlighet till tillämpning av underparti- och fraktionsbeteckning vid elektors- och landstingsmannaval, alltså en begränsning från kommunala val och elektorsval till elektorsval och landstingsmannaval. Utskottsmajoriteten har emellertid hyst betänkligheter mot både det ena och det andra av herr *Dahls* yrkanden, och nu hemställer utskottet till riksdagen att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herrar *von Geijer* och *Dahl* ha reserverat sig, och då jag har biträtt denna reservation, skall jag be att i största korthet få motivera mitt ståndpunkts-tagande. Då statsmakterna beträffande väljarekåren till den ena hälften av folkrepresentationen fastställt de bekanta reglerna om underparti- och frak-

tionsbeteckning, regler, vilka ju innebära ett mycket rimligt tillmötesgående beträffande både behovet av valsamarbete och behovet av en viss rörelsefrihet inom väljarekåren, anser jag för min del, att det icke finnes någon anledning, varför inte statsmakterna, då det gäller urväljarekåren till den andra hälften av folkrepresentationen, d. v. s. första kammaren, också skulle kunna vara beredda att godtaga enahanda regler, som redan fastställts för andra kammarens väljare. Enligt min uppfattning har intet bärkraftigt skäl blivit förebragt, varför man i detta avseende skall upprätthålla olika bestämmelser för andra kammarens väljare och för första kammarens urväljare.

Med denna min principiella utgångspunkt är det klart, att jag inte har blivit övertygad av utskottsmajoritetens hänvisning därtill, att endast ett val ägt rum till andra kammaren. Enligt min uppfattning borde dessa bestämmelser om underparti- och fraktionsbeteckningar ha införts på en gång för väljarna till bägge kamrarna. Jag finner av handlingarna vid 1924 års riksdag rörande denna sak, att Kungl. Maj:t i sin proposition då också var inne på den tankegången. Kungl. Maj:t uppsköt emellertid till 1925 års riksdag införandet av dessa regler för andra väljarekårer än den som står bakom andra kammaren. Jag tror, att kammaren genom ett bifall till herrar von Geijers och Dahls reservation skulle handla konsekvent och riktigt.

Herr förste vice talman! Jag ber att få yrka bifall till herr von Geijers m. fl. reservation.

Herr Sävström: Herr förste vice talman! Jag vill fästa uppmärksamheten på att motionären herr Dahl i sin motion yrkat, att underparti- och fraktionsbeteckning skulle förekomma såväl vid de kommunala valen som vid elektorsvalen och landstingsmannavalen, men att motionären själv under motionens behandling i utskottet nödgats frångå tanken på att införa underparti- och fraktionsbeteckning vid de kommunala valen. Vi finna sålunda i reservationen ett helt annat yrkande än det, som framstälts i motionen.

Nu anser emellertid utskottet för sin del — och därom är majoriteten fullkomligt överens — att det är för tidigt för riksdagen att nu vara med om att utsträcka metoden till att gälla även vid andra val, då denna metod ännu icke har tillämpats vid mer än ett enda val. Jag tycker, att vi skulle kunna vara överens om, att försiktigheten i alla fall bjuder att åtminstone inte i dag vara med om något beslut, som går utöver det, som fattades vid fjolårets riksdag. För min enskilda del vill jag emellertid — jag har ju själv kämpat mot införandet av underparti- och fraktionsbeteckning — säga, att särskilt den senare, nämligen fraktionsbeteckningen, knappast enligt den hittills vunna erfarenheten av dess tillämpning verkat uppmuntrande, och det finnes säkert ingen anledning att utsträcka detta system till att gälla även vid de andra valen, utan snarare ligger det nog så till, att det finnes skäl att yrka på ett borttagande av fraktionsbeteckningen. Ärendet är för övrigt icke av den stora vikt, att vi böra uppehålla tiden alltför mycket därmed.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste vice talmanen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Föredrogos vart för sig:

bevillningsutskottets betänkande, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 6

I fråga om underparti- och fraktionsbeteckning vid kommunala val.
(Forts.)

november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett obligationslån, avsett att upptagas av Torne och Muonios gränsälvars flottningsförening; och

nr 28, i anledning av väckt motion om anslag till understöd åt Harviks fiskodlingsanstalt.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 7.

Ang. inrättande av två laboratorstjänster i fiskeribiologi. Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion om inrättande av två laboratorstjänster i fiskeribiologi anförde:

Herr **Olsson** i Broberg: Ja, herr talman, såsom framgår av föreliggande betänkande, har jag i en reservation anmält en mot utskottets majoritet avvikande mening uti här föreliggande ärende.

Betänkandet är, såsom framgår av detsamma, föranlett av en motion, avgiven av herr Wallerius och övriga representanter på bohusbänken här i kammaren jämte åtskilliga andra kammarledamöter. I denna motion yrkas, att riksdagen måtte besluta om inrättandet av tvenne laboratorstjänster i fiskeribiologi, den ena för havsfisket och den andra för sötvattensfisket. Detta är egentligen en liten del av ett mycket stort förslag, som på sin tid på grund av riksdagens skrivelse av den 7 juni 1916 blev utarbetat av särskilt tillkallade sakkunniga, vilka den 17 juni 1920 inkommo till Kungl. Maj:t med sitt betänkande, vilket innehöll förslag till omorganisation av statens lokala fiskeriadministration; ändrade bestämmelser för fiskeriadministrationen inom länen; fiskeriundervisningens ordnande och upprättande av dels en undersöknings- och försöksanstalt för sötvattensfiske, avsedd att förläggas i Stockholmstrakten, dels ock en sådan anstalt för havsfiske, avsedd att förläggas till Göteborg.

Efter det att detta stora kommittéförslag varit utsänt för yttrandens avgivande, anbefalldes emellertid Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att verkställa utredning, i vad mån inskränkningar särskilt med avseende å undersökningsverksamheten kunde vidtagas utan åsidosättande av behov, *som därför oundgängligen borde under de närmaste åren tillgodoses* — inskränkningar nämligen i det stora förslag, som kommittén hade framlagt. Med anledning av denna särskilda anmodan till lantbruksstyrelsen inkom lantbruksstyrelsen den 15 juni 1922 med förslag om vissa inskränkningar uti detta stora förslag, som sakkunniga hade utarbetat. Men ehuru Kungl. Maj:t i sin anbefallning, som det heter, till lantbruksstyrelsen hade betonat, att lantbruksstyrelsen vid granskningen eller korrigeringen av detta förslag endast skulle taga hänsyn till och framlägga förslag i de delar beträffande fiskerinäringen, som man ansåg oundgängligen under närmaste åren borde tillgodoses, ansåg sig Kungl. Maj:t emellertid, enligt yttrande till statsverkspropositionen år 1922, icke — antagligen på grund av det ekonomiska läget — kunna framlägga detta förslag, som lantbruksstyrelsen sålunda i beskuren form hade framlagt, ehuru de ändringar, som där föreslogos, endast, som vi kunna förstå, voro sådana, som oundgängligen behövde genomföras på detta område.

Nu har man emellertid från intresserat håll förgäves väntat på att några åtgärder från statligt målsmannahåll skulle vidtagas, så att förslag till åtmin-

stone de mest nödvändiga organisationsförändringarna på området i fråga skulle kunna framläggas för riksdagen, och någonting bleve åtgjort i saken. Man förstår ju, att en ständigt pågående undersökningsverksamhet måste äga rum på detta för vårt land så betydande näringsområde, ty lika litet här, som på andra områden, kan något stillastående få ifrågakomma. Tack vare nya tiders rön och vetenskapliga undersökningar pågår ju här alltjämt en utveckling, och denna måste ledas av på området fullt kvalificerade personer, personer, som genom mångårigt arbete allt mera kunna öka sina kvalifikationer på området i fråga. Det läser förhålla sig så, att det icke inom landet är så många personer, som speciellt ägna sig åt den verksamhet, varom här är fråga, och ej heller finnes det många tjänster, som kunna tilldelas en verksamhet av detta slag. Denna motion avser att för handhavandet av denna verksamhet giva en fastare anställning åt laboratorerna på vart och ett av dessa två skilda områden av vårt lands fiskerinäring.

*Ang.
inrättande av
två laboratorer-
tjänster i
fiskeribiologi.
(Forts.)*

Motionen har nu, som framgår av utskottets utlåtande, blivit avstyrkt, och man har här presterat, som det heter, en välvillig motivering, men en motivering, som liksom många andra välvilliga utskottsmotiveringar snarare bort resultera i ett tillstyrkande än ett avstyrkande av motionen. Man har emellertid att taga fasta på att utskottet understrukit och betonat betydelsen av en rationell undersökning på havsfiskets område. Men utskottet uttalar, att ett bifall till motionen skulle medföra vissa olägenheter i organisatoriskt avseende. Man hade kunnat vänta, att ett så pass kategoriskt uttalande på något sätt motiverats, så att man kunnat förstå, vilka dess olägenheter skulle vara. Så har dock icke skett. Utskottet har emellertid ansett önskvärt att få till stånd en utredning, huruvida icke åtskilligt av vad man här önskat ernå skulle kunna genomföras på ett billigare och enklare sätt. Då utskottet sålunda pekar på särskilda vägar för antydda utredning, vilka antagligen icke tidigare varit berörda, och då utskottet vidare i slutet av sitt utlåtande uttalar, att Kungl. Maj:t bör framlägga förslag på detta område, så tycker jag, att detta bort föranleda utskottet att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t rörande undersökning av dessa nya, av utskottet antydda vägar med en hemställan till Kungl. Maj:t att framlägga förslag i ärendet.

För min del har jag velat understryka, att detta är en stor och viktig fråga. Det förstår man ju också, om man tager dess föregående behandling i betraktande. Först har en stor kommitté arbetat flera år på utredning av detsamma, och sedan de sakkunnigas förslag efter vederbörliga remisser återkommit till Kungl. Maj:t har Kungl. Maj:t uppdragit åt lantbruksstyrelsen att överarbeta och i vissa avseenden modifiera detsamma. Allt detta tyder väl på att det här är fråga om en angelägenhet av den betydelse där man kunde vänta, att förslag hade i första hand från vederbörande avdelning av lantbruksstyrelsen förelagts Kungl. Maj:t, så att de sakkunnigas betänkande kunnat bliva i större eller mindre mån realiserat. Man väntar på intresserat håll, att någonting verkligen här blir åtgjort. Man anser, att de vetenskapliga undersökningar, som på detta område ständigt pågå, eljest icke kunna på ett tillfredsställande sätt bedrivas och de resultat därav icke kunna ernås, som äro önskvärda och av förhållandena påkallade.

Då jag är ensam reservant och då utskottets välvilliga motivering eventuellt kan giva någon förhoppning om frågans gynnsamma behandling i fortsättningen, skall jag emellertid, herr talman, såsom frågan nu ligger, icke göra något yrkande.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Då den ärade reservanten icke gjort något yrkande, skall jag icke upptaga tiden med något närmare bemötande av vad han yttrat. Jag vill dock säga, att vi inom utskottet och särskilt

Ang.
inrättande av
två laboratoris-
tjänster i
fiskeribiologi.

(Forts.)

inom avdelningen — där vi hade en på området sakkunnig person tillkallad — vid den förberedande behandlingen av detta ärende mycket snart blevo på det klara med att det icke var möjligt att bifalla denna motion, såsom den förelåg. Den föregående ärade talaren, som är en av motionärerna och som inom utskottet reserverat sig, har ju icke heller därvid hemställt om bifall till motionen utan inskränkt sig till att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet. Och nu har han, som sagt, icke heller ansett sig böra yrka bifall till detta förslag. Den ärade talaren sade, att utskottets välvilliga motivering snarare bort tala för ett bifall än för ett avslag.

Ja, beträffande själva denna saks betydelse för fisket äro vi alla ense. Det är bara i fråga om vägarna att nå de önskvärda resultaten, som vi ha olika mening. Vi ha ju också en internationell anstalt, till vars kostnader Sverige bidrager med 23,000 kronor under denna huvudtitel, om jag inte missminner mig. Det har nu föreslagits att en av tjänstemännen på det hållet skulle tagas bort därifrån och i stället placeras såsom laborator. Men då har man från anstaltens sida sagt, att Sverige i så fall icke skulle kunna fullgöra sina internationella förpliktelser på området. Även detta har varit ett bidragande skäl för avdelningen och utskottet.

Jag skall, herr talman, nu icke längre upptaga tiden utan ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Härefter upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Sedan herr förste vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Johansson** i Uppmälby, som anförde: Herr förste vice talman! I avseende på föredragnings sättet ber jag att få hemställa, att utlåtandet föredrages punktvis och att endast kantrubrikerna må behöva uppläsas, därest ej någon av kammarens ledamöter annorlunda begär.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6, angående lönerreglering för statskonsulenter.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 6 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med budgetåret 1925—1926 äga tillämpning å ordinarie statskonsulent;

dels bestämma antalet ordinarie statskonsulenter på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 statskonsulent i boskapsskötsel	B 24
1 » » svinskötsel	B 24
1 » » får- och getskötsel	B 24
1 » » mejerihushållning	B 24;

Ang.
lönerreglering
för stats-
konsulenter.

dels godkänna det av chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 2 januari 1925 förordade förslag till stat för statskonsulenter;

dels godkänna följande särskilda bestämmelse att från och med budgetåret 1925—1926, utöver vad i 13 § 3 mom. i förenämnda avlöningsreglemente stadgades, lända till efterrättelse beträffande ordinarie statskonsulent:

»Ordinarie statskonsulent skall, med bibehållande av den lönegrad, han innehar, vara pliktig att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom statsförvaltningen med liknande arbetsuppgifter»;

dels besluta, att, där ordinarie statskonsulent enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen — såväl i stat upptagen avlöning som tillfällig löneförbättring — i förskott, vid ingången av juli månad 1925 till honom skulle på statsverkets bekostnad utbetalas ett belopp, motsvarande vad befattningshavaren skulle hava i den befattning, han vid utgången av juni månad 1925 innehade, i förskott uppburit för juli månad 1925, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande;

dels medgiva, att kostnaderna för berörda övergångsarrangemang finge bestri-
das av den i staten för statskonsulenter upptagna anslagsposten för avlöningar till ordinarie tjänstemän;

dels förklara, att övriga av riksdagen med avseende å den definitiva löne-
regleringen för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk lämnade medgivanden skulle i tillämpliga delar gälla även beträffande ordinarie stats-
konsulenter;

dels ock, vid bifall härtill, med uteslutande ur riksstaten av det under nionde
huvudtiteln, avdelningen B Lantbruksstyrelsen m. m., underavdelning stats-
konsulenter och deras biträde, upptagna ordinarie anslaget till statskonsulenter
under samma underavdelning uppföra under rubriken statskonsulenter: »av-
löningsstat» ett ordinarie förslagsanslag av kronor 34,800.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riks-
dagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 28
i första kammaren av herr *Johan Nilsson* i Kristianstad m. fl. och nr 185 i
andra kammaren av herr *Hedlund* i Häste, i vilka motioner hemställts, att
Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseende måtte såtillvida ändras, att de
ordinarie statskonsulenterna måtte uppföras i lönegrad B 26.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts
förevarande framställning och ovanberörda motioner

a) besluta, att avlöningsreglementet — — — lika med Kungl. Maj:t — — —
ordinarie statskonsulent;

b) bestämma antalet ordinarie statskonsulenter på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 statskonsulent i boskapsskötsel	B 25
1 » » svinskötsel	B 25
1 » » får- och getskötsel	B 25
1 » » mejerihushållning	B 25;

c) godkänna av utskottet framlagt förslag till stat för statskonsulenter;

d) godkänna följande — — — liknande arbetsuppgifter;

e) besluta, att, där ordinarie — — — varit gällande;

f) medgiva, att kostnaderna — — — ordinarie tjänstemän;

g) förklara, att övriga — — — ordinarie statskonsulenter; och

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

h) vid bifall härtill, med uteslutande ur riksstaten av det under nionde huvudditeln, avdelningen B Lantbruksstyrelsen m. m., underavdelning statskonsulenter och deras biträde, upptagna ordinarie anslaget till statskonsulenter under samma underavdelning uppföra under rubriken statskonsulenter: »avlöningsstat» ett ordinarie förslagsanslag av 36,700 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr förste vice talman! Oaktat jag tycker mig märka, att kammaren inte är på något vidare debattumör i dag, har jag ändå dristat att här begära ordet. Det förefaller mig nämligen, som om jordbruksutskottet vid behandlingen av denna fråga skulle ha helt och hållet bortsett från eller glömt vad riksdagen beslöt, när riksdagen behandlade statsutskottets utlåtande nr 13 i år. Jag har detta utlåtande här i min hand, och jag nödgas be om tillgift för det jag citerar en liten bit ur detsamma. På tal om de fordringar, Kungl. Maj:t i enlighet med lönenämndens förslag ansett böra uppställas för uppflyttning i högre lönegrad av vissa tjänster, tillhörande förutvarande andra normalgraden, säger statsutskottet där följande:

»Vad nämnda fordringar beträffar, har lönenämnden vid verkställandet enligt det angivna programmet av den åt nämnden uppdragna undersökningen ansett vissa allmänna synpunkter böra följas. Efter att hava erinrat om behandlingen av frågan om sekreterarbefattningarnas vid kommunikationsverken placering i lönegrad har lönenämnden sålunda anført, att man icke utan vidare finge utgå därifrån, att varje befattning, som uppfyllde de utav kommunikationsverkens lönekommitté uppställda fordringarna i fråga om innehavarens teoretiska utbildning — högre examen på det juridiskt-administrativa området eller därmed jämförlig kompetens — och ställning såsom byråchefs närmaste man, borde uppflyttas i lönegrad. För att en dylik åtgärd skulle äga rum, syntes utöver nämnda kvalifikationer i avseende å tjänstens innehavare böra fordras, att de uppgifter, vilka vore förenade med befattningen, i viss mån närmade sig dem, som eljest tillkomme en byrådirektör. Härvid syntes särskilt avseende böra fästas vid det förhållandet, huruvida med en befattning vore förenad föredragningsskyldighet med ledamots ansvar i vederbörande verksamhet. Förekomme en dylik skyldighet i större omfattning och beträffande ärenden av mera krävande art, syntes i allmänhet tjänsten vara av beskaffenhet att böra hänföras till den högre lönegraden. Enahanda syntes ock vara förhållandet i fråga om tjänst, med vilken vore förenad föreståndarskap direkt under verksamheten för en mera betydande avdelning av verket, dock under förutsättning tillika, att för tjänstens behöriga skötande måste fordras högre teoretisk utbildning, i allmänhet grundad på specialstudier. En dylik högre tjänsteställning syntes även undantagsvis kunna anses befogad för vissa tjänster, vilka visserligen icke kunde hänföras till någon av nyss antydda kategorier men dock med hänsyn till särskilda kvalifikationer och krävande arbetsuppgifter vore att anse såsom fullt jämförliga med sådana tjänster, som förut nämnts.»

Nu vill jag för min del på det allra starkaste draga i tvivelsmål, huruvida någon av dessa förutsättningar i förevarande fall föreligger. Såvitt jag förstår, föreligger icke ens den sistnämnda förutsättningen, enligt vilken uppflyttning undantagsvis skulle ske med hänsyn till särskilda kvalifikationer och krävande arbetsuppgifter. Jag tror, att Kungl. Maj:t handlat rätt, då Kungl. Maj:t vid prövningen av denna fråga kommit till den slutsatsen, att dessa tjänstemän borde stanna i lönegraden B 24, varvid ju departementschefen, enligt vad jordbruksutskottet självt citerar, anført, att »en jämförelse mellan lönebeloppen i denna lönegrad och de löneförmåner, som tillkomma jordbruks-

konsulenterna, torde giva vid handen, att någon svårighet att ur denna krets rekrytera statskonsulentbefattningarna ej torde vara att befara».

Vad har nu jordbruksutskottet haft för stöd för sin uppfattning? Jo, utskottet åberopar vad lantbruksstyrelsen sagt, och, herre gud, detta är ju i och för sig mycket vackert, men inte stämmer det på någon punkt med de fordringar, som riksdagen med stöd av Kungl. Maj:t och lönenämnden och statsutskottet har gått in för i år, det är då alldeles säkert. Utskottet har ju också i någon mån observerat detta, när utskottet här gått in för att skapa något alldeles nytt. Man har icke ansett sig kunna helt underkänna allt det som bestämts i fråga om dessa lönerregleringar, men å andra sidan har man också velat giva vitsord åt vad motionärerna framfört, och därför har man stannat mitt emellan. Men vad blir det av principerna, ifall man skall gå tillväga på det sättet, att man i vartenda tvivelaktigt fall skall skapa en alldeles ny lönegrupp? Och alldeles bortsett därifrån, så kommer det, mina damer och herrar, att bli på det sättet, att allt vad vi gjort i år i fråga om reglering av lönerna för den förutvarande andra normalgradens tjänstemän, det komma vi att få göra om. Ty på detta sätt kan man icke få något stillestånd, utan man åstadkommer i stället en allmän lavin. Från dem, som i år inte kommit att bli uppflyttade, komma starka krafter att sättas i rörelse för en placering åtminstone i lönegraden B 25 i likhet med statskonsulenterna enligt jordbruksutskottets förslag.

Då jag, herr förste vice talman, inte anser, att vi i statsutskottet ha handlat orätt, då vi gallrat så omsorgsfullt och sorgfälligt, som vi gjort, och då vi också, åtminstone i allra flesta fall, fått bägge kamrarnas stöd i fråga om denna gallring, så anser jag mig icke kunna med öppna ögon vara med om att godtaga ett så betydelsefullt principiellt avsteg, som här föreligger, och jag ber därför att på denna punkt få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herr *Rydén*.

Herr *Johansson* i Uppmålby: Herr talman! Jag var på det klara med att jordbruksutskottets förslag i denna punkt skulle komma att röna motstånd särskilt från statsutskottets ärade ledamöter. Jag vill till att börja med säga, att jag för min del velat hålla på den principen, att man inte skulle gå utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, och på avdelningen stannade vi också för att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag placera dessa befattningshavare i lönegraden B 24. Men det fanns motionärer, som ville att de skulle flyttas upp i B 26, och även från lantbruksstyrelsen har mycket starka ansträngningar gjorts för att få dem placerade i sistnämnda lönegrad. I plenum framställdes och antogs emellertid det förslag, som nu föreligger såsom utskottets. Det är, såsom herrarna kunna se, en kompromiss. Första avdelningen ville placera dem i B 24, motionärerna och ett stort antal av utskottets ledamöter ville ha dem uppflyttade i B 26, och då vi nu hade en stegpinne mitt emellan, nämligen B 25, så ansågs det vara det lindrigaste sättet att lösa tvisten att placera dem där.

Jag vill inte säga, att förslaget är i allo lyckligt. Jag tror liksom herr *Anderson* i Råstock, att detta kommer att föranleda de andragradstjänstemän, vilka i enlighet med statsutskottets förslag i år bibehållits i sin gamla löneställning, att vakna till liv och komma med begäran om en liknande uppflyttning. Att man icke velat gå med på att placera de nu ifrågavarande befattningshavarna i lönegraden B 26, beror särskilt därpå, att en uppflyttning i denna lönegrad anses böra förutsätta en viss akademisk utbildning. Departementschefen har bestämt uttalat, att en placering av statskonsulen-

Ang.
lönerreglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

terna i B 26 icke kunde ifrågakomma, ty i så fall skulle avsikten med höjningen till denna lönegrad av fiskeriintendenternas och statsgeologernas löneställning bliva förfelad. I viss mån med hänsyn till denna synpunkt har jordbruksutskottet som sagt stannat vid att föreslå deras placering i mellangraden B 25, och även jag har ansett mig kunna biträda denna kompromiss, därför att jag trott, att den dock icke skulle föra med sig alltför vittgående konsekvenser. Men ursprungligen har jag som nämnt stått på en annan linje, och hade inte kompromissen kommit till stånd, utan man i stället velat genomdriva ett förslag om dessa befattningshavares placering i lönegraden B 26, så skulle jag hava reserverat mig. Som saken nu ligger till, tycker jag inte, att det är så farligt. När vi komma till andra liknande tjänster, få vi väl pröva varje sak för sig.

Jag vill också säga, att även om dessa statskonsulenter icke äga och icke behöva äga den akademiska utbildning och kompetens, som fordras av vissa andra, så utöva de dock, och alldeles särskilt en av dem, en verksamhet, som är av mycket stor betydelse för jordbruket. De ha också i viss mån en fristående och självständig ställning. De skola vidare enligt det nya avlöningsreglementet vara bosatta i Stockholm under det att de förut haft frihet att bo i landsorten, och deras verksamhet skall komma att i än högre grad än hittills tagas i anspråk inom lantbruksstyrelsen. Jag tycker, att under sådana förhållanden de 480 kronors merutgift, om jag inte minns fel, som denna löneförbättring skulle innebära, inte bör spela någon roll.

Det har varit mycken strid om i vilken lönegrad dessa tjänstemän skulle placeras. Själva ha de begärt att få komma i den gamla 18:e graden, lantbruksstyrelsen har velat placera dem i 17:e eller åtminstone 16:e, och lönenämnden har placerat dem i 14:e, och det har slutligen även Kungl. Maj:t gjort. Jag skall inte vidare yttra mig om konsekvenserna. Jag tror att de komma, men jag tror dock icke, att de behöva bliva så farliga.

Som saken nu ligger, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Sjöblom**: Herr talman! Efter herr Johanssons i Uppmälby anförande skulle jag kunnat avstå från ordet, men då jag nu begärt det, skall jag be att få tillägga ett par saker.

Det förhåller sig enligt min uppfattning på det sättet, att de verksamhetsgrenar av vårt jordbruk, som dessa konsulenter skola företräda, äro så betydelsefulla, att det fordras verkligt kvalificerade krafter att stå i spetsen för desamma. Nu är det ju så, att hushållningssällskapens konsulenter äro de, som efter förvärvande av tillräckliga praktiska meriter stå närmast att bli befördrade till statskonsulenter. Men när en duktig person är anställd som konsulent hos ett hushållningssällskap, så brukar hushållningssällskapet öka ut hans löneförmåner, så att hushållningssällskapens konsulenter många gånger äro högre avlönade än statskonsulenterna. Och då skulle jag vilja veta, hur herrarna beräkna, att man skall kunna få verkligt duktiga och dugande karlar till statskonsulenter, till att stå i spetsen för Sveriges boskapskötsel eller mejerihantering eller andra oerhört viktiga arbetsfält inom vårt jordbruk. Då man här säger, att det av dessa tjänstemän icke kräves samma teoretiska utbildning som för statsgeologer och fiskeriintendenter, så bör man betänka, att det här i landet icke finns någon läroanstalt, där en sådan högre teoretisk kompetens på detta område kan förvärfvas.

Det är alltså en hel del omständigheter, som tala för att jordbruksutskottet handlat riktigt, då utskottet velat placera dessa befattningshavare i en något högre lönegrad än den av Kungl. Maj:t föreslagna.

Då statsutskottets ärade vice ordförande med sådan styrka vände sig mot jordbruksutskottet, så vill jag säga, att jag icke tror, att jag begår någon

indiskretion, om jag upplyser, att herr Nilsson i Kabbarp, som ju sitter i utskottet och som sannerligen är en man, som håller på principerna, så långt det är möjligt, icke endast anslutit sig till utskottets förslag utan själv är förslagsställare. Då förstå nog kammarens ledamöter, att det varit starka sakskaäl, som varit för utskottet avgörande.

Man har här att göra med fyra personer, som hava var och en på sitt område synnerligen viktiga intressen för jordbruksnäringen att bevaka, och nog borde man då, tycker jag, kunna taga liten smula hänsyn till det praktiskt ekonomiska värde, dessa personers livsgärning kunna ha i jämförelse med de befattningshavares, som placerats i lönegraden B 26, såsom statsgeologer m. fl., vilkas arbetes värde jag ingalunda vill förringa men som dock ur ekonomisk synpunkt icke kan vara mera värt än dessa personers.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hedlund** i Häste: Herr talman! Då herr Anderson i Råstock förklarade, att de befattningshavare, som det nu är fråga om, icke ha några särskilt krävande arbetsuppgifter, så fann jag mig uppkallad att något närmare belysa några av de arbeten dessa befattningshavare ha att utföra. Om vi t. ex. tänka på den befattningshavare, som har med boskapsskötseln att göra, vars verksamhet jag under 20 års tid haft tillfälle följa och av vilken jag många gånger erhållit synnerligen goda råd och upplysningar för fullgörande av min befattning i ett hushållningssällskap, så har han bl. a. att hjälpa till med utredningar och utlåtanden för lantbruksstyrelsens räkning. De ärenden, som beröra boskapsskötseln, remitteras till honom, och han skall beträffande dem verkställa utredningar. Han tjänstgör efter kallelse i lantbruksstyrelsen i och för överläggningar rörande sådana frågor, som i en eller annan form röra boskapsskötseln. Han övervakar och utövar inspektion över nötboskapspremieringen och till densamma hörande tjurföreningar. Vi veta, att riksdagen anslår ganska betydande belopp för dessa saker, och det är därför ur statens synpunkt av stor betydelse, att det finns en därtill fullt kompetent person att kontrollera, att dessa medel användas på ett ur ekonomisk synpunkt lämpligt sätt.

Det är vidare en hel del organisatoriska frågor och andra arbeten, som han skall utreda eller på annat sätt hjälpa till med. Vi ha en omfattande riksstamboksföring för att hålla reda på avelsarbetet i landet. Det tillkommer honom att övervaka och granska denna riksstamboksföring, vilken för närvarande omfattar tre raser, ayrshirerasen, fjällrasen och låglandsrasen. Vidare har han att övervaka stamboksföringen i fråga om övriga raser, såsom rödbrokig svensk boskap och rödkullig svensk lantras. Därjämte har han att övervaka kontrollföreningarnas verksamhet i landet. Han inspekterar utbildningskurserna för kontrollassistenter, och han har överinseendet och inspektionen över utbildningskurserna för ladugårdsförmän, såväl manliga som kvinnliga. Han skall dessutom noggrant aktgiva på förhållanden och åtgärder inom hela landet, som hava avseende på boskapsskötseln, dess nuvarande ståndpunkt och vidare utveckling, samt avgiva till lantbruksstyrelsen de framställningar och förslag, som därav föranledas. Han har sålunda en mycket betydelsefull uppgift i detta avseende. Han har också ledningen av hela avelscenterverksamheten, som pågått under åtskilliga år. Det är ett synnerligen omfattande arbete. De berättelser över denna verksamhet, som av honom äro lämnade, äro av fackmän på alla håll, icke blott inom vårt land utan även i utlandet, erkända såsom synnerligen noggranna och omsorgsfullt utförda samt innehållande ett material, som i vetenskaplig noggrannhet mäter sig med det allra bästa.

Det skäl, som Kungl. Maj:t närmast gått efter, då Kungl. Maj:t, när det gällt uppflyttningen av vissa befattningshavare, som förut haft samma lön,

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

icke låtit statskonsulenterna följa med bland de befattningshavare, som uppflyttas, har varit, att statskonsulenterna icke hava samma vetenskapliga kompetens som vissa övriga befattningshavare. Jag erkänner gärna och villigt, att de icke hava en sådan kompetens, därest denna skall kunna utläsas av avlagda examina. Vi sakna i vårt land en lantbrukshögskola, där personer med omfattande kunskap på lantbrukets område kunna dokumentera sig i det fallet. Jag vill dock säga, att det ingalunda är nog med de föreskrifter, som gälla angående deras kompetens. Det är icke bara att genomgå institutet, icke bara att genomgå konsulentkurs, utan dessutom fordras omfattande utbildning på området, förvärvat under praktiskt arbete, under studieresor inom landet och i utlandet och ett omfattande arbete i övrigt, för att man skall kunna utbilda sig till statskonsulent. Dessa personer äro dock de, som stå i spetsen för de respektive näringarna, och det är under sådana förhållanden naturligtvis nödvändigt, att vi sörja för, att vi få verkligt förstklassiga förmågor på området.

Jag tror således, att kammaren gör fullt rätt, om den följer utskottet. Här har ju också framhållits, att det är en kompromiss, som ästadkommits inom utskottet. Då denna kunnat vinna anslutning från samtliga medlemmar inom utskottet, skulle jag vara mycket förvånad, om kammaren icke efter den synnerligen omsorgsfulla prövning, som där verkställts av de skäl, som framförts för och emot, skulle kunna gå med på utskottets förslag.

Jag anhåller därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Jag har med stor spänning åhört herrarnas från jordbruksutskottet resonemang, när de försökt förklara det underliga förslag, som framlagts i detta fall, och jag har hört det enda skälet vara, att man kompromissat i utskottet. Jag borde ju hava en viss respekt för kompromisser, när de göras i ett utskott, men det är mig vid detta tillfälle omöjligt, därför att jag icke förstår, hur man kan sakligt försvara utskottets förslag i det föreliggande fallet. Enligt min uppfattning kan man diskutera frågan, huruvida vi skola placera dessa statskonsulenter i lönegraden B 24 eller i lönegraden B 26; men vad som under alla förhållanden borde vara uteslutet, det vore att sätta dem i lönegraden B 25. Varför? Jo, därför att antingen böra de jämföras med tjänstemännen i hittillsvarande lönegraden B 16 och följaktligen placeras i den nya graden B 26 eller också böra de likställas med befattningshavarna i förutvarande B 15 och alltså nu sättas i B 24. Lönegraden B 25 har aldrig varit avsedd att komma till användning för detta slags tjänstemän, från de utgångspunkter nämligen, som riksdagen följt vid sina placeringar. Det finnes intet enda fall, där B 25 kommit till användning. Detta skulle sålunda bli det första.

Vad skulle följden bli, mina herrar, om man, sedan riksdagen beslutat över flera huvudtitlar och avlätit en skrivelse, där grunderna för de förutvarande andragradstjänstemännens placering äro fastställda, nu plötsligt, blott därför att man gjort en felaktig kompromiss i jordbruksutskottet, går in för detta? Resultatet bleve naturligtvis — jag tvekar icke att peka på det nu, fastän det framhållits tidigare — att alla de andra gradens tjänstemän i B 15, vilka vid årets placering blivit satta i B 24 och som på få undantag när kunna anföra minst lika starka skäl för uppflyttning som dem man i detta fall åberopat här i kammaren, alla dessa komma med ofrånkomlig styrka och säga, att även de böra flyttas upp åtminstone i B 25, sedan denna lönegrad kommit till användning. Skola vi nu, för att man i jordbruksutskottet tänkt att på detta sätt komma förbi meningsmotsättningarna där, skola vi riva upp hela det resultat, som riksdagen fått till stånd, när det gällt att ordna dessa frågor för statsförvaltningen i övrigt? Mina herrar, det går icke, om vi icke vilja handla

som oförnuftiga människor. Antingen få vi sätta dessa statskonsulenter i B 26 eller också få vi sätta dem i B 24, men vi få absolut icke placera dem i B 25.

Då uppstår, därest det är uteslutet, att jordbrukskonsulenter placeras i B 25, frågan: Skola vi placera dem i B 26 eller i B 24? Det kan anföras skäl för och skäl emot. Lantbruksstyrelsen har anført skäl för att de skulle sättas i B 26. Lantbruksstyrelsens skäl äro dock svaga. Dessutom har lantbruksstyrelsen i sina krav brett på beträffande alla sina underlydande tjänstemän, icke bara i fråga om dessa, och sagt, att dess krav varit nödvändiga. Nyss hava vi emellertid beslutit sätta sekreteraren i B 24. Lantbruksstyrelsen hade anført en synnerligen kraftig motivering för dennes placering i B 26. Likadant är det på alla punkter, där man avvikit från lantbruksstyrelsens förslag.

Ser jag på det av statsutskottets ärade vice ordförande upplästa grundstadandet, som riksdagen godkänt, d. v. s. vilka grunder, som skola gälla för placeringarna, så kan enligt min uppfattning icke råda någon tvekan om att statskonsulenterna böra sättas i B 24, ty de fylla icke något utav de i riksdagens skrivelse omförmälda, av riksdagen uppställda villkoren, såsom jag framhöll förra gången.

Jag ber således, herr talman, att få på det bestämdaste yrka avslag på jordbruksutskottets misslyckade förslag att införa lönegraden B 25 nu, när vi beslutit en mängd huvudtitlar. Kammaren bör välja emellan B 26 och B 24. Jag för min del tvekar icke att stanna för Kungl. Maj:ts förslag och taga lönegraden B 24.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Det är naturligtvis synnerligen vanskligt att säga, på vilken lönepinne man skall placera alla dessa befattningshavare. Avvägningen är naturligtvis synnerligen ömtålig och synnerligen svår. Statskontoret har emellertid, såsom framgår av handlingarna, sagt, att vid löneregleringarna såväl 1905 som 1918 ansågos statskonsulenterna likvärdiga i lönehänseende med fiskeriintendenter, statsgeologer, förste statshydrografer och en hel mängd andra. Löneregleringskommittén har också jämfällt dem i sitt förslag och satt dem i lönegraden B 24.

Emellertid har Kungl. Maj:tt frångått detta och höjt upp allesammans utom statskonsulenterna. Jordbruksministern, som haft fiskeriintendenterna, statsgeologerna, förste statshydrograferna och statskonsulenterna på sin huvudtitel, motiverar sitt förslag att flytta upp alla de övriga men lämna statskonsulenterna kvar i B 24 med bl. a. följande ord: »Därest nu kravet på statskonsulenternas placering i lönegraden B 16» — d. v. s. i det nya löneplanet B 26 — »vunne bifall, skulle just avsikten med höjningen av fiskeriintendenternas och statsgeologernas löneställning bliva förfelad, alldenstund den åsyftade differentieringen mellan befattningshavare med högre och lägre teoretisk utbildning ej skulle komma till stånd.» Det är med andra ord så, att för herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet lärdomskompetensen är den enda uteslutande grunden, som är avgörande i fråga om placeringen i lönegrad. Jag kan förstå, att löneregleringskommittén i sitt sökande efter fasta punkter, då det gällt att placera dessa, möjligen kunnat hoppa på detta och tänka, att den eller den har tagit en högre examen och bör därför också hava högre lön. För det praktiska livets män synes det dock, som om en sådan motivering aldrig i livet borde kunna godtagas, då den innebär, att en man må hava vilken viktig befattning som helst, vilken hög uppgift som helst i statens tjänst, men har han icke tagit en hög examen, så kan han aldrig komma upp i högre lönegrader. Det är ett tillbakasättande av det praktiska livets män och det praktiska livets arbete, som jag aldrig för min del kan godkänna.

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

Nu behöver jag väl icke här framhålla, av vilken utomordentligt stor vikt och betydelse det är, att vi hava dugande män på dessa platser. Statskonsulenterna äro så att säga spetsarna för var sitt stora område inom jordbruket. Om man tänker på statskonsulenten i boskapsskötsel, så har han en utomordentligt stor mission att fylla. Om man jämför vikten och betydelsen av hans arbete med de uppgifter, som åligga t. ex. en av de sex fiskeriintendenterna, så synes det för mig obestriddigt, att denne statskonsulent i boskapsskötsel borde få en högre lönegrad än en av dessa sex. Nu har det föreslagits, att man skulle placera statskonsulenterna under fiskeriintendenterna bl. a. därför, att en av dessa senare tagit filosofie licentiatexamen. Det är den enda och egentliga grunden för det hela. Detta kan jag icke förstå.

Således, egentligen borde statskonsulenterna flyttas upp i B 26, men för att komma till enighet i utskottet kompromissade vi på B 25. Nu säger herr Rydén, att det är vanvett detta. Lönegraden B 25 vore icke avsedd att komma till användning i detta löneschema. Han säger vidare, att vi skola bete oss som förnuftiga människor. Nu vill jag påpeka, att herr Nilsson i Kabbarp, vilken dock får anses som en förnuftig människa, har gått med på detta. Första kammaren har nyss utan debatt godtagit förslaget. Jag förmodar, att första kammaren får anses hava något förnuft. Jag för min del tycker, att herr Rydén, sin vana trogen, tar till här något väl mycket.

Herr Rydén framhöll, att det funnes ingen grundläggande kvalifikation för dessa statskonsulenter, som kunde berättiga dem att bliva placerade högre än i lönegraden B 24. Statskonsulenterna äro emellertid självständiga föredragande i lantbruksstyrelsen, och redan detta utgör enligt det allmänna löneregleringsprogrammet en tillräcklig grund för uppflyttning i B 26. Det är givetvis så, att B 26 vore den rätta graden, men då man icke kan komma högre än till B 25, får man vara belåten därmed.

Jag får lov att säga, att hade det varit ifrågasatt en lönereglering på åttonde huvudtiteln, hade det nog varit annat ljud i pipan från herr Rydéns sida. Det är faktiskt så, att på åttonde huvudtiteln står man alltid ett tuffjäät högre än på den nionde. Varför är icke så gott att säga, men det är väl därför, att man anser, att åttonde huvudtiteln skall vara förnämligast, att lärdoms-kompetensen där är mera framträdande än på den nionde, varest det mera är det praktiska livets kompetens, som gör sig gällande.

Herr förste vice talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr förste vice talman! Jag hade icke tänkt att begära ordet i detta fall, men jag kunde ändå icke underlåta det.

Jag måste till en början säga, att jag vill giva min anslutning till dem, som yrkat avslag på utskottets hemställan. Det är kanhända egendomligt, att en jordbrukare resonerar så, men jag kan icke undgå att hysa farhågor för ett sådant tillvägagångssätt, som utskottet gått in för.

Den siste ärade talaren har med skärpa framhållit, att dessa tjänstemän böra placeras lika högt som fiskeriintendenterna. Han säger, att de hava lika viktiga uppgifter att fylla. Den saken kan man resonera om. Det bör väl dock vara någon skillnad mellan dem, som hava en vetenskaplig utbildning i ordets egentliga innebörd, och dem, som icke hava sådan utbildning. En sådan kan man väl icke påstå, att dessa husdjurskonsulenter hava.

De talare, som förordat deras placering i löneklassen B 25, hava resonerat, som om dessa människor vore ovanligt kvalificerade och som om man icke kunde få liknande, ifall man icke avlönade dem särdeles väl. Jag måste säga, att skulle vår djuravel bero på dem, skulle vi nog inte komma långt. Det vill nog andra faktorer till. Men å andra sidan kunna vi taga det så, och det kunna

vi vara ense om, att man gärna kan sammanslå två av våra konsulentbefattningar, nämligen svin- och får- och getkonsulentbefattningarna. Hade herrarna kommit med ett sådant förslag, att höja för de konsulenter, som ha ett maktpåliggande arbete, och försökt spara genom sammanslagning, hade jag förstått herrarna.

Anledningen till, att jag begärt ordet, är den, herr talman, att jag önskar ge till känna en tanke, som jag länge närt, nämligen att när det gäller detta utvecklade lönesystem, med den omfattning, som det fått, blir man, icke annat än jag kan se, i framtiden tvungen att tillsätta ett särskilt utskott för att behandla dessa lönefrågor. Det blir ett av de mest maktpåliggande arbetena här i riksdagen att tillfredsställa alla med avseende å löner. Ingen vill sänkas ned i en lägre lönegrad, utan de skola alla klättra upp, allteftersom det ges tillfälle. Herr Johansson i Uppmälby tyckte ej, att det var så farligt. Han kallade det ett pinnhål. Men här är det ju fråga om två löneklasser, så att detta hopp anser jag ganska omotiverat. Orsaken, varför jag anser, att ett särskilt utskott bör behandla lönefrågorna, är den, att det utvecklats sig så, att det utskott, som närmast har hand om lönefrågorna, nämligen statsutskottet, snart är befolkat av statstjänstemän nästan till sista platsen. Åtminstone kan man säga, att det endast finnes några få andra, medan de flesta, om ej direkt, så åtminstone indirekt, äro betjänade av, att löneskruben går uppåt. Och i detta särskilda utskott borde man ha folk från olika kategorier, som kunde nyktert och sansat titta på förhållandena. Vi skola se till att befattningshavare få ordentligt betalt. Men det bör ske en revision, så att folket kan följa med dessa krav, som framställas.

Jag kan ej se annat, än att kammaren skulle göra rätt här, vare sig första kammaren bifallit eller avslagit utskottets förslag, i att avslå den framställning, som är gjord av jordbruksutskottet, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Carlström: Herr talman! Jag hör i regel icke till dem, som här i kammaren i onödan tala för löneförhöjningar. Jag har i stället gjort mig känd för att hålla igen, när det gäller sådana här saker, och på avdelningen i utskottet förfäktade jag i denna fråga mina gamla synpunkter, även om jag måste erkänna, att det är egendomligt, att när det gäller sådana saker som denna man blott skall taga hänsyn till de teoretiska förutsättningarna. Det må vara en så duktig karl som helst, har han icke teoretiska examina, får han icke avlöning efter förtjänst.

Nu är det så, att, när det gäller Sveriges jordbruk, är det av gammalt svårt att komma fram i jämbredd med andra näringar både i fråga om befattningshavares avlöning och eljest. Men, som sagt, i avdelningen stod jag kvar på den ståndpunkten, att vi ej borde gå in för att flytta dessa konsulenter högre, än Kungl. Maj:ts föreslagit. Men herr Johansson i Uppmälby har redan, och senare herr Sjöblom, omtalat, hur det gick. Vi gingo in för en kompromiss.

Och när herr Rydén säger, att vi gjort oss skyldiga till en blamage, måste jag säga, att det har skett i gott sällskap och på tillskyndan av en löneexpert och partivän till herr Rydén, som sannerligen ej gjort sig känd för utsvävningar i lönefrågor. Det var därför som jag gick in på kompromissen. Att B 25 var en »blindpipa» i löneskalen, som man ej fick gå in på, det visste vi icke. Nu kan det ju hända, att jordbruksutskottet icke bör göra något, som icke statsutskottet godkänner, men jag anser, att det ej bör föreligga något hinder för andra kammaren att gå med på utskottets förslag, helst som första kammaren utan större spektakel tagit detsamma.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

Herr Sköld: Herr talman! Jag föränleddes att begära ordet av det anförande, som herr Pettersson i Bjälbo hade. Det föreföll något demagogiskt, och jag får säga, att även herr Carlström i någon mån var inne på samma demagogiska väg. Man har försökt framställa det så, som om i nionde huvudtiteln det skulle ha anförts som skäl för de ifrågavarande befattningshavarnas kvarstannande i löneklassen B 24, att de ej hade teoretisk kompetens, och att Kungl. Maj:t därigenom satt de teoretiska examina över den praktiska utbildningen. Och så har man kommit här och talat vackra ord om statskonsulenternas betydelse, deras kompetens och arbetsuppgifter, och fört in den känslolösa tonen, att här gäller det jordbruket, och jordbruket har varit tillbakasatt, och alltså är här en anledning att lyfta upp dessa på löneskalan.

Tro ändå icke kammarens ärade ledamöter, att det blir nödvändigt att gå till löneregleringsfrågor ur andra synpunkter än sentimentalitet och känslolöshet. Det går ej att placera de olika befattningshavarna på löneskalan efter den sympati, man kan ha för en viss näring, eller efter de speciella särintressen, man kan ha för en viss befattningshavares arbetsuppgifter.

Kommunikationsverkens lönenämnd har angivit tre grunder för de gamla andra-grads-tjänstemännens uppflyttning i löneklassen B 26, den första: högre examen på det juridiskt-administrativa området eller därmed jämförlig kompetens, den andra: ställning som byråchefs närmaste man, den tredje: att de uppgifter, vilka äro förenade med befattningen, i viss mån närma sig dem, som eljest tillkomma en byrådirektör. Det är dessa tre principer, som legat till grund för denna upplacering av andra gradens tjänstemän. Nu tror jag, att även herr Pettersson i Bjälbo genast måste erkänna, att den andra och den tredje av dessa principer, det vill säga, att man fordrar ställning som byråchefs närmaste man, eller att arbetsuppgifterna i viss mån närma sig byrådirektörens, ej kunna tillämpas på statskonsulenterna. Det är i och för sig självklart. Då är det givet, att den enda grund, som skulle kunna finnas för att statskonsulenterna skulle komma i klassen B 26, vore högre utbildning. Det är den enda grund, som finnes kvar av de tre. Och Kungl. Maj:t har i nionde huvudtiteln med denna utgångspunkt och framför allt på grund av den jämförelse, som måste uppdragas med andra befattningshavare, statsgeologer, fiskeriintendenter, statshydrografer, kommit till det resultat, som föreligger. Det är icke så, att Kungl. Maj:t satt den teoretiska bildningen som överlägsen den praktiska utbildningen, utan Kungl. Maj:t har tillämpat de grunder, som begagnas i allmänhet för dylik placering, och då funnit, att den enda grund, som kunde läggas för uppflyttning härvidlag, vore den teoretiska utbildning, som statskonsulenterna hade. Vid en jämförande undersökning visade det sig, att statskonsulenterna icke fyllde de krav, som i det avseendet borde ställas på dem. Jag tror icke, att det går an för kammaren att här låta rycka sig med av den oratoriska antites, som herr Pettersson i Bjälbo skapade: praktisk utbildning kontra teoretisk utbildning.

I själva sakfrågan skulle jag dessutom vilja säga något med anledning därav, att man sagt, att det kräves så stor specialutbildning ovanpå agronomexamen och konsulentkursen, nämligen en mängd studieresor. Det är riktigt, men vi få ej glömma, att det är i allmänhet statsverket, som betalar huvudparten av dessa resor och alltså bekostar denna specialutbildning.

Vidare har det sagts, att man ej skall låta statskonsulenterna stå kvar i den lönegrad, som de inneha — ty det är att märka, att Kungl. Maj:ts förslag innebär ett sådant kvarstannande — därför att hushållningssällskapen betala mer och det därför blir svårt att rekrytera statskonsulentkåren. Jag vill säga jordbruksutskottets ärade ledamöter, att det argumentet är farligt, ty man bör ej glömma, att hushållningssällskapen äro sällskap, som uppehållas genom statsbidrag. Det blir statens plikt att se till, att icke hushållningssällskapen använ-

da statsbidragen till att betala löner, som få en konsekvens, som förskjuter statens löneplan. Det argumentet kan icke användas.

Om man vill se kallt och förnuftigt på saken och ej låta sig lockas av känslor och särintressen, kan kammaren lugnt stanna vid Kungl. Maj:ts förslag, vartill jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Med herr Sköld förenade sig herr *Bengtsson* i Norup.

Herr **Rydén**: Jag hade ej tänkt att ännu en gång begära ordet, men inför det sätt att argumentera, som användes av en talare på jönköpingslänsbänken, har jag ej kunnat förbli alldeles stilla. Han försökte blåsa upp denna sak till, att det skulle vara något slags avsikt från statsutskottets sida att här opponera mot jordbruksutskottets förslag och åtgärd. Det ligger ju till på det sättet, herr Carlström, att riksdagen antagit ett principiellt betänkande om placering av andragradstjänstemännen. Detta gäller hela statsförvaltningen, ej blott de huvudtitlar, som statsutskottet behandlar, utan även den, som jordbruksutskottet behandlar, och det är oförenligt med detta riksdagens beslut att placera en manlig befattningshavare i graden B 25. Det är endast B 26 och B 24, som ingå i detta beslut. När ett utskott i riksdagen, som behandlar en enda huvudtitel, anser sig kunna gå ifrån detta beslut, som är normerande för det hela, är det naturligt, att man från den sidan, som har hand om de övriga huvudtitlarna, gör gällande betänkligheter med avseende å konsekvenserna. Ni, som vilja ha konsulenterna uppflyttade över B 24, gören riksdagen och er själva den tjänsten att yrka uppflyttning till B 26. Då bryta ni ej sönder, vad vi beslutat som grundval för alla placeringar. Men när ni komma med yrkanden om uppflyttning till B 25, riva ni undan de grunder, som gälla för förvaltningen i övrigt.

Det är beklagligt, att i första kammaren man försummat sig vid detta ärendes behandling. Jag säger så, därför att det, efter vad jag hört, gick så till, att ärendet föredrogs ögonblicket efter sammanträdet öppnande så hastigt, innan kammaren var fullständigt samlad, att det hann avgöras, innan någon begärt ordet. I annat fall hade nog samma betänkligheter som här framförts även i första kammaren.

Jag skall ej ingå på frågan om placeringen i B 26 eller B 24. Där har jag antytt min enskilda mening, men jag vill bestämt yrka, att kammaren ej går med på förslaget om placering i B 25.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Herr Sköld sade, att jag gjort mig skyldig till någon överdriven känslsamhet, men jag refererade endast departementschefens yttrande. Jag vill ytterligare läsa upp vad han sagt. Han talar först om löneplacering för statsgeologer och fiskeriintendenter och föreslår att de uppflyttas till B 26. Så säger han: »Emellertid anser jag mig ej böra förorda en motsvarande placering för statskonsulenterna. Skälet för den påyrkade höjningen av statsgeologernas och fiskeriintendenternas löneställning har framför allt varit hänsynen till de höga vetenskapliga kompetenskrav — i allmänhet filosofie doktorsgrad — som ansetts böra ställas på dem.» Vidare säger han längre ned, »att avsikten med höjningen av fiskeriintendenternas och statsgeologernas löneställning skulle bliva förfelad, om även statskonsulenterna finge följa med».

Hela motiveringen pekar rakt och direkt efter hela linjen på, att här är det den teoretiska kompetensen, som så gott som uteslutande är avgörande för placering i löneklass. Det är detta, som jag opponerat mig emot. Ty det finnes två vägar, det praktiska livets väg och lärdomsvägen, och den förra anser jag i ganska stor utsträckning jämbördig med lärdomsvägen. Jag anser

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

ej, att en person, därför att han tagit högre teoretisk examen, under alla förhållanden skall stiga till högre lönegrad än en annan, även om denne intar en aldrig så viktig och hög ställning i det praktiska livet. Jag vill påstå, att särskilt konsulenten i boskapsskötsel intar en utomordentligt viktig plats som den högsta spetsen, när det gäller att få fram kreatursaveln. Och när man jämför honom med statsgeologer och fiskeriintendenten, kan ingen säga annat, än att rättvisan bjuder, att han placeras lika högt.

Det är synpunkter, som jag tycker vara så klara och tydliga, att jag ej kan underlåta att framhålla, att det rätta hade varit, att de placerades i jämnbredd med dessa andra. Men då vi ej lyckats få det därhän i utskottet, ha vi kompromissat med graden B 25. Om denna är användbar eller icke användbar, den frågan vill jag ej diskutera med herr Rydén. Jag är icke expert på lönefrågor, men när herr Nilsson i Kabbarp påstår, att det går, och första kammaren på hans inrådan antagit förslaget, förmodar jag, att det icke finnes några oöverstigligen hinder därför. Och skulle det framdeles visa sig, att så är, får väl riksdagen göra om det ett annat år, och då lär icke någon så stor skada vara skedd. Jag är övertygad om att det ej finnes någon omöjlighet att placera dem i B 25. Hade så varit, så hade nog herr Nilsson i Kabbarp ej varit med om saken.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Osberg: Herr talman! Jag kan icke finna det riktigt att här säga, att det gäller att jämföra personer med teoretisk utbildning och praktisk läggning. Vilken kategori man än väljer, finnes det praktiskt folk, vare sig de ha teoretisk utbildning eller ej, och sådana som äro verklighetsfrämmande. Det kan hända beträffande dessa konsulenter, att ibland har man en bra karl och ibland en, som är mindre duglig. Man skulle då behöva vidtaga en löne reglering för var gång man får en praktisk karl. Det är ett resonemang, som ej hör hemma här. Det måste vara så, att det är de utbildningskostnader, som föregått en persons kompetens, som läggas till grund, och sedan blir det ett val, om man väljer en opraktisk eller praktisk person. Icke kan man i varje fall låta det bero på lönen. Det faller på sin egen orimlighet.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts framställning.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Wigforss: Herr talman! När jag tar till ordet i denna fråga, gör jag det som representant för det departement, som anses böra främst representera sparsamhetssynpunkten. Det är icke därför, att jag anser, att en finansminister nödvändigt bör hålla på sparsamheten, utan därför, att när man sitter i detta departement, där man har att syssla med så många lönefrågor, tvingas man att se litet på hela fältet och tänka på konsekvenserna av de beslut som fattas.

Det är i viss mån med blandade känslor, som en regeringsrepresentant hör på denna debatt i en lönefråga. Man har varit van vid att andra kammaren, om den ändrat på Kungl. Maj:ts förslag i fråga om löner till tjänstemän, har gjort sådan ändring, att den sänkt avlöningen. Och även erfarenheten under denna riksdag har givit vid handen, att när Kungl. Maj:t försökt placera de gamla andrageradstjänstemännen i 26 lönegraden i stället för 24, så har nästan genomgående ståndpunkten i andra kammaren varit den, att man i de tveksamma fallen gått på det lägre. Nu får regeringen uppleva det överraskande och, jag vill säga, från viss synpunkt glädjande, att i denna kammare reser sig den ene efter den andre just från de medborgargrupper, som mest anses representera sparsamheten, när det gäller statstjänare, icke blott för att understödja Kungl. Maj:ts förslag i fråga om placering av dessa statstjänare

i lönegrad, utan för att övertrumfa Kungl. Maj:t i denna strävan. Det kan ej hjälpas, att Kungl. Maj:t, såsom i viss mån toppen på byråkratien, har de närmaste förbindelserna med tjänstemännen och därför nog alltid har en viss böjelse för att tillgodose tjänstemännens krav. Och det kan ej förnekas, att Kungl. Maj:t i det hänseendet känner sig stå i en något ömtålig position, då man vet, vilken stark sparsamhetsvilja, som i regel är representerad i denna kammare och särskilt i den del av kammaren, där statstjänarna äro minst talrikt företrädade. Jag tänker då på lantmännen. Därför är det glädjande för Kungl. Maj:t att få stöd i sin uppskattning av tjänstemännens arbete. Men i nu förevarande fall har man kanske blivit bönhörd över hövan. Och det är för att anföra de skäl, som för Kungl. Maj:t varit avgörande, då dessa statskonsulenter icke placerats högre än i B 24, som jag skall be att få säga några ord. Det innebär ingenting annat än en resumé av de argument, som förut anförts i kammaren från deras sida, som talat för placering i B 24.

Om det gällde, som herr Johansson i Uppmälby säger, en höjning på 480 kronor, eller om, som jag tror, att en av de andra talarna för placering i B 25 sade, endast fyra tjänstemän, är det klart, att det ej förelegat stor anledning att här ställa till en debatt, som varat ett par timmar. Men man kan icke komma ifrån, att dessa statskonsulenter tidigare varit jämställda med tjänstemännen i lönegraden B 15. Om vi nu inplacera dem på det nya föneschemat och där sätta dem i lönegraden B 25, så måste det för dessa andra tjänstemän i lönegraden B 15, d. v. s. numera B 24, kännas som en uppmaning att också komma och begära en uppflyttning i B 25. Och om vi placera upp dessa statskonsulenter högre, än vi gjort med alla de sekreterare, som genom tidigare beslut ställts i B 15, numera B 24, och om vi därmed öppet gå utanför de principiella riktlinjer, som förut lagts upp för placeringen i 24:e eller 26:e lönegraderna och i stället söka finna andra grunder för inplaceringen, då komma vi ut på villande hav.

Det är ingen svårighet för herr Hedlund i Häste att tala om, vilka betydande arbetsuppgifter en sådan statskonsulent har, och det är heller ingen svårighet för herr Pettersson i Bjälbo att tala om, vilka dugliga män som vi måste ha på dessa poster; men jag frågar: Finnes det någon tjänst, där man icke anser, att befattningshavaren fyller en betydande uppgift, och finnes det någon, som man icke strävar efter att få besatt med dugligast möjliga folk? Det går icke för sig att säga, att i lönegraden B 26 böra vi ha duktigt folk, och att i B 24 böra vi också ha dugliga människor, men att, när det gäller B 12 och lägre befattningar, spelar dugligheten just ingen större roll. Sådant är icke vårt samhälle, att de dugligaste sitta med de största och de minst dugliga med de minsta inkomsterna. Det kan icke hjälpas, att hela inkomstskalan, som återspeglar sig i statens lönesystem, är byggd på andra grunder, och bland dessa grunder finnes även den, som herr Pettersson i Bjälbo ansåg icke spela så stor roll, nämligen hänsynen till de teoretiska kvalifikationerna. Vi få tills vidare finna oss i en inkomst- och löneskala, där de teoretiska kvalifikationerna eller rättare sagt långvarigheten av den utbildning, som måste finnas för den befattning, varom fråga är, spelar en mycket betydande roll. Jag skulle vilja tillägga, att det är icke oberättigat att säga, att utbildningens långvarighet spelar en roll för lönefrågan, även om vi kunna få dugligt folk över lag på alla poster. Det återstår nämligen alltid den skillnaden mellan folk med kortvarig utbildning och folk med långvarig sådan, att de, som haft långvarig utbildning, fått lägga ut mer för denna än de övriga, och däruti ha en anledning att kräva en kompensation, som svarar mot denna större uppoffring. Det är kanske till sist den enda någorlunda rationella grund för åtskillnad mellan lönerna, som man kan utfinna.

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

Jag tror icke, att kammaren bör av herr Pettersson i Bjälbo låta förleda sig att tro, att det finnes en skarp gränslinje mellan den teoretiska utbildningen och den praktiska. Är en statskonsulent duglig att fylla sin uppgift, så är det icke därför att han har en praktisk utbildning av det slag, som en stor del av våra jordbrukare ha, utan vad som skiljer honom från den rent praktiskt utbildade mannen, det är hans mera omfattande erfarenhet. Denna är icke enbart eller kanske ens förnämligast inhämtad genom arbete i det praktiska livet utan genom teoretiska studier, vilka i sista hand icke äro annat än ett medel att på litterär väg taga del av andra människors erfarenhet. Därigenom får denne teoretiskt utbildade man, denne statskonsulent en större praktisk erfarenhet, kan man säga, än den, som icke fått en sådan boklig utbildning.

Låt oss nu emellertid skjuta undan detta, att det skulle föreligga en strid mellan det teoretiska och det praktiska livets män och i stället säga: Här ha vi fyra tjänstemän, som tidigare varit placerade i andra normalgraden och i fråga om vilka det nu gäller, huruvida de skola placeras i den nya lönegraden B 26 eller i lönegraden B 24. Då gäller det, försåvitt man vill ha någon fast grund att falla tillbaka på, att icke frångå de allmänna principer, som fastställts för denna uppflyttning. Jag tror, att kammaren skall finna, att Kungl. Maj:t, som kammaren förut ansett vara så liberal, när det gällt att placera upp tjänster i lönegraden B 26, icke av några mindre varma känslor för dessa statskonsulenter avstått från att yrka deras uppflyttning, utan velat bibehålla dem i B 24. Att Kungl. Maj:t handlat så, har berott på, att Kungl. Maj:t ansett, att villkoren för en sådan uppflyttning icke fyllas av dessa statskonsulenter. Skulle kammaren nu verkligen gå på den linjen, att göra en sådan uppflyttning, då tror jag också i likhet med en föregående talare, att det kommer att leda därtill, att hela raden av sekreterare i lönegraden B 24 komme och med förnyad kraft yrkade på att också bliva uppflyttade på samma sätt. Möjligt är ju, att kammaren icke behöver taga så mycket hänsyn till konsekvenserna. Kammaren kan säga, att den tyckte det vara rimligt att den gången göra på sådant sätt uti detta enstaka fall; en annan gång kan den finna sig böra handla annorledes. Vad som är uppenbart är dock, att en regering, även om den skulle bliva mycket kortlivad, icke kan undgå att taga hänsyn till dessa konsekvenser, som innebära, att det oupphörigen kommer att från tjänstemän i B 24 resas krav på att få komma upp i B 25.

Det är för dessa konsekvensers skull, som jag tror, att kammaren gjorde klokt i att följa Kungl. Maj:t och den tydliga mycket starka opinion, som anser, att Kungl. Maj:t träffat det rätta och icke jordbruksutskottet.

Herr Carlström: Herr förste vice talman! Herr Rydén sade i sitt första anförande, att under denna debatt hade han med stor spänning åhört vilka skäl representanterna för jordbruksutskottet anført till stöd för sin ståndpunkt. Jag vill säga, att det är samma förhållande med mig i fråga om skälen från motsidan. Det är icke utan, att jag med en viss glädje suttit och åhört, hurusom de, vilka förut gått fram för att höja löner och dyrtidstillägg, i dag yttrat sig så tveksamt i denna fråga. Det är, som jag sade, för mig ett mycket glädjande faktum.

Anledningen till, att jag begärde ordet, var, att jag, när herr finansministern talade om sparsamhet, kom ihåg, att under gångna riksdagar, jag vid åtskilliga tillfällen hört talas om, vilken *risk* det vore att vara sparsam i fråga om löner. Man kunde få undermåliga tjänstemän. Om lönerna voro för små, löpte man risk att icke få de personer, som krävdes. Detta har också varit anledningen

till, att jag glidit över på kompromissen, ehuru jag annars, såsom jag förut sagt, inom avdelningen gått på Kungl. Maj:ts förslag, lönegraden B 24.

Herr statsrådet sade, att man på vilket område som helst inom statsförvaltningen kan framföra samma skäl för att få duktiga karlar. Det är väl ändå så, att dessa statskonsulenter genom praktiskt arbete få visa, vad de duga till och skaffa sig meriter för befordran. I fråga om befattningshavare på det ena eller det andra området brukar det i allmänhet vara på det sättet, att då vederbörande väl kommit in på sin tjänst, har han också kommit in i »tågordningen», och då sitter han där, även om han är mindre duglig, och får efter någon tid befordran och med vissa mellanrum avlöningsförhöjningar. Det är dock en viss skillnad. Nu måste jag säga, att om konsekvenserna äro så förskräckliga, skall jag taga det med jämmod, om kammaren beslutar annorlunda än utskottet föreslagit. Jag tror emellertid icke, att de äro så förskräckliga i detta fall. Jag tror fastmer, att det kan sägas, att om vi äro för snåla på denna punkt kan det ha sina risker. Vi ha emellertid här velat försöka få fram litet rättfärdighet. Man får icke alldeles klavbinda sig vid principen. Man kan icke få en annan uppfattning, när man läser statsrådets motivering, än att det här gäller att skilja teoretikerna från det praktiska livets män och således att man, när man flyttar upp teoretikerna, får akta sig för att låta även andra komma efter, ty då skulle uppflyttningen av de förra vara »förfelad». Detta har jag inte riktigt kunnat gå med på.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders**: Herr förste vice talman! Jag har, på grund av att första kammaren samtidigt behandlat nionde huvudtiteln, icke kunnat deltaga i debatten om den föredragna punkten. Jag skall därför icke giva mig in på någon diskussion i frågan uti dess helhet, men det var en omständighet, som föranledde mig att begära ordet. Då lantmännen här i kammaren i denna punkt tyckas i hög grad samla sig kring yrkandet på högre lön för vissa befattningshavare än Kungl. Maj:t begärt, tyckes det mest verkande skälet till dessa lantmäns ställning till frågan vara det, att man befarar, att man icke skall få tillräckligt kompetent folk för bestridandet av statskonsulentbefattningarna, för den händelse man icke sätter dessa i den lönegrad, som utskottet har föreslagit. Jag vill då göra det uttalandet, att jag vid ställningstagandet i denna punkt har varit alldeles övertygad om, att, därest riksdagen följer Kungl. Maj:ts förslag, det med absolut visshet kommer att finnas fullt kvalificerat folk till förfogande för utövandet av de tjänster, det här är fråga om. Det är tydligen i det avseendet det avgörande skälet, när det gäller att taga ställning till det ena eller det andra yrkandet. Jag tror således, att befattningarnas uppehållande med fullt kompetent folk blir tryggt, även om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Anledningen till att jag begärde ordet var herr statsrådet och chefens för finansdepartementet yttrande och särskilt hans starka poängterande av sparsamheten. Vi hava en och annan gång mera sporadiskt hört innehavaren av denna höga statstjänst tala om sparsamhet, men däremot har jag nästan aldrig hört sådant, när någon viss given punkt varit under diskussion. Jag tror mig kunna konstatera, att detta är ett av de mycket sällsynta fall, som jag hört en departementschef föra sparsamhetens talan, när enskilda ledamöter av kammaren talat för löneförhöjning på en viss punkt. Jag vill erinra om, att det är icke många dagar sedan jag följde Kungl. Maj:t och därvid stod ensam; men därvid hörde jag icke, att jag från statsrådsbänken fick det minsta instämmande, eller att statsrådet stod fast vid den mening, som han uttalat till statsrådsprotokollet. Det skulle vara ytterst intressant och ytterst glädjande för den sparsamma delen

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

Ang.
lönereglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)

av kammaren, om man kunde påräkna herr statsrådets och chefens för finansdepartementet fortsatta medverkan till sparsamhetskravets understödjande på de olika punkterna. Ännu större skulle min tacksamhet bli, om herr statsrådet kunde inverka på sina kolleger, de övriga statsråden, så att de stannade vid vad de själva föreslagit, och så att de enskilda riksdagsmän, som uppträdde på samma linje som Kungl. Maj:t, även kunde påräkna understöd från statsrådsbänken.

Beträffande den nu föreliggande frågan tycker jag, att det är egendomligt, att diskussionen här blivit så långvarig. Jag undrar egentligen, vad det skulle bli för slags uppställning av förutvarande andra gradens tjänstemän, om man nu inplacerar dessa statskonsulenter i lönegraden B 25. Var och en vet ju, att denna lönegrad uppkommit blott och bart som en följd av det olyckliga beslutet att inränga kvinnorna i samma löneplan som männen. Jag bekämpade förslaget därom till det yttersta, och jag fick ligga under med de stackars åtta rösterna i kamrarna, vilka jag ej kunde driva upp. Hade jag lyckats, så hade denna grad ej funnits. Jag tror, att herrarna böra vänta, innan ni gör sådana här nya experiment. Låt åtminstone kvinnorna bli litet hemtama i sina grader, innan ni sätter in männen i de kvinnliga graderna. Jag kan i detta fall icke annat än följa Kungl. Maj:t.

I detta yttrande instämde herr *Westman*.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Jag begärde egentligen ordet i anledning av ett uttalande av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Det gällde sparsamheten. Han framhöll i början av sitt anförande, att det väckt hans undran, att åtskilliga här i kammaren, som under vanliga förhållanden framhålla sig som särskilt stora sparsamhetsvänner, nu yrka på en löneförhöjning. Ja, det kan nog vara. Nu framträdde han såsom en om också icke ljusets ängel så dock mycket stor sparsamhetsvän. Men, mina herrar, jag tror att det är skäl att sätta kyrkan mitt i byn. Ty hur förhåller det sig med den saken? Jo, löne regleringskommittén hade över hela linjen placerat alla dessa befattningshavare, statsgeologer, fiskeriintendenter, statskonsulenter o. s. v. i lönegraden B 24. Vad gör då regeringen? Jo, den flyttar upp hela raden till lönegraden B 26 utom just statskonsulenterna. Då säga vi: När alla dessa andra flyttas upp, då tycka vi, att statskonsulenterna också böra få följa med. Det är alltsammans. Nu hava vi emellertid i alla fall i jordbruksutskottet flyttat ned statshydrografer och statsmeteorologer, så att jag får säga, att vi varit minst lika sparsamma som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag tänkte bara säga ett ord med anledning av herr Petterssons i Bjälbo yttrande. Jag sökte vara mycket försiktig i mitt yttrande, för att icke försvära mig till någon allmän sparsamhetsiver, som skulle bestå i, att man under alla förhållanden bör rösta för det lägre av två anslag. Jag tror vi kunna vara eniga om, att om man alltid i valet mellan två anslag, ett högre och ett lägre, skulle rösta för det lägre, så skulle det i många fall vara att mycket illa använda medlen i fråga. Vad jag ville säga var, att när man kommit till vissa principiella grunder efter omsorgsfull utredning, då bör det vara mycket starka skäl för att man skall gå ifrån ett sådant resultat. Särskilt förefaller det mig, som om det vore egendomligt, om en sådan uppflyttning skulle föreslås från det håll, där man i allmänhet är så föga sinnad att höja statstjänarnas löner. Det var det jag gav uttryck åt i mitt första anförande, och det kan jag stå fast vid.

Vad herr Olssons i Kullenbergstorp fråga beträffar, så skall jag lova honom att i fortsättningen som hittills tala för besparingar i de fall, där jag finner sparsamheten vara förnuftig. Men då hoppas jag, att han följer denna min sparsamhetssträvan med litet större uppmärksamhet än han följt andra finansministrars verksamhet, eftersom han säger sig ännu aldrig ha hört en finansminister stiga upp och tala för sparsamheten i en enstaka lönefråga. Jag tror, att det gång på gång hänt, att en finansminister talat för sådan sparsamhet, när det enstaka fallet fört med sig konsekvenser. Och det är händelsen i detta fall.

*Ang.
löneroglering
för stats-
konsulenter.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning gav herr förste vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 7—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 40—45.

Lades till handlingarna.

Punkterna 46 och 47.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 48.

Lades till handlingarna.

Punkten 49.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 50—52.

Lades till handlingarna.

Punkterna 53—58.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 59.

Lades till handlingarna.

Punkterna 60—62.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 63—66.

Lades till handlingarna.

Punkten 67.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 68—74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75—84.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 85 och 86.

Lades till handlingarna.

Punkten 87.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 88 och 89.

Lades till handlingarna.

Punkterna 90 och 91.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 92.

Lades till handlingarna.

Punkterna 93 och 94.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 95*, angående anslag till lantbrukskonsulenter i London och Riga. Ordet begärdes därvid av

*Ang.
lantbruks-
konsulenter
i London och
Riga.*

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders**, som anförde: I föreliggande punkt har jordbruksutskottet prutat på Kungl. Maj:ts förslag. I sin motivering säger utskottet, att det anser vad departementschefen i ärendet anført icke innebära tillräckliga skäl för ett frångående av lantbruksstyrelsens förslag. Vad är det då, lantbruksstyrelsens förslag innebär, som utskottet upptagit? Lantbruksstyrelsen har ansett, att det var otillfredsställande med avlöningsförhållandena för lantbrukskonsulenten i England, och därför har lantbruksstyrelsen sagt, att en förbättrad löneställning borde beredas honom, och styrelsen anför, att 3,000 kronor vore det lägsta belopp, varmed konsulentens lön borde ökas. Det innebär naturligtvis i sig ett rent konstaterande av att det är oeffterrättligt, såsom det för närvarande är. Konsulentbefattningen kan icke på effektivt sätt upprätthållas, om man icke förser dess innehavare med tillräckliga inkomster för att leva och uppehålla sig på en ort som denna. Däremot har givetvis lantbruksstyrelsen icke i och för sig ansett, att det vore obefogat att ytterligare höja utöver det förslag, som styrelsen ansett sig böra sätta såsom ett minimum i fråga om ökningen. Jag kan därför icke se annat än att vad jordbruksutskottet uttalat om »icke tillräckliga skäl från departementschefens sida att frångå lantbruksstyrelsens förslag» icke är så alldeles riktigt, om man går till att pröva, under vilka förhållanden lant-

brukskonsulenten för närvarande arbetar, och om man tager i övervägande vikten och betydelsen av den verksamhet, varom här är fråga.

I Kungl. Maj:ts förslag föreslås beloppet av ökningen höjt från av lantbruksstyrelsen föreslagna 3,000 kronor till 6,000 kronor, varvid nu utgående tillfällig löneförbättring på 1,000 kronor skulle bortfalla. Lantbrukskonsulentens i London nuvarande lönersättning utgör arvode 9,000 kronor, tillfällig löneförbättring 1,000 kronor och dyrtidstillägg 3,389 kronor 28 öre eller tillsammans en summa av 13,389 kronor 28 öre, och det har ju visat sig, att detta icke är tillräckligt. Jag har ansett, att man borde jämföra denna befattning med likartade befattningar, närmast sådana, som lyda under utrikesdepartementet. Om man ser på befattningar av liknande art, finner man, att en andre legationssekreterare uppbär 14,512 kronor, en militärattaché 22,600 kronor och en marinattaché 25,228 kronor. Socialattachéen, som förut var placerad i London, uppbär ungefär 18,000 kronor, och hans verksamhet torde kunna anses vara ganska jämförlig med den som det här är fråga om. Om man ser på ett par andra befattningar, finner man, att en pressattaché har 24,000 kronor samt föreståndaren för statens järnvägars trafikbyrå ett arvode på 18,000 kronor. Jämför man vår lantbrukskonsulents avlöningsförhållanden med avlöningsförhållandena för den motsvarande befattningen i vårt grannland Danmark, visar det sig, att Danmarks lantbrukskonsulent uppbär tillhoppa 31,400 kronor. Nu kan det visserligen sägas, att han har ofantligt mycket mer att göra därute än vår lantbrukskonsulent, men å andra sidan är det icke fråga om allenast vad det danska jordbruket avsätter därute jämfört med det svenska, utan vårt ombud har att verka för en förbättrad och ökad omsättning av det svenska jordbrukets kvalitetsprodukter. I följd härav är det av synnerlig vikt att ha en person, som är i stånd att kunna utföra det förberedande arbetet för att vinna en ökad marknad.

Jag kan därför icke finna annat än att jag, då jag ser på de avlöningsförmåner, som tillkomma en befattningshavare, som är i ungefär liknande ställning och tvingad att uppehålla sig på en så pass dyr ort som den, där vår lantbrukskonsulent måste uppehålla sig, haft fullgoda skäl för det förslag, som jag framlagt. Levnadskostnaderna därute äro så pass höga, att det funnits goda skäl för Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan nu i det läge, som frågan har, endast uttala mitt beklagande över att jordbruksutskottet icke velat vara med om den måttligt tilltagna höjning, som varit ifrågasatt, då jag tänker på den verksamhet som vår lantbrukskonsulent har att utföra till fromma för vårt jordbrukets avsättningsförhållanden därute.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 96.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 97—99.

Lades till handlingarna.

Punkterna 100 och 101.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 102 och 103.

Lades till handlingarna.

*Ang.
lantbruks-
konsulenter
i London och
Riga.
(Forts.)*

Punkterna 104—107.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 108.

Lades till handlingarna.

Punkterna 109—122.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 123 och 124.

Lades till handlingarna.

Punkterna 125—127.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 128 och 129.

Lades till handlingarna.

Punkterna 130—152.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 153.

Lades till handlingarna.

Punkterna 154—157.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. statens
meteorologisk-
hydrografiska
anstalt.

Punkten 158, angående statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

Under punkten 157 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t, bland annat, föreslagit riksdagen att dels bestämma antalet ordinarie befattningar hos statens meteorologisk-hydrografiska anstalt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör	A 1
2 byrådirektörer	B 28
2 förste statsmeteorologer	B 26
2 förste statshydrografer	B 26
2 statsmeteorologer	B 21
2 statshydrografer	B 21
1 kansliskrivare	B 11
2 förste expeditionsvakter	B 7
5 förste kanslibiträden	B 7
4 kanslibiträden	B 4;

dels godkänna följande ändrade stat för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

S t a t.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 139,900
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 6,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 71,000

Förslagsanslag kronor 216,900;

dels ock, vid bifall härtill, höja det under anslagstiteln statens meteorologisk-hydrografiska anstalt uppförda ordinarie förslagsanslaget till avlöningar, nu 189,700 kronor, med 27,200 kronor till 216,900 kronor.

Ang. statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) bestämma antalet ordinarie befattningar hos statens meteorologisk-hydrografiska anstalt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör	A 1
2 byrådirektörer	B 28
2 förste statsmeteorologer	B 24
2 förste statshydrografer	B 24
2 statsmeteorologer	B 21
2 statshydrografer	B 21
1 kansliskrivare	B 11
2 förste expeditionsvakter	B 7
5 kanslibiträden	B 7
4 kontorsbiträden	B 4;

b) godkänna följande ändrade stat för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, att tillämpas från och med budgetåret 1925—1926:

S t a t.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag . kronor	134,400
Vikariatersättningar, förslagsanslag »	6,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. »	61,200

Förslagsanslag kronor 201,600;

c) vid bifall härtill höja det under anslagstiden statens meteorologisk-hydrografiska anstalt uppförda ordinarie förslagsanslaget till avlöningar, nu 189,700 kronor, med 11,900 kronor till 201,600 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Hellström*, vilken ansett, att utskottets hemställan, som reservanten biträdde, bort grundas å annan i reservationen angiven motivering.

Efter föredragning av punkten anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders**: Vid jordbruksutskottets utlåtande på denna punkt är fogad en reservation av herr *Hellström*, som i vissa delar följer utskottets hemställan men i en viss del i stället följer Kungl. Maj:ts förslag, även om detta sker med en ändring beträffande formen för anslagets beviljande. Jag kan icke se annat än att jordbruksutskottet i denna punkt gått längre i sparsamhet än som varit nödvändigt, även om det ansett, att verket i fråga under årens lopp ganska betydligt svällt ut.

Den punkt, som det här närmast gäller, avser bl. a. indragning av observationsstationer, som förut upptagits gemensamt med vattenfallsstyrelsen. Av en utav de kartor, som äro uppsatta här på väggen, framgår det ganska tydligt, vad en sådan indragning av observationsstationer, som skulle följa av ett bifall till jordbruksutskottets förslag, skulle komma att innebära. De fyllda cirklarna här på kartan utvisa de gamla observationsstationerna, de ofyllda cirklarna dem, som skola bli föremål för indragning. Indragningen sker i en sådan utsträckning, enligt utskottets förslag, att Norrland blir ganska tomt på observationspunkter, om riksdagen skulle bifalla samma förslag. Det har

Ang. statens
meteorologisk-
hydrografiska
anstalt.

(Forts.)

visserligen förutsatts från Kungl. Maj:ts sida, att en viss indragning skulle kunna ske, men att helt slopa de nya observationsstationerna, innan en ordentlig utredning ägt rum, som skulle taga sikte på i vilken mån man överhuvud taget kunde reflektera på en indragning av observationsstationer, torde icke vara lämpligt. Man står här på den säkrare sidan, om man nu går på att något minska arbetet till omfånget men dock i stort sett upprätthålla verksamheten. Det har nämligen visat sig, att de resultat, som man får fram, äro ganska belysande för vattnets avrinningsförhållanden där uppe i Norrland, där de stora vattensamlingarna kunna utnyttjas i industriens tjänst. Det vore därför beklagligt, om man nu utan föregående närmare utredning — en sådan utredning har i själva verket icke kunnat äga rum under den korta tid, som jordbruksdepartementet haft till sitt förfogande för att närmare pröva detta ärende — på det sätt, som jordbruksutskottet föreslår, skulle inskränka denna verksamhet. Däremot är det givet, att, därest riksdagen skulle vilja gå på den av herr Hellström föreslagna vägen, kommer, innan ärendet härnäst kommer in till riksdagen, en undersökning att tagas upp för att utröna, i vad mån detta arbete utan att för mycket inkräkta på det ändamål, som avses, kan inskränkas. Jag tycker för min del därför, — och det uttalandet tillåter jag mig också att här göra — att riksdagen och speciellt riksdagens andra kammare måtte med hänsyn till det värdefulla i detta arbete reflektera på om det icke i själva verket är klokare och försiktigare att gå fram på den av herr Hellström föreslagna linjen.

Herr Sjöblom: Herr talman! Då jag icke varit närvarande i utskottet vid justeringen av detta ärende, har jag icke varit i tillfälle att ge min mening till känna i utskottets betänkande. Om jag det hade varit, skulle jag emellertid ha reserverat mig tillsammans med herr Hellström. Det förhåller sig ju så, att dessa observationer över vattenavrinning och vattenstånd äro av en oerhörd vikt i synnerhet under en tid, då vi i stor utsträckning hålla på att söka utnyttja vattenkraften för alstrande av elektrisk energi. Jag har för min del den uppfattningen, att det blir mycket svårt framdeles, om behov skulle komma att föreligga att reglera en eller annan flod eller sjö i de trakter, som här närmast avses, nämligen Norrland, att kunna få fram några exakta förslag till reglering av sjöarna utan att man har slutfört dessa observationer, som följaktligen äro av utomordentlig vikt. Riksdagen har ju nu beslutat att bygga ett kraftverk i Ume älv, och det är av synnerlig vikt för vattenfallsstyrelsen, att, då detta kraftverk blivit färdigt och kraftbehovet kanske i en nära framtid kommer att ökas, kunna ha dessa observationer att stödja sig på vid en eventuell reglering av Ume älvs källsjöar.

Jag för min personliga del har sålunda, herr talman, en känsla av att sparsambet här har iakttagits på ett sätt, som kan komma att kosta mera i framtiden. Det tycks icke vara så stort belopp, det gäller, endast 17,000 kronor, men det innebär dock indragning av 200 observationsstationer uppe i Norrland, och man måste säga, att vad som kommer att bli kvar icke kommer att kunna läggas till grund för några exakta beräkningar över vattenavrinning och nederbördsförhållanden och allt sådant, som influerar på förhållandena, då vattenkraften där uppe i ett eller annat avseende skall utnyttjas.

Jag skulle vilja vädja till andra kammaren att taga hänsyn till dessa viktiga förhållanden och bifalla herr Hellströms förslag i denna fråga. Jag skall med dessa ord, herr talman, be att få yrka bifall till herr Hellströms reservation.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman! Jag vill först och främst fästa uppmärksamheten på att herr Hellströms reservation och Kungl. Maj:ts för-

slag, som den siste ärade talaren tycktes sammanblanda, icke innebära samma sak. Herr Hellström är nämligen ense med oss om att stryka en post på 11,000 kronor och vill icke heller följa Kungl. Maj:ts förslag att uppföra anslaget på ordinarie stat utan anser, att det belopp, som skall beviljas, bör ingå i det extra anslaget.

Då vi haft att handlägga denna fråga inom utskottet, har det varit en synpunkt — det måste jag säga — som vi ha fäst oss vid, och det har varit denna anstalts förmåga att lägga under sig allt möjligt och att alltid vilja bibehålla, vad den en gång har fått. Den har utvecklat sig från de två små avdelningar, som den en gång hade, till ett stort ämbetsverk. Man kan få en föreställning om dess omfattning genom att bemärka, att detta ämbetsverk för närvarande behöver 45 rum till tjänstelokaler, och att icke ens detta är tillräckligt, utan att det skall flytta in i nya lokaler, där det skall disponera över 59 rum. Ser man på de siffror, med vilka dess budget utgått under de gångna åren, finner man också en mycket stark ansvällning.

Den sak, det här gäller, är, huruvida de observationsstationer, som inrättades i och med påbörjandet av arbetet på vattenfallsförteckningen, skola bibehållas för all framtid. Anstalten har hemställt om att anslaget till dessa stationer skall upptagas på ordinarie stat, och att de sålunda skola bli kvar för all framtid. Jag vill emellertid påpeka, att då detta arbete år 1911 överlämnades till den år 1907 inrättade hydrografiska byrån, sades det bestämt ifrån från riksdagens sida, att det icke var meningen, att dessa stationer skulle inrättas för all framtid, utan att de skulle behållas endast under den tid, det ifrågavarande arbetet pågick.

Nu sade den föregående ärade talaren, att det finns en del observationsplatser där uppe, som man icke kan slopa, därför att arbetet icke är slutfört. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten vid att utskottet icke har gjort någon anmärkning på den posten, utan den finns kvar i anslaget till vattenfallsförteckningens slutförande med 5,000 kronor. För att emellertid göra den tillfälliga anordningen bestående har anstalten begärt ett anslag av 15,000 kronor, vilket belopp skulle krävas för avlöningar till observatorerna. Det har statsrådet icke kunnat vara med om. Han säger själv, att det aldrig varit meningen, att anordningen skulle bli permanent, utan att det endast gällt en tillfällig utredning, men han vill dock gå dem litet till mötes och säger sig därför kunna tillstyrka ett anslag på 8,000 kronor, d. v. s. ungefär hälften. Då man så kommer till anslaget till den förstärkning av arbetskrafterna, som behövs för bearbetande av materialet — härtill åtgår en extra ingenjör och ett skrivbiträde och dessa två skola dessutom ha en särskild vaktmästare — finner man, att det anslaget icke har minskats, utan att det har beräknats, som om alla stationerna skulle bibehållas. Enligt Kungl. Maj:ts förslag kunna de icke alla bli kvar, ty härtill skulle åtgå 15,000 kronor, och man har endast begärt 8,000. Det finns ingen utredning, som säger ett ord om vilka stationer, som skola bibehållas eller som skola slopas, och vi ha då inom utskottet ansett, att om de skola bibehållas och något anslag skall utgå, skall det tagas av anslaget till vattenfallsförteckningens avslutande, och där upptas också ett belopp av 5,000 kronor. Vi vilja däremot icke vara med om vare sig att anslaget skall tagas upp på ordinarie stat, som anstalten och Kungl. Maj:t har begärt, eller på extra stat, som reservanten har begärt.

Det är i huvudsak detta, frågan gäller. Läser man motiveringen, skall man finna, att utskottet är mycket tveksamt, och reservanten använder ett långt stycke samma motivering som utskottet, och hans tveksamhet är lika stor. Han säger dock, att det kan tänkas, att ett slopande på en gång kan vålla vissa svårigheter, och han vill därför vara med om ett anslag. Skulle emellertid svårigheter uppstå, böra enligt min uppfattning pengarna tagas från det an-

Ang. statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.
(Forts.)

Ang. statens
meteorologisk-
hydrografiska
anstalt.

(Forts.)

slag, som utgår till vattenfallsförteckningen. Där har det ju varit förut. När den blir avvecklad — det återstår tre år, innan materialet blir bearbetat och utredningen tryckt — synas dessa stationer böra försvinna. Jag tror icke, som den föregående ärade talaren, att det för vattenfallsstyrelsen eller någon annan har så stor betydelse. Arbetet med dessa observationer har nu pågått så lång tid som 15 år, och då borde man väl kunna få klart för sig nederbördsförhållandena och kunna få en genomsnittssiffra utan att för all framtid behöva fortsätta med detta arbete, som jag skulle vilja kalla för ett experiment.

Detta har varit anledningen till att utskottet på denna punkt varit enigt med undantag av herr Hellström, som hyst vissa betänkligheter om att gå på den linjen att hemställa om avslag på detta anslag, såväl de 8,000 kronorna som de 9,800 kronor, som skulle behövas till löner åt dem, som skulle bearbeta materialet. Meningsskiljaktigheten i utskottet rör sig alltså om en summa på 17,800 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i den föreliggande punkten. Första kammaren har också efter debatt med mycket stor majoritet bifallit utskottets hemställan.

Under detta yttrande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr andre vice talman! Jag kan mycket väl förstå utskottet, då det velat göra prutningar på de anslag, som begäras för denna institution, då institutionen synes ha benägenhet att växa alltför starkt. Jag kan inte hjälpa, att det frapperade mig och säkerligen många av kammarens ledamöter, att ett så nytt ämbetsverk skall behöva disponera 45 rum för sin verksamhet. Jag tolkar säkert en uppfattning, som gör sig gällande hos flera än hos mig, när jag säger, att Kungl. Maj:t och regeringen bör ta under mycket noggrann omprövning, om inte verkets lokalbehov skulle kunna begränsas rätt väsentligt. Detta i förbigående.

Jag begärde egentligen ordet för att uttala, att såvitt jag kan förstå kan den prutning, som nu utskottet gjort genom att föreslå indragande av dessa observationspunkter och bearbetningen av de vunna resultaten, inte vara lycklig. Det är ju så, att en undersökning har pågått sedan rätt många år i Norrland och Dalarna angående vattenfallen för att få fram det statistiska och på annat sätt utarbetade material, på vilket man skulle kunna uppgöra en verklig plan för vattenfallens industriella utbyggande och vattenkraftens användning. Men detta arbete har inte pågått mer än en kortare tidrymd. Det är ändå i alla fall så, att nederbörden även under långa perioder kan växla högst avsevärt, och det kan då inte vara riktigt och klokt att nu avbryta dessa observationer angående nederbördsförhållandena. Om man ser på den karta, som är uppsatt här på väggen, finner man, att nästan alla observationsplatserna i Norrland och Dalarna skulle komma att indragas. När vattenkraften är en av de mest betydande naturtillgångarna vårt land äger, och när det nu gäller att på det mest ekonomiska sätt utbygga dessa vattenfall och genomföra sjöregleringar på det mest effektiva sätt, är det också nödvändigt att ha på vetenskapliga fakta byggda undersökningar om traktens nederbördsförhållanden.

Jag kan för min del sålunda inte förstå annat än att den besparing på 17,828 kronor, som utskottet föreslagit, inte är på det rätta stället placerad. Jag säger ännu en gång, att jag mycket väl kan förstå, att utskottet velat göra ett försök att beskära detta ämbetsverk och dess arbetsuppgifter, så att det inte skall växa ut för mycket. Men nog förefaller det vara egendomligt, att man utan någon närmare undersökning skär bort anslaget just på denna punkt. Det kan vara möjligt, att en del av dessa observationsplatser inte äro behöv-

liga, det är också möjligt, att de böra läggas på andra ställen, där de måhända göra större nytta. Däri kan utskottet ha alldeles rätt. Men då är det bäst att man, som i reservationen nu föreslagits, ökar det extra anslaget, så att verksamheten kan fortsätta ett år till, men att det under året göres en noggrannare undersökning i frågan, på det att nästa års riksdag må kunna taga upp den till förnyad omprövning. Att nu skära bort, därför att frågan inte är utredd, kan inte vara riktigt.

Då jag, herr talman, har den uppfattningen, att det för vårt ekonomiska liv, för vattenfallens utbyggande och för ett rätt tillvaratagande av dessa stora naturtillgångar är av allra största betydelse, att man har de mest noggranna observationer, som äro möjliga, att lägga till grund, kan jag inte göra annat än yrka bifall till den reservation, som är fogad vid utskottets betänkande av herr Hellström.

Herr *Lindqvist* i Halmstad instämde häruti.

Herr **Sjöblom**: Herr talman! Min mening, när jag yttrade mig förra gången, var att säga, att jag helst hade velat gå på Kungl. Maj:ts förslag, men då herr statsrådet själv framställde en önskan, att kammaren skulle bifalla herr Hellströms reservation, ansåg jag mig även kunna göra det. Jag skall till det jag förut sade bara lägga, att i dessa frågor stå åtminstone alla för våra vattentillgångar intresserade personer ganska eniga, för ovanlighetens skull. Annars bruka statens anstalter, vattenfallsstyrelsen, som här har ett stort intresse, och meteorologisk-hydrografiska anstalten, inte stå så högt till boks hos de privata vattenfallsägarna. Men jag har i min hand en liten skrift ifrån Svenska vattenkraftföreningen, däri den gjort en framställning till Kungl. Maj:t, som slutar på följande sätt: »På grund av vad sålunda anförts får Svenska vattenkraftföreningen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville beakta styrelsens för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt framställning angående beviljande av anslag i och för bibehållande och utnyttjande av de förut med anslaget för vattenfallsförteckningen upprätthållna observationerna m. m., samt avlåta proposition till riksdagen i enlighet med nämnda framställning.»

När man läser motiveringen för detta yrkande från vattenkraftföreningen, så tror jag, att vem som helst skulle kunna bli ganska övertygad om nödvändigheten av att åtminstone för något år framåt fortsätta de observationer i Norrland, vilkas indragning här är ifrågasatt.

Jag har kommit till den uppfattningen efter överläggning med den styrelse, jag tillhör och som är intresserad här, att det skulle vara att beklaga, om det förslag, som jordbruksutskottet här har framställt, skulle bifallas. Ty det skulle, hur man än vill säga, komma att betyda, att ungefär 200 observationsstationer i Norrland skulle dras in. Nu säger herr Johansson, att om så är fallet kunde väl meteorologisk-hydrografiska anstalten lita till det anslag, som är lämnat till vattenfallsförteckningen. Jag undrar om riksdagen skulle tolerera, att chefen för meteorologisk-hydrografiska anstalten toge ett anslag, beviljat till ett ändamål inom anstalten, och använde det till ett annat. Jag tror inte att den vägen är lämplig att rekommendera här i kammaren. Jag skall därför, herr talman, fortfarande be att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Jag biträdde i jordbruksutskottet herr Hellströms linje. Orsaken till att jag inte står antecknad som reservant är, att jag inte varit närvarande vid utskottsbetänkandets justering.

Ang. statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.
(Forts.)

Ang. statens
meteorologisk-
hydrografiska
anstalt.

(Forts.)

I själva verket voro meningarna inom utskottet synnerligen delade, så delade att det skrevs två förslag. Det ena var det, som utskottet till slut kommit till, och det andra var herr Hellströms linje.

Det är ju klart, att, i fall dessa observationer skola vara av något verkligt värde och någon verklig betydelse, de också måste ske oupphörligen under en lång följd av år. Man kan befara, i fall man slopar alla de stationer, som äro upprättade med anledning av vattenfallsförteckningen, att därigenom en hel del värdefulla observationer skulle bli av mindre betydelse, än vad nu är fallet. Därför tror jag också, att det vore riktigast att gå på ett bifall till herr Hellströms reservation, som innebär, att meteorologisk-hydrografiska anstalten skulle få behålla dessa stationer ett år, men att det under det året göres en undersökning, vilka stationer som lämpligen skulle kunna indragas och vilka som skulle bibehållas.

Om man ser på de kartor, som här äro uppsatta, så finner man, att skulle alla stationer, som äro upprättade med anledning av vattenfallsförteckningen, indragas, så blir det i själva verket inte många kvar uppe i Norrland. Det blir ytterst få kvar, och säkerligen inte ett tillräckligt antal för att få verkligt tillförlitliga nederbördsuppgifter.

Däremot synes det mig, som om i mellersta och södra Sverige stationerna skulle vara mer än tillräckliga. Det kunde därför mycket väl tänkas, att man bibehåller en del av de nuvarande stationerna i Norrland, men drar in en del i södra och mellersta Sverige. En utredning i denna fråga behöver meteorologiska anstalten ett år för att göra. Och skulle det då befinnas, att en hel del stationer i Norrland behöva bibehållas för framtiden för möjliggörande av tillförlitliga uppgifter beträffande nederbörden, så vore det egentligen endast dumt att slopa dem nu, för att sedan taga upp dem på annat håll.

Under dessa förhållanden tror jag att allt talar för och att försiktigheten bjuder, att man i detta fall går på ett bifall till herr Hellströms reservation, till vilken jag skall be att få yrka bifall.

Herr förste vice talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Sköld**: Herr talman! Även jag skall be att få yttra några ord till förmån för herr Hellströms reservation. Jag skall även be att i all koncentration få försöka ge en skildring av hur denna fråga egentligen ligger till. Under tio års tid har det funnits ett särskilt anslag och en särskild apparat för utförande av en vattenfallsförteckning i Norrland. Denna vattenfallsförteckning är nu, vad fältarbetet beträffar, slutförd, och anslaget i fråga håller på att avvecklas. För denna vattenfallsförteckning har i Norrland upprättats något över 200 observationsstationer av olika slag. Dessa observationsstationer ha inte enbart använts för vattenfallsförteckningens behov, utan ha även verkställt observationer, som ha så att säga ordinarie influtit i meteorologisk-hydrografiska anstaltens vanliga iakttagelser och där bearbetats. Om man nu lägger ner alla dessa stationer, vilket utskottets förslag innebär, betyder det, att Norrland i ett slag blir utan observationsstationer. Det betyder, att där kunna sedermera inga iakttagelser göras. Enligt mitt sätt att se bör det, alldeles oberoende av om man tillmäter denna anstalts större eller mindre betydelse, förefalla logiskt, att, om man gör många och omfattande observationer i södra Sverige, man inte bör på en gång lägga ner hela verksamheten i Norrland. Herr Hellströms reservation innebär inte bifall till Kungl. Maj:ts proposition, och den innebär ännu mindre bifall till anstaltens framställning. Herr Hellströms reservation innebär allenast, att man under ett övergångsår bibehåller stationerna i Norrland i viss utsträckning, att man låter arbetet fortlöpa kontinuerligt, men att samtidigt under det kommande året en undersök-

ning verkställes angående vilka omplaceringar och inskränkningar som kunna ske. Jag tycker för min del, att det väl ändå är en i någon mån missriktad sparsamhet att i dag lägga ner hela denna apparat för att kanske nästa år ifrån andra utgångspunkter taga upp den igen, tvingas att upprätta stationer, där sådana förut ha funnits, och tvingas att söka nya observatörer, där de gamla ha försvunnit. Detta kan enligt mitt sätt att se inte vara rationellt.

Det har tydligt framgått, av vad som yttrats, såväl i denna kammare som i medkammaren, att den ganska våldsamma attack, som jordbruksutskottet gör gentemot här ifrågakvarande anstalt, beror på en viss reaktion. Man vill stoppa expansionen, man vill så att säga låta anstalten veta, vad dess frid tillhör. Jag frågar: kan inte riksdagen med lika starkt eftertryck nå detta syfte, som jag inte vill förneka kan vara berättigat, på det sätt, som reservanten här föreslår? För det första innebär icke reservanternas förslag, att något anslag till den nya stormvarningsapparaten skall komma i fråga. Vidare skola icke dessa vattenfallsförteckningsstationer uppföras på ordinarie stat utan endast upptagas på extra stat, med tydlig fingervisning att det skall vara ett övergångsår. Chefen för jordbruksdepartementet har ju också alldeles nyss utlovat, att om det blir bifall till herr Hellströms reservation, en utredning skall komma till stånd. Jag må för min del säga, att ur administrativ och organisatorisk synpunkt måste det försök till sparsamhet, som innefattas i jordbruksutskottets förslag, vara i hög grad missriktat. Jag har den bestämda uppfattningen, att man vinner klarare linjer och får bättre reda, vad denna anstalt beträffar, samt även större möjligheter till besparingar, om man nu låter utvecklingen ha sin gång och icke river ned denna apparat, utan låter den stå kvar och så begagnar det kommande året till att genom en utredning klarlägga linjerna för framtiden.

Herr talman, jag hemställer om bifall till den reservation, som är avgiven av herr Hellström.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Såväl herr Bernhard Eriksson i Grängesberg som den siste ärade talaren ville låta påskina, att jordbruksutskottet enbart av lust att stoppa och bromsa denna anstalts verksamhet givet sig in på experimentet att beskära detta anslag. Det är ju klart, att man blir litet betänksam, när man ser, hur denna anstalt utvecklats sig, och jag får säga, att orsaken till att den kunnat utveckla sig på det sätt, den gjort, är den, att det här rör sig om saker och ting, som ett vanligt bondeförstånd inte förmår att intränga i. Det är ju vanskliga arbeten, det här gäller, och jag vill icke säga, att de äro utan betydelse, men nog kan man mången gång diskutera, vilken betydelse de ha.

Vi gjorde ett besök uppe på denna anstalt, och då höll man på med en undersökning, som ansågs absolut nödvändig. Det gällde att räkna ut, från vilket håll skogarna voro mest utsatta för vinden, och det upprättades plancher, visande, hur skogens träd hade fallit för vinden. Detta kan ju tänkas vara värdefullt att veta, men varje lantman vet nog själv, varest träden äro mest utsatta för vinden, och man kan ju aldrig få någon garanti för, att vinden kommer just från den eller den sidan. Jag tror nog, att man sysslar med mycket, som kan ha sitt vetenskapliga värde, men det kan jag som bonde omöjligt bedöma.

När det nu här sägs, att man vill slopa alla stationer, vill jag framhålla, att de stationer, som böra bibehållas, för att vattenfallsförteckningen skall kunna avslutas, skola vara kvar, och där är ett anslag på 5,000 kronor upptaget. Men när denna förteckning är avslutad, då får riksdagen fatta beslut. Här föreligger emellertid ingen utredning, om vilka stationer som skola vara kvar. För att bibehålla alla kräves 15,000 kronor. Kungl. Maj:t och reser-

Ang. statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

(Forts.)

Ang. statens
meteorologisk-
hydrografiska
anstalt.
(Forts.)

vanten ha föreslagit 8,000 kronor, sålunda blott hälften. Men vilka stationer skola bort? Ja, därom har man ingen utredning. För bearbetningen av materialet från alla dessa stationer, som skulle bibehållas för en kostnad av 15,000 kronor, kräves en avlöning åt en extra ingenjör, ett skrivbiträde och en vaktmästare. Men få dessa full sysselsättning, när det blott blir halva antalet stationer? Ja, därom föreligger heller ingen utredning. Nog tror jag, att man kan säga, att den utredning, som jordbruksutskottet haft att tillgå, har varit så ofullständig, att man kan ha starka skäl att ställa sig helt och hållet avvisande.

Herr Sjöblom berörde en promemoria, som kommit från vattenkraftsföreningen, och han sade, att denna förening önskat, att dessa stationer skulle bibehållas. Ja, det har varit tanke på att utsträcka vattenfallsförteckningen till södra och mellersta Sverige, men icke ens nog med det, utan sedan man tagit de stora norrländska floderna, skulle varje biflod uppe i fjällen undersökas. Därom har denna förening gjort framställning, och det vill meteorologisk-hydrografiska anstalten också. Men Kungl. Maj:t har sagt, att Kungl. Maj:t icke är beredd att taga dessa konsekvenser nu, ty det kommer naturligtvis att föra med sig ofantliga kostnader. Den kostnad, som tills dato, eller tills fältarbetet avslutades 1924, nedlagts på denna vattenfallsförteckning, har uppgått till 700,400 kronor, och då återstår ändå bearbetningen av materialet, och det går på 23,000 kronor om året under tre år i följd, om man nu hinner avsluta arbetet på den tiden. Jag kan ju nämna en sak, som synes mig märkvärdig, och det är, att anstaltens styrelse, då Kungl. Maj:t icke velat gå in för en utsträckning, dock begärt att få anslag till resekostnader för vattenfallsförteckningens avslutande, även avsett att användas till de förberedande arbetena för en vattenfallsförteckning i fråga om södra och mellersta Sverige. Sålunda är anstalten i färd med att företaga förberedande arbeten, innan Kungl. Maj:t och riksdagen har fattat beslut, huruvida de vilja slå in på den vägen, att vartenda litet vattenfall på någon meters fallhöjd, ur vilket man kan få något tiotal hästkrafter, skall kartläggas och beskrivas på samma sätt som de stora norrländska floderna.

Hela striden rör sig icke om så mycket, att man kan säga, att det lönar sig att strida. Den rör sig om 17,800 kronor. Men jag är övertygad om att, om vi nu få detta på extra stat, så ha vi det snart på ordinarie stat och det blir bestående i framtiden, men det har aldrig varit meningen, att det skulle vara så. Om man läser protokollen från den tiden, när vattenfallsförteckningen beslöts, så finner man, att det var fråga om en tillfällig utvidgning av den dåvarande byrån och icke meningen, att denna utvidgning skulle bli bestående.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Carlström: Herr förste vice talman! Den föregående ärade talaren sade, att det här är icke något större anslag och att det icke är så mycket att strida om. Den saken ha vi varit på det klara med på avdelningen och inom jordbruksutskottet. Här har det däremot, som herr Sköld sade, gällt att från utskottets sida lägga i dagen, att det måste vara någon gräns, för vad man vill gå med på, när det gäller framställningar från vederbörande verks och myndigheters sida. Herr Sköld erkände också, att det var riktigt, att man försökte begränsa utvecklingen inom vederbörande anstalt, men han slutade med att säga, att det var bäst att låta utvecklingen ha sin gång på detta område. Ja, men det är fråga, om det icke går på det sätt, som herr Johansson i Uppmälby nyss sade, att om man tar upp detta på extra stat i år, man har det som i en liten ask på *ordinarie stat* nästa år. Om man slår upp sid. 123 i utskotts-betänkandet och ser på rubriken »geologiska samt meteorologiska och hydro-

grafiska undersökningar», varunder denna punkt hör hemma, och sedan ser efter, vad dessa tre olika saker sammanlagt kosta, finner man, att de gå till en summa av 906,600 kronor, alltså närmare miljonen. Men för tio år sedan, år 1915, kostade det hela 293,620 kronor. Det är alltså på tio år en tredubbel utökning. Låta vi här i riksdagen marschen fortsätta utan att säga stopp någon gång, kunna vi vara säkra på att vi om tio år ha tre gånger till så mycket.

Jag vill emellertid för min del också säga, att jag icke kan riktigt fatta betydelsen och den ekonomiska vinsten av dessa mätningar, som herr Sjöblom här nyss talat om. Jag misstänker, att den icke är så synnerligen stor. Vattenfallsförteckningen i Norrland är i varje fall avslutad, och den saken berör icke de mätningar, som det här är fråga om. Jag tror icke, det är någon risk, varken ur ekonomisk eller annan synpunkt, att nu följa utskottets förslag i denna punkt. Jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till detsamma.

Herr Sköld: Herr förste vice talman! Jag begärde ordet för att rikta en replik till herr Johansson i Uppmälby.

Såvitt jag uppfattade herr Johanssons anförande rätt, satte han i fråga, att man från de små rester av anslaget till vattenfallsförteckningens fullbordande, som finnas, skulle kunna taga medel för att upprätthålla stationer i viss omfattning. Om min uppfattning av herr Johanssons yttrande är riktig, måste jag säga, att det icke kan bero på annat än ett missförstånd från herr Johanssons sida, därför att de medel, som här föreslås för vattenfallsförteckningens fullbordande, äro avsedda för bearbetande och publicerande av materialet till vattenfallsförteckningen. Dessa pengar skulle alltså användas för ett alldeles särskilt och bestämt syfte och kunna, såvitt jag förstår, icke användas för det ändamål, herr Johansson här tänkt sig.

Slutligen vill jag konstatera, att det icke på något sätt ifrån representanterna inom utskottet kunnat göras gällande, att de sakliga synpunkter, som här anförts för reservationen, äro ogrundade, utan det enda, som man står kvar på, är frågan om konsekvenserna. Man säger, att får anstalten detta på extra stat i år, så får den det på ordinarie stat nästa år. Det är väl ändå att i någon mån underskatta riksdagens förmåga att kunna kritisera. Herrarna skola ändå observera, att Kungl. Maj:t i år föreslagit detta anslag på ordinarie stat. Jordbruksutskottet har reagerat, och i dag har det icke varit någon i någondera kammaren, som vågat insistera på att anslaget skulle stå, där Kungl. Maj:t hade föreslagit, d. v. s. såsom ordinarie. Jag menar, att detta exempel mer än väl visar, att riksdagen kan, när den vill, stoppa utvecklingen. Det är icke detta, det är fråga om nu, utan här gäller det, vilket som är mest praktiskt att lägga ned i dag för att taga upp i morgon eller låta en liten del stå kvar för att på grundvalen av detta sedan få till stånd en ny ordning. Jag tror, att det senaste tillvägagångssättet är det bästa, och jag måste därför fortfarande rekommendera reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till berörda hemställan med godkännande av den motivering, som innefattades i den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Sköld, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Ang. statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.
(Forts.)

Ang. statens meteorologisk-hydrografiska anstalt. Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 158 av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med godkännande av den motivering, som innefattas i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 89 ja och 90 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som innefattades i den vid punkten fogade reservationen.

Punkten 159—161.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 162*, angående diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt; och yttrade därvid

Herr **Sköld**: Herr talman! I konsekvens med det nyligen fattade beslutet under punkt 158 tillåter jag mig hemställa om bifall till reservationen i denna punkt.

Vidare anfördes ej. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev berörda reservation av kammaren bifallen.

Punkterna 163—170.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 171.

Lades till handlingarna.

Punkterna 172—175.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Ang. ändring i skogsvårdslagen. Herr talmannen, som nu inträdde och övertog ledningen av kammarens förhandlingar, anmälde härefter till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom., 18 § 2 mom. och 23 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 samt en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen den 30 januari 1925 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 34, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande

Ang. ändring
i skogsvårdslagen.
(Forts.)

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom., 18 § 2 mom. och 23 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212).

Härigenom förordnas, att 2 § 1 och 2 mom., 18 § 2 mom. och 23 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923 skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

1 mom. Från tillämpningen av denna lag undantagas:

1) skogar, som äro underkastade bestämmelserna i förordningen angående utsyning å viss skog inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden samt lagen angående husbehovsskogar inom vissa områden;

2) allmänningskogar i Västerbottens och Norrbottens län samt inom Kopparbergs och Gävleborgs län vid storskifte avsatta häradsallmänningar och besparingskogar;

3) städernas skogar;

4) skyddsskogar samt i kungl. brev den 16 juni 1847 och den 27 juli 1860 omförmälda skogar å flygsandsfälten i Hallands län;

5) statens till bergshanterings understöd anslagna skogar;

6) skogar å statens utarrenderade jordbruksdomäner och å ecklesiastika boställen; samt

7) övriga här ovan ej nämnda skogar, varå förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket äger tillämpning eller som avses i § 4 av nämnda förordning.

2 mom. Ligger skog, som i 1 mom. 6) eller 7) angives, i samfällighet med skog, som lyder under denna lag, skall lagen äga tillämpning å det samfälliga skogsområdet i dess helhet.

18 §.

2 mom. Skogar inom Gotlands län och på Öland skola utan förordnande, varom i 1 mom. sägs, vara underkastade de i 19—21 §§ meddelade bestämmelserna.

23 §.

Vad i denna lag stadgas skall ej utgöra hinder för skogsmarks omläggning vare sig till trädgård, åker, byggnadstomt, väg eller till annat liknande ändamål och ej heller, så framt marken är därtill lämplig och icke av större ytvidd än som kan anses skäligt, för anordnande medelst röjning eller andra särskilda åtgärder av betesmark för varaktigt betesbruk eller äng.

Doek erfordras för omläggning, som nu sagts, tillstånd av skogsvårdsstyrelsen:

1) därest marken ingår i område, angående vilket förordnande enligt 18 § meddelats, eller den är belägen inom Gotlands län eller på Öland: i vilken händelse avverkning och omläggning må medgivnas alienast om marken prövas icke böra fortfarande användas för skogsbörd till skydd mot odeläggelse av angränsande marker; samt

2) därest omläggning av annan skogsmark, än i 1) sägs, till betesmark eller äng ifrågasättes och å området finnes yngre skog.

Då tillstånd jämlikt denna paragraf lämnas, skall skogsvårdsstyrelsen ock bestämma tid för fullgörandet av åtgärder, som erfordras för det avsedda ändamålet.

Ang. ändring
i skogsvårds-
lagen.

(Forts.)

Vad i 7 § är stadgat för där avsedda fall skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ärenden, som omförmälas i denna paragraf.

Denna lag, varigenom upphävas lagen den 13 juni 1908 (nr 44 s. 1) angående vård av enskildas skogar inom Gotlands län samt kungl. brevet den 31 december 1907 angående tillämpning beträffande viss del av Fårö socken av lagen den 24 juli 1903 (nr 79 s. 7) angående skyddsskogar, skall träda i kraft den 1 juli 1925.

Dock skall vid skogsvårdslagens tillämpning å de skogar, som varit underkastade bestämmelserna i lagen den 13 juni 1908 eller avses i berörda kungl. brev, iakttagas:

1) Beträffande avverkning, som ägt rum före denna lags ikraftträdande, skall förut gällande lag äga tillämpning; dock att i fråga om förfarandet för åstadkommande av åtgärder till återväxtens betryggande skogsvårdslagen skall gälla.

2) Har utsyning skett eller avverkningstillstånd meddelats enligt förut gällande lag, men avverkningen ej utförts före denna lags ikraftträdande, må den verkställas därefter, dock ej senare än inom fem år från utsyningen eller tillståndets meddelande eller den kortare tid, som därvid bestämts.

3) Vad i skogsvårdslagen stadgas om skyldighet att vidtaga åtgärder till betryggande av återväxt i anledning av skada, varom i 10 § av lagen sägs, gäller icke, där sådan skada uppkommit före denna lags trädande i kraft.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förehafat en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 274, av herr *Gardell* i Gans m. fl., vari föreslagits, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å den i ämnet väckta motionen, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Andersson* i Grimbo, som yrkat bifall till berörda motion.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Jag har vid förevarande utlåtande fogat en reservation och skall i anledning därav nu be att få yttra några ord.

År 1908 antog riksdagen en lag om vård av enskildes skogar inom Gotlands län, som alltsedan dess varit gällande. Då det nu är fråga om att inordna dessa skogar under den allmänna skogsvårdslagen, så skulle för skogarna på Gotland icke gälla enbart de bestämmelser, som gälla för landet i övrigt, utan dessa skogar skulle vara underkastade de skärpta bestämmelserna i 19, 20 och 21 §§ av denna lag, som gälla svärföringrade skogar, ävensom skärpta bestämmelser enligt 23 §, då det gäller frihet att utlägga skogsmark till betesmark, odlad jord, trädgård eller dylikt. Av samtliga representanter från Gotland har det nu motionerats om avslag på Kungl. Maj:ts proposition på skäl, som återgivas i motionen.

Om vi se tillbaka på denna fråga, skola vi finna, att Gotland haft en särskild skogsvårdslag sedan mer än femtio år. Sedan landet i övrigt år 1903 fått en allmän skogsvårdslag, fick Gotland sin skogsvårdslag skärpt år 1908. Landet i övrigt fick sin skogsvårdslag förändrad 1923. I varje fall hade Gotland sålunda en skogsvårdslag trettio år innan landet i övrigt hade någon dylik lag. Gotlänningarna hava sålunda varit efterhållna betydligt längre

än invånarna i det övriga landet varit, när det gäller skötsel av skogar. Man måste alltså utgå ifrån, att skogsskötseln på Gotland står jämförelsevis högt, då det icke där kunnat florera någon stor skogsskövling liknande den, som på en del andra håll fått försiggå.

Ang. ändring
i skogsvårds-
lagen.
(Forts.)

Nu kan jag icke inse, varför det skall gälla strängare bestämmelser för Gotland i detta avseende än för landet i övrigt. Visserligen talas det åtskilligt om detta i propositionen, men det är tämligen ihåligt. Emellertid hava myndigheterna på Gotland år 1923 avgivit yttranden till Kungl. Maj:t rörande den då föreslagna utsträckningen av den nya skogsvårdslagen att gälla även inom Gotlands län, och de voro då emot en dylik utsträckning av lagen. När nu dessa motionärer, samtliga representanter ifrån Gotland, hava kommit och begärt avslag på den kungliga propositionen, så kan jag icke finna annat, än att det är motbjudande att gå emot önskemålen hos en provins så helt och hållet, när denna icke har i avsevärd grad förmyndat sig tidigare, så att vi av den anledningen skulle vilja komma åt densamma. Jag tycker icke, att det är för mycket, om vi i detta fall gå gotlänningarna till mötes. Det skulle säkerligen icke innebära någon fara. De ha ju i alla fall sin lag, som hittills varit gällande.

Av dessa skäl har jag icke kunnat följa utskottet utan har reserverat mig för avslag på den föreliggande propositionen. Och jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till min reservation.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, ärade kammarledamöter! Det förslag, som nu föreligger i den kungliga propositionen om att inrymma även Gotland under den allmänna skogsvårdslagen, var uppe redan 1923 i samband med skogsvårdslagens antagande. Det var då även fråga om en utvidgning av den allmänna skogsvårdslagen att gälla kustlandskapen i Västerbottens och Norrbottens län. Riksdagen beslöt den gången en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning av frågan, och i denna begäran om utredning fick även Gotland följa med, ehuru man nog inom utskottet redan vid den tidpunkten var på det klara med, att sådana speciella förhållanden, som kunde motivera en särskild lagstiftning för Gotland, jämfört med Norrbotten och Västerbotten, där man hade dimensionslagen för avverkning, icke förelågo. Emellertid fick Gotland följa med i denna utredning. Så kom Kungl. Maj:t i följd med en proposition, vari man föreslog inrymmande av även kustlandskapen i Norrbotten och Västerbotten under den allmänna skogsvårdslagen. Det förelåg mycket delade meningar härom, och man befarade stora olägenheter av den allmänna skogsvårdslagens tillämpning på detta område. Men enligt de uppgifter, som vi fått av medlemmar i de nu till möte församlade skogsvårdsstyrelserna, är man där mycket belåten med lagen. Och jag tror, att när denna lag blivit utsträckt även till Gotland och hunnit verka några år, så skola också gotlänningarna komma till insikt om, att denna lagstiftning är bättre än den nu gällande gotlandslagen.

Den nu gällande gotlandslagen är icke sådan, att den under någon längre tid kan bibehållas, utan då måste den omarbetas. Inför valet av en omarbetning av gotlandslagen eller dess inrangerande under den allmänna skogsvårdslagen har statsrådet ansett, att det vore förmånligare, om Gotland komme in under den senare lagen. Jag förstår, att man i de delar av landet, där man haft en särskild lagstiftning på detta område, hänger fast vid den gamla lagstiftningen, och att man anser, att om man rätt sig med denna hittills, så kan man reda sig med den även i fortsättningen. Nu äro ju, efter vad som framgår, förhållandena på denna ö sådana, att man icke gärna kan tänka sig annat, än att dess skogar måste inrangeras under s. k. svårförnygrade skogar. Och det är klart, att det där liksom på andra platser, där man tagit dimensions-

Ang. ändring
i skogsvårdslagen.
(Forts.)

lagen, kan finnas ett eller annat skogsparti, som icke gärna kan räknas dit. Men det kan ligga insprängt i ett sådant område, att man icke gärna kan fränskilja ett dylikt parti. Det är därför föreslaget, att hela ön Gotland skall falla under bestämmelserna för svårförnygrade skogar.

Nu hava reservanterna påpekat, att myndigheterna på Gotland icke blivit hörda, och vilja hava uppskov för att dessa skola bliva hörda. Jag vill säga, att det kan delvis vara sant. Men genom domänstyrelsens skrivelse av den 22 december 1923 hava de dock blivit satta i tillfälle att yttra sig. Landstinget har visserligen icke yttrat sig, men övriga myndigheter inom länet hava yttrat sig häröver. De flesta av de myndigheter, som yttrat sig, hava ställt sig avisande och avstyrkt Gotlands inordnande under allmänna skogsvårdslagen. Och det är, som jag sagt, helt naturligt. Men min övertygelse är, att om lagen utsträcker till Gotland och hinner verka några år, så kommer det missnöje, som för närvarande kanske råder, att utplånas. Det var ju så, när vi förra gången utsträckte den allmänna skogsvårdslagens tillämpning, att det var vissa delar av södra Sverige, som voro mycket motspänstiga mot detta. Men det var ju nödvändigt, om man skulle få någon skötsel för skogen och få en bättre ordning därvidlag. Jag kan t. ex. erinra om, att Hallands län och Kronobergs län voro mycket betänksamma mot den nya skogsvårdslagen, därför att den utsträcktes att omfatta utöver ungskogen även den yngre skogen. Men när vi nu fått en lagstiftning, som omfattar hela landet med undantag av skyddsskogarna och lappmarksskogarna, och när vi kunnat inränga Norrbotten och Västerbotten under denna allmänna skogsvårdslag, så kan jag icke finna, att det föreligger någon rimlig anledning att ställa Gotland utanför samma lag. Och det synes mig icke, som om det bleve bättre för Gotland, om man skulle gå den andra vägen och företa en omarbetning av den nu gällande gotlandslagen. Jag tror icke, att det skulle komma att medföra någon avsevärd förmån. Vi hava ju alla, med undantag av reservanten, inom utskottet varit eniga härom. Och jag tror, att även reservanten, herr Andersson i Grimbo, har samma uppfattning. Det enda argument, han hade att anföra, var, att han tyckte, det var synd att påtvinga gotlänningarna en lagstiftning, som de icke ville ha. Det enda motiv, han både här och i utskottet hade att anföra, var, att man kan ju tillmötesgå dem, då samtliga deras representanter inom riksdagen icke vilja ha denna lag. Men jag tror icke, man får lägga bara den synpunkten på frågan, ty det är, som sagt, en erfarenhet man alltid gör, att, har man en lag, som gäller för ett visst område, och det kommer i fråga, att denna lag skall inrangeras under det hela, så kommer det alltid fram konservativa synpunkter. Man resonerar som så: vi ha rätt oss hittills med denna lag, vi vilja ha lagen för oss själva även i fortsättningen. Jag skall icke uppehålla debatten längre. Jag har bara med dessa ord velat förklara, varför utskottet ställt sig på den ståndpunkten att yrka bifall till den kungliga propositionen. Och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Gardell** i Stenstu: Herr talman! Det utskott, som vid 1923 års riksdag behandlade frågan om bibehållande av den särskilda skogslagen för Gotland, anförde bl. a. följande: Då Gotland hittills haft sin egen skogslag och jämväl i andra hänseenden intager en särställning hemställer utskottet, att skogarna inom Gotlands län måtte undantagas från den allmänna skogslagens tillämpning, och att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av förslag till de ändringar i 1908 års gotlandslag, som kunde finnas erforderliga. Det var den starka opinionen på Gotland för bibehållande av öns förutvarande skogslag av år 1908, som var orsak till detta utskottets beslut. — Denna åsikt vann sedan riksdagens bifall.

Vad har nu skett, som föranlett frångåendet av detta riksdagens beslut? Jo, domänstyrelsen har önskat, att den nya skogsvårdslagen skulle utsträckas att gälla även inom Gotlands län. Varför? Antagligen därför att det vore obekvämt, att ett sådant där litet landskap hade en från övriga landsdelar avvikande lag. Några skäl, som nödvändiggöra frångåendet av ovan nämnda riksdagsbeslut, har domänstyrelsen i varje fall ej förebragt.

Ang. ändring
i skogsvårdslagen.
(Forts.)

Att det är domänstyrelsens och ej den gotländska befolkningens önskan, som här uttalas, visas med all önskvärd tydlighet därav, att samtliga de gotländska myndigheter och enskilda, som uppmannats att inkomma med yttrande över domänstyrelsens ovan nämnda förslag, ej ansett sig kunna biträda detsamma, åtminstone ej i oförändrat skick. — Att länsjägmästaren på Gotland sedermera anslutit sig till domänstyrelsens åsikt och alltså står i motsatsförhållande till så gott som öns hela befolkning förändrar sannerligen ej detta sakförhållande.

Det torde alltså vara klart, att det stora flertalet av Gotlands befolkning önskar att få behålla sin skogslag, eventuellt med de ändringar i densamma, som kunna vara erforderliga.

1923 års utskott för behandlingen av denna fråga framhöll även, att det fordrades starka skäl för ett beslut, som gick emot den gotländska opinionen. Några sådana hava enligt min och mina medmotionärers bestämda övertygelse ej framförts i det nu föreliggande regeringsförslaget.

Lagrådet framhåller även i sitt yttrande över det föreliggande lagförslaget, att dettas sätt att lösa frågan innebure vissa olägenheter för den gotländska befolkningen, fast det för sin del ansåge, att dessa olägenheter så småningom skulle komma att förlora i betydelse.

Med ovanstående för ögonen bör motionärernas hemställan om att regeringsförslaget skulle få ligga till sig till ett kommande år ej verka obilligt, utan framstå som en anspråkslös demokratisk begäran.

För övrigt förefaller det, som om herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet själv borde kunna biträda denna önskan. Han säger nämligen bl. a.: »Vad angår formen för genomförandet av en revision av den av mig nu förordade omfattningen kan detta tänkas ske antingen på det sättet, att den nuvarande särskilda gotlandslagen bibehålles med för ändamålet erforderliga ändringar och kompletteringar eller ock sålunda, att skogsvårdslagens bestämmelser rörande svårförnygrade skogar — *eventuellt med behövliga jämkningar* — utsträckas att gälla inom Gotlands län.» Dessa eventuellt behövliga jämkningar kunna ej gärna tänkas komma från en enskild riksdagsman utan måste komma från en officiell gotländsk myndighet, — alltså ännu ett skäl för att avgörandet av denna fråga uppskjutes till ett kommande år.

Att lagens genomförande detta år skulle vara nödvändigt, torde ingen med fog kunna påstå, då Gotland ju redan har en skogslag, som väl visat sig fylla sin uppgift, och då dessutom för närvarande skogsavverkning på Gotland endast äger rum i helt obetydlig skala.

På nu angivna grunder förklarar jag mig härmed, herr talman, vidhålla det i motionen av gotlandsbänkens samtliga representanter framställda yrkandet och tillåter mig därför yrka bifall till den vid jordbruksutskottets utlåtande fogade reservationen.

I detta yttrande instämde herr *Svedman*.

Herr **Sköld**: Efter det den första allmänna skogsvårdslagen beslutades år 1903 dröjde det fem år, innan gotlandslagen kom till. Motivet för särlagstiftningen för Gotlands vidkommande var ju, att de gotländska skogarna behövde en särskild skyddslagstiftning. Det har alltså sedan många år tillbaka varit erkänt, att de gotländska skogarna behövde skyddas på ett särskilt

Ang. ändring
i skogsvårds-
lagen.
(Forts.)

sätt, på ett sätt som betecknade en skärpning av den allmänna skogsvårdslagens bestämmelser. Nu har år 1923 genomförts en ny skogslagstiftning för riket, i vilken de moderna skogsvårdsprinciperna tagit sig uttryck. Det är då helt naturligt, att den frågan kommit upp, huruvida gotlandslagen står på den moderna ståndpunkt beträffande skogsvård, som är genomförd för riket i övrigt genom 1923 års lag. År 1923 föreslog Kungl. Maj:t, att Gotlands skogar skulle falla under den allmänna skogsvårdslagen och under dess bestämmelser för svårförnygrade skogar. Som den föregående talaren påpekade, gick icke riksdagen med på detta förslag utan begärde en utredning. Men jag tror, att det är tämligen allmänt bekant, att skälet, varför Gotland den gången uteslöts från 1923 års lag, var, att kustlandet i Västerbotten och Norrbotten enligt den kungl. propositionen skulle uteslutas, och utredning krävdes av riksdagen, huruvida även dessa områden skulle falla under 1923 års lag, och då lät man också Gotland stanna utanför och lät sig nöja med begäran om utredning även i detta fall. Nu frågade den föregående ärade talaren, vad som skett, eftersom Kungl. Maj:t på nytt föreslagit, att Gotlands skogar skulle falla under den allmänna lagen, och vad som skett, då jordbruksutskottet nästan enhälligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. — Jo, det har skett, att en utredning verkstälts. man har undersökt, vilka bestämmelser, som skulle behöva tillfogas gotlandslagen, för att denna lag skulle vara i nivå med 1923 års lag. När man gjort denna undersökning, kom man till det resultatet, att skulle man införa dessa kompletterande bestämmelser i gotlandslagen, då var det icke någon faktisk skillnad emellan bestämmelserna för svårförnygrade skogar i den allmänna skogsvårdslagen och den nyreviderade gotlandslag, som skulle bliva frukten av en sådan reform. När man i en utredning kommer till ett sådant resultat, är det väl naturligt, att man begagnar tillfället att avskaffa en särslagstiftning för en viss mindre del av landet. Det är då naturligt, att när den allmänna lagen kan fylla den uppgift som med den särskilda lagen avsetts för Gotland, att man i ordningens intresse tar bort denna särskilda lag.

Den föregående ärade talaren hade några insinuationer om domänstyrelsens mening med sitt förslag. Domänstyrelsen kan väl icke hava något speciellt intresse av gotlandslagen, då ju domänstyrelsen icke har något vidare med de enskilda skogarna att skaffa. Den föregående ärade talaren yttrade också åtskilligt om de gotländska myndigheternas ståndpunkt. Nu är det ju emellertid fastslaget, att de gotländska myndigheterna hava missuppfattat åtskilliga bestämmelser i det föreliggande förslaget. Det har klart och tydligt uppvisats. Sedan är det lika naturligt, att, när myndigheterna en gång bitit sig fast i en ståndpunkt, det är svårt för dem att erkänna sitt misstag, och därför denna lilla storm, som här blåser.

Jag tror, att när en saklig objektiv utredning ger det resultatet, att den moderna skogsvården kräver ungefär de bestämmelser, som avfattats i bestämmelserna för svårförnygrade skogar i 1923 års lag, är det ingen mening att uppskjuta saken. Utredningen är klar, riksdagen kan fatta beslut, och jag hemställer, herr talman, att denna kammare måtte liksom första kammaren bifalla utskottets hemställan.

Herr Gardell i Gans: Herr talman! Herr Johansson i Uppmälby påstod i sitt anförande, att myndigheterna på fastlandet, i Småland, varit emot den nya lagen, men att de nu voro nöjda med den. Detsamma anförde även statsrådet i propositionen, men det är dock en stor skillnad. Dessa landsdelar falla icke under bestämmelserna för svårförnygrade skogar. Det är en annan sak. Vidare framhålles det i propositionen, att den nuvarande gotlandslagen bör ersättas med den allmänna skogsvårdslagen, ty då beredes det Gotland samma

möjligheter att gagna skogsskötseln som erfarenheten visat beträffande fastlandet. Då vi nu hava en lag sedan 1908, så är det svårt att veta, varför då icke de gotländska myndigheterna skulle få yttra sig.

Jag skall gå in på historiken, varför 1908 års lag kom till. Saken var den, att år 1882 hemsöktes Gotland av en mycket svårartad storm, så att skog blåste ikull för över en miljon kronor. Följden blev, att det uppstod en mängd små sågverk överallt i skogarna. När de kullblåsta träden blivit förädlade, uppstod det skogshandlare, som reste omkring och skövlade skogen, styckade gårdarna, och bondgårdarna revos ned. Myndigheterna på Gotland blevo oroliga däröver och utarbetade ett förslag till skogsvårdslag, som antogs av riksdagen 1908. Denna lag har bibehållit bönderna vid jorden och skogen åt jorden. Huruvida den nya lagen har samma ändamål, därom är jag tveksam, och icke blott jag utan jag vet det finnes ledamöter av skogsvårdsstyrelsen på Gotland, som dela denna mening. Då är det naturligtvis icke för mycket begärt, att skogsvårdsstyrelse och landsting få yttra sig över detta förslag.

Såväl i den kungl. propositionen till 1908 års riksdag som i denna proposition framhålles det, att skogen har en avgjort stor betydelse för det gotländska klimatet, och det vill jag också hålla med om, och jag tror också man med siffror kan visa att så är fallet. I mellersta och norra Gotland, som är skogrikt, är nederbörden mycket större än i södra delen, den är t. ex. i Buttle under april och juni 165 millimeter, då däremot i södra delarna den endast är 115 millimeter. Detta förslag till skogsvårdslag hjälper icke alls till att avhjälpa kalmarkerna. Vi hava stora kalmarker på södra Gotland, och de förstoras varje år, och nu under de senaste åren har en stor myr på 6,000 tunnland blivit torrlagd, och åtskilliga av kammarens ledamöter hava också varit där och sett, huru den torrlagda leran står fin och ryker som röken av en större eldsvåda. Det finnes cirka 2,000 tunnland i myren, som är oduglig till åkerjord. När nu riksdagen fått ett så gott hjärta för skogskultur på Gotland, varför icke taga itu med att köpa och plantera skog där? Den gamla skogen växer lika bra på hundratals och tusentals år framåt.

Herr Sköld sade, att gotlänningarna missförstått detta nya lagförslag. Jag tror, att herr Sköld har missförstått gotlänningarna.

Herr talman, jag skall icke förlänga debatten, utan jag skall be att få yrka bifall till reservationen. Det är ju icke för mycket begärt, att t. ex. landstinget skall få yttra sig över den saken, ty det är beklagligt, om vi här skulle stifta en lag, som medförde, att vi kunde driva bönderna från jorden.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet avgivna propositionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet avgivna propositionen.

Andra kammarens protokoll 1925. Nr 25.

Ang. ändring
i skogsvårds-
lagen.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 57, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendommar samt en i ännu väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 11.

Vidare förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regeringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att förevarande statsutskottets utlåtande nr 4 måtte föredragas punktvis genom uppläsande av allenast kantrubrikerna, i den mån icke annat föredragningsätt särskilt påkallas.

Denna hemställan bifölls.

Ang. anslagen
under
riksstatens
fjärde huvud-
titel.

Efter föredragning av *punkten 1*, angående försvarsdepartementet, anförde:

Herr **Samuelsson**: Den ställning, som vi inta till hela det borgerliga militärväsendet, gör, att jag redan vid fjärde huvudtitelns första punkt vill göra en del erinringar. Vi ha så väl i fjol som i år, när det gällt den nya försvarsorganisationen, i våra motioner klart och tydligt bekantgjort vår ställning till denna fråga. Jag skall därför icke nu i detalj ingå på densamma. Jag vill endast här säga, att vi för vår del finna, att ingenting har inträffat, som gör, att man nu kan se på den borgerliga militarismen på något annat och humanare sätt, än man gjort under de senaste åren. Det är detta, som gör, att vi ej heller i likhet med en del andra arbetarrepresentanter kunna vara med om att yrka några anslag till en dylik militär organisation. När klasstriderna pågått mellan kapital och arbete, så veta vi också genom historien, att i dessa klasstrider hava militära organisationer alltid använts för att kuva och nedtrycka arbetarnas och småböndernas klass. Då man vet detta, och således icke har någon anledning att ändra ståndpunkt till detta, så är det helt naturligt omöjligt för oss att vara med om att yrka anslag i någon form till det nuvarande militärväsendet.

Det är detta, herr talman, som gör, att jag redan här vill yrka avslag på hela fjärde huvudtiteln.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag skall icke upptaga någon debatt med den föregående ärade talaren. Jag skulle helt enkelt kunna säga, att jag för min del icke har någon kolartro på de framtidslöften, som inneslutas i böndernas och arbetarnas beväpning. I avvaktan på vad komma skall beträffande försvarsväsendet i sin helhet — och förslag härutinnan föreligger ju på kamrarnas bord — och då jag icke vill, att vi skola komma ned i någon ekonomisk klyfta på detta område, anser jag, att vi t. v. böra behålla vad vi nu ha, varför jag yrkar bifall till det föreliggande förslaget.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på avslag därå; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Ang. anslagen
under
riksstatens
fjärde huvud-
titel.
(Forts.)

Punkterna 2—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17, angående det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 22 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1925 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

de lika lydande motionerna nr 21 i första kammaren av herr *Johan Johansson m. fl.* och nr 14 i andra kammaren av herr *Lindgren m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen till det frivilliga skytteväsendets befrämjande måtte å extra stat för tiden 1 juli 1925—30 juni 1926 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor att fördelas av Kungl. Maj:t efter inhämtat förslag från skytteförbundens överstyrelse;

de ävenledes lika lydande motionerna nr 32 i första kammaren av herr *Trygger m. fl.* och nr 27 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen måtte för budgetåret 1925—1926 anvisa ett belopp av 500,000 kronor till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med bifall till ovanberörda motioner till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor att fördelas av Kungl. Maj:t efter inhämtat förslag från skytteförbundens överstyrelse; och

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1925 utbetalas dyr-

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

tidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämde i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Lindblad*, *Wallés*, *Tengdahl*, *Anderson* i Råstock, *Rydén*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg, *Andersson* i Prästbol, *Olofsson* i Digernäs och *Ward*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) avslå förenämnda motioner om anslag för budgetåret 1925—1926 till det frivilliga skytteväsendets befrämjande;

b) med bifall till — — — befattningshavare i statens tjänst.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Ja, herr talman, vid denna punkt har jag jämte några av utskottets ledamöter fogat en reservation, som innebär avslag på det av statsutskottets majoritet tillstyrkta anslaget på 500,000 kronor till det frivilliga skytteväsendet.

Jag skall dock inte, då jag är övertygad om, att den frågan tidigare har genomdebatterats, söka att upptaga någon ingående debatt om detta anslags karaktär. Jag vill allenast erinra därom att — därest jag icke alldeles missminner mig — under de sista tre riksdagarna och i varje fall under de två sista har andra kammaren för sin del avvisat anslaget till den frivilliga skytterörelsen, men det har bifallits vid gemensam votering.

Det förefaller oss reservanter i statsutskottet, som om ställningen i dag knappast är sådan, att kammaren har anledning att frångå den ståndpunkt, som kammaren de senaste åren har intagit till detta spörsmål.

Herr talman! Jag tillåter mig därför i korthet hemställa om bifall till den vid utskottsutlåtandet vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **Holmgren**: Herr talman! I likhet med den föregående talaren håller jag före, att en principdiskussion här i dag icke skulle bliva givande beträffande denna fråga, och därför inskränker jag mig till att kort och gott yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Då jag har för avsikt att sluta mitt yttrande med yrkande om bifall till utskottets hemställan på denna punkt, skall jag emellertid tillåta mig att motivera mitt yrkande med ett kort anförande.

Jag måste nämligen göra detta, då jag kommit fram till den ståndpunkt, jag intagit i denna fråga, på i åtskilliga avseenden andra vägar än dem, som säkerligen här företräddas av majoriteten i statsutskottet.

Jag skulle då först, herr talman, vilja säga, att jag icke alls kan blåsa upp denna fråga till de dimensioner i något avseende, som man brukar försöka från högerhåll. Jag vill icke upptaga till någon som helst diskussion det frivilliga skytteväsendets betydelse för vårt militära försvarsväsende. Jag tror nämligen, att den frågan bör behandlas, som jag strax skall återkomma till, i annat sammanhang. Jag kan icke heller dela den uppfattning, som kommit till synes gång efter annan i högerpressen, att det skulle vara någon särskild fosterländsk etikett, som man har rätt att bära, därför att man nu går med på anslag till den frivilliga skytteverksamheten, något som man understundom vill göra gällande. Ty erfarenheten säger mig, att bakom intresset för den frivilliga skytteverksamheten, finner man ofta helt andra motiv än dem, som bruka officiellt framföras, då man här försvarar det frivilliga skytteväsendet och de begärda anslagen till förmån för detsamma.

Jag skall då först ägna några ord rörande själva medlens användning, och jag kan icke underlåta att i det avseendet uttala min oförbehållsamma mening. När jag i dag slog upp en av de stora dagliga huvudstadstidningarna, en liberal tidning, fann jag där ett uttalande till förmån för det anslag, som statsutskottet här gått in för; och man säger i den tidningen ifrån, att »det ligger i öppen dag, att effektiv kontroll måste finnas, så att skytterörelsen beviljat statsunderstöd kommer själva den aktiva verksamheten till godo och icke till någon mera väsentlig del tas i anspråk för administrationsomkostnader eller dylikt. Någon anmärkning i detta hänseende torde icke med fog kunna göras mot användningen av nu utgående anslag.» Det är särskilt mot denna sista punkt, som jag ber att i detta sammanhang få vända mig, då det verkligen finnes anledning till anmärkning.

Jag ber härutinnan först och främst att få erinra därom, att för tre år sen, tror jag det var, hade statsrevisorerna i sin berättelse till riksdagen gjort ganska ampra anmärkningar, som riktade sig mot själva anslaget behandling icke blott med avseende på dess förhållande till de utfärdade bestämmelserna utan jämväl beträffande själva användningen av de anslagna medlen. Under förra årets statsrevision var denna fråga också uppe till undersökning och diskussion; men jag tror mig kunna säga, att anledningen, varför statsrevisorerna icke då gjorde anmärkning mot överstyrelsen, var helt enkelt den, att statsrevisionen så helt nyligen skrivit i detta ärende. Beträffande användningen av medlen finns icke desto mindre orsak till kritik. Man finner nämligen, att en icke oväsentlig del av de belopp, som gå åt till administrationskostnader, använts för rese- och dagtraktamenten o. d. Under juli månad 1923 — revisionen avsåg budgetåret 1923—1924 — användes för resor något över 2,000 kronor och därav för ett enda sammanträde, avhållet i samband med utställningen i Göteborg, mellan 1,500—1,600 kronor. Ett annat sammanträde, här i Stockholm, varade i två dagar och kostade 3,630 kr. o. s. v. När man för övrigt ser, att den stat, som inlämnas till vederbörande myndigheter, upptar *ett* belopp för resor men vilket belopp sedan överskrider just beträffande dessa kostnader, så ställer man sig något tveksam inför beviljandet av anslaget. Man överskrider anslagen och använder dem för ändamål, som icke åtminstone direkt kunna sägas verka till främjande av någon skjutskicklighet.

Jag skall icke vidare sysselsätta mig med den saken, men jag har velat påtala detta, då jag tror, att det är nödvändigt för överstyrelsen att tillse, att de medel, som beviljas, verkligen på det allra mest sparsamma sätt användas och att alla överflödiga resor m. m., alla kostnader för dylika ändamål undvikas så långt möjligt. För övrigt äro ledamöterna i överstyrelsen så valda att när de skola kallas till sammanträde, måste de företaga resor ända uppifrån övre Norrland och ända från de sydligaste platserna i landet, och då är det alldeles klart, att det blir dryga kostnader. När man vidare går till protokollen och ser efter, vilka för försvaret viktiga saker, som vid dessa sammanträden behandlas, så blir man något förvånad över de enkla ärenden, som äro upptagna i protokollen och som föranlett sammandragandet av personer ifrån vitt skilda delar av vårt land.

Jag riktar därför, herr talman, en öppen vädjan till dem, som stå i spetsen för det frivilliga skyttväsendet, att tillse det verkliga besparingar *härutinnan* göras och att i övrigt iakttaga den största sparsamhet.

Det är visserligen sant, när man jämför de belopp, som åtgå till förvaltnings- och administrationskostnader med hela den summa, som här är i fråga att beviljas av riksdagen, att man kan säga, att procentuellt sett förvaltningskostnaderna eller bidrag till administrationen icke utgöra någon synnerligen hög procent. Men jag tror, att man i varje fall icke är berättigad till annat än den största sparsamhet, när det gäller dessa medel.

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

Men, herr talman, sedan jag sagt detta, skall jag be att få motivera mitt votum för bifall till utskottets hemställan. Jag ber då att få hänvisa till några ord, som jag uttalade under den stora försvarsdebatten förra året, då jag även hade anledning att sysselsätta mig med frågan om anslag till det frivilliga skytteväsendet. Jag uttalade då bl. a. följande: »Det har» — — — »väckt en viss uppmärksamhet, att jag och mina inkonsekvenser icke uppfört anslag till den frivilliga skytterörelsen. Någon inkonsekvens beträffande förut intagna ståndpunkter innebär detta icke. Tvärtom, vi ha alltid hävdadt, att skytterörelsen måste inordnas i härorganisationen, om staten såsom hittills skall stödja densamma på sätt som skett.»

Nu förmenar jag, att så länge inte frågan om ny härorganisation blivit slutligt avgjord, så föreligga icke några skäl för mig åtminstone att frånträda den uppfattning, jag då deklarerade. Vi stodo då inför behandlingen av försvarsfrågan i hela dess omfattning och utsträckning, en behandling, vilken icke — såsom man nogsamnt minns — utmynnade i något slutgiltigt resultat. Vi stå nu i år vid behandlingen av denna fråga precis i samma predikament; det kan visserligen göras gällande, att utsikterna för en lösning i år äro större än förra året, och jag uttalar min tillfredsställelse däröver och instämmer i en sådan förhoppning. Men därmed är det icke sagt, att frågan är slutgiltigt löst. Jag vågar också säga, att från det håll jag företräder äro vi i stor omfattning eniga om att intaga den ståndpunkten att, vad det frivilliga skytteväsendet beträffar, avvakta den slutliga behandlingen av försvarsfrågan. Nu har jag alldeles klart för mig, att man kommer att hänvisa till vad försvarsrevisionen uttalade i sitt betänkande och jämväl vad man tycker sig finna framgå av förhandlingarna i föregående års försvarsutskott beträffande det frivilliga skytteväsendets inordning i härorganisationen. Ehuru jag givetvis varken har någon rättighet ej heller från andra synpunkter bör nämna någonting om, vad som förekommit, eller huru långt vi kommit i försvarsutskottet, anser jag mig dock kunna säga, att vi alls icke kommit fram så långt, att vi ha kunnat taga ståndpunkt till frågan om det frivilliga skytteväsendets inordning i härorganisationen, och ännu mindre till frågan, huruvida ett anslag till främjande av skytteväsendet i framtiden skall utgå eller ej. Det är alltså med hänsyn till att vi, från min synpunkt sett åtminstone, befinna oss i precis samma läge, som vi befunno oss förra året, då jag uttalade de ord, som jag nyss tillät mig citera, och i vilket anförande en del meningsfränder då instämde, som jag, herr talman, biträder detta förslag och yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Jag vill tillägga några ord för att undslippa att uppträda än en gång. Även om man från motsatta sidan gör gällande, att det redan nu kan anses avgjort, att det frivilliga skytteväsendet inte på något sätt kan inordnas i den blivande härorganisationen, tror jag icke, att man i den punkten lika litet som i andra avseenden, när det gäller ett lösande av försvarsfrågan, bör säga »aldrig». De många, som sade »aldrig», när det gällde försvarsfrågans lösning förra året, hava säkert djupt fått ångra, att de då uttalade det där ordet »aldrig», och därför ämnar jag ej i dag fälla ett dylikt kategoriskt omdöme om möjligheten av att inordna det frivilliga skytteväsendet i härorganisationen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Jag skall, herr talman, blott be att få yttra några ord till försvaret för reservationen, på den föredragna punkten. Jag var för två år sedan med om en annan reservation, som gick ut på bifall till ett förslagsanslag till frivilliga skytteväsendet med den motiveringen, att skjutschickligheten skulle kompenseras med ett minskat antal övningsdagar för de värnpliktiga. Jag har sedan nogsamnt erfarit, att de militära sakkunniga ej

vilja vara med därom utan i stället vilja ha denna skytterörelse såsom ett påbröd på det egentliga försvaret. När jag därtill i egenskap av suppleant i årets försvarsutskott hör, hur den militära sakkunskapen alltjämt driver sina teorier för kapprustningarna, då måste jag fråga: skall den militära sakkunskapen fortfarande driva oss tillbaka på de gamla vägarna? Nej, vi måste vända bort från de gamla militära banorna och fortast möjligt slå in på nya vägar, och då denna skytterörelse endast är en utväxt på det egentliga försvaret och av tvivelaktigt värde, så låt oss börja med att bortskära denna lilla utväxt och i handling visa, att vi ej längre vilja följa den militära sakkunskapen på dess gamla vägar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hedin: I anledning av herr Hamrins yttrande rörande skytterörelsens omkostnadskonto ber jag att få anföra ett par ord. Varje erinran som i detta avseende kan framkomma mottages givetvis med tacksamhet från skytterörelsens ledare i den mån därmed kunna väckas nya impulser för besparingars uppnående. Emellertid visar det sig nog, att det inte är så lätt att spara på detta område. Hela utgiftsposten för avlöningar och resekostnader till ifrågasvarande rörelse beräknas, med nuvarande anslag på en halv miljon kronor, till 20—25 tusen kronor. Dessa omkostnader bestämmas för övrigt i väsentlig mån genom de stadgar, som gälla för skytterörelsen, vilka stadgar Kungl. Maj:t har fastställt. Däruti föreskrives också antalet sammanträden per år. Hela organisationen är därjämte så omfattande, att det måste bli rätt många sammanträden med dyrbara resor, om nämligen samma stadgar fortfarande skola gälla. Emellertid vill jag nämna, att man inom skytteförbundens överstyrelse redan igångsatt utredning för ernäendet av en förändring i grundstadgarna för skytterörelsen, varigenom också resekostnader skulle kunna nedbringas. Hela kostnadssiffran för nämnda utgifter motsvarar för närvarande c:a 25 öre per år och skytt, och den besparing, som eventuellt kan göras, blir kanske 5 öre per år och skytt. Det handlar således om belopp, som i jämförelse med rörelsens omfattning i allt fall äro av försvinnande liten storleksordning.

Vad beträffar sammanträdet i Göteborg, som särskilt omnämnts, tillåter jag mig meddela, att det vid tiden för sammanträdet därstädes pågick riksskyttetävling, och att det är av stor betydelse för skytterörelsens ledande män att vid ett sådant tillfälle kunna sammanträffa. Det kan därvid väckas många tankar och uppslag, som kunna vara till nytta för skytterörelsen. Protokollet över sammanträdet, som hölls därstädes, giver därför i och för sig icke något tydligt uttryck för den nytta, som vanns med detta sammanträde.

Nu sägs det kanske, att det icke har inträffat något egentligt nytt beträffande skytterörelsen. Jag vet icke, om en sådan uppfattning kan anses fullt riktig. Riksdagen har dock under senare år anslagit betydande belopp för nya slags handeldvapen. Dessa kräva som bekant större skjutskicklighet än de gamla därest de skola bliva till effektiv nytta. Vid armén får en vanlig värnpliktig kanske skjuta blott ett hundra eller ett par hundra skott. Med så ringa övning är det likväl icke möjligt att få fram verkligt goda skyttar. Det frivilliga skytteväsendet är därför mer än förut nödvändigt för att de anskaffade nya vapnen skola kunna bliva till verklig nytta.

Jag vill också erinra om, att skytterörelsen har haft anslag av Sveriges riksdag i en följd av 65 år. Det skulle väl kännas ganska hårt för dem, som med tanke på det allmännas bästa nedlagt ett stort arbete i denna rörelsens tjänst, om ett sådant anslag efter en så lång period nu skulle strykas. Skytterörelsen har också vunnit erkännande vid många tillfällen även från det socialdemokratiska partiets ledande män.

Hans excellens herr statsministern anförde vid remissdebatten vid proposi-

*Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)*

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

tionens nr 50 överlämnande att en viss mindre ökning utav försvarsanstalterna skulle kunna tänkas, om därigenom effektiviteten på ett betydande sätt förhöjes. En sådan möjlighet erbjuder just skytterörelsen. Jag tror därför, att den uppfattning, som hans excellens herr statsministern därvid hävdade, om den någon gång skall tillämpas, just bör tillämpas, när det gäller detta anslag.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Ja, den siste ärade talaren föredrog en del siffror rörande skytteanslagets användning. Jag skall inte i annan mån replikera honom än genom att hänvisa honom till behandlingen av fjärde huvudtiteln vid fjolårets riksdag. Han skall då finna siffror rörande skytteanslagets användning under de titlar, som han här föredrog, nämligen arvoden och därmed jämförliga saker, siffror, som äro väsentligt högre än dem, som han här nämnde. Det var en alldeles skev och falsk framställning av skytteanslagets användning, som här lämnades av den siste ärade talaren, och det var det, jag ville meddela inför kammaren.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Holmgren, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller den reservation, som är fogad vid punkten 17 av statsutskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Herr Törnkvist, med vilken mer än 22 ledamöter av kammaren instämde, begärde nu, att voteringen måtte ske medelst namnupprop, vilket, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, omedelbart verkställdes. Vid voteringen avgavos 92 ja och 82 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Över omröstningen fördes anteckningar å voteringslista, som här nedan intages:

	Ja	Nej	Av- står
Herr Förste Vice Talmannen	1		
» Andre Vice Talmannen		1	
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman		1	
» Löfgren i Stockholm			
» Hagman	1		
» Eriksson i Stockholm	1		

	Ja	Nej	Av- står
Herr Hansson i Stockholm	1		
» Nylander		1	
» Johanson i Stockholm	1		
» Holmström i Stockholm	1		
Fru Östlund	1		
Fröken Wellin		1	
Herr Forssell		1	
» Carlsson i Stockholm	1		
» Holmdahl		1	
» Järte		1	
Fru Wessman	1		
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Sjöblom			
» Karlsson i Nynäshamn	1		
» Söderberg	1		
» Karlsson i Vätö	1		
» Andersson i Igelboda			
» Bernström		1	
» Christenson i Södertälje		1	
» Laurin		1	
» Mosesson		1	
» Ahl	1		
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg	1		
» Sjölander	1		
» Olsson i Golvvasta		1	
» Björnberg	1		
» Andréén		1	
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby			
» Olsson i Ramsta		1	
» Schill		1	
» Laurén		1	
» Andersson i Katrineholm	1		
» Jonsson	1		
» Lundkvist	1		
<i>Östergötlands län.</i>			
Herr af Ekenstam		1	
» Pettersson i Bjälbo		1	
» Sjögren			
» Johansson i Kullersta	1		
» Westman		1	
» Karlsson i Vadstena	1		
» Olsson i Labbemåla		1	
» Björkman		1	
» Ericson i Boxholm	1		

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Ward	1		
» Holmberg	1		
» Anderson i Linköping		1	
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna		1	
» Hamrin		1	
» Carlström		1	
» Fast	1		
» Petersson i Broaryd		1	
» Svensson i Högsjöhult		1	
» Lilliecreutz		1	
» Andersson i Löbbo	1		
» Göranson		1	
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult		1	
» Olsson i Blädinge		1	
» Svensson i Betingetorp		1	
» Leo	1		
» Blomquist			1
» Svensson i Grönvik		1	
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar	1		
» Olsson i Kalmar		1	
» Werner	1		
» Gustafson i Vimmerby	1		
» Johansson i Krogstorp		1	
» Wagnsson	1		
» Olsson i Högby		1	
» Heiding		1	
<i>Gotlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans		1	
» Svedman		1	
» Gardell i Stenstu		1	
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa		1	
» Törnkvist i Karlskrona	1		
» Kloo	1		
» Jeppsson		1	
» Holmgren		1	
» Adler	1		
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup		1	
» Borggren	1		
» Persson i Fritorp		1	

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Björklund	1		
» Björk	1		
» Isacsson	1		
» Hammarlund		1	
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén	1		
» Winkler			
» Lovén			
» Jensen	1		
» Engberg	1		
» Lindskog		1	
» Beskow			
» Bergström i Hälsingborg			
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Thorsson			
» Jönsson i Revinge		1	
» Nilsson i Tånga			
» Olsson i Kullenbergstorp		1	
» Sköld	1		
» Andersson i Höör	1		
» Törnkvist i Bjuv	1		
» Paulsen	1		
» Fjellman		1	
» Månsson i Erlandsro		1	
» Nilsson i Hörby		1	
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson			
» Lindqvist i Halmstad	1		
» Johansson i Brånalt		1	
» Uddenberg i Varberg		1	
» Andersson i Falkenberg	1		
» Larson i Tönnersa		1	
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing			
» Kristensson i Göteborg	1		
» Lithander		1	
» Sjöström	1		
» Pehrsson i Göteborg			
» Hedvall			
» Höglund	1		
Fru Thüring	1		
Herr Almquist		1	
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo			1
» Olsson i Broberg			

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Olsson i Berg		1	
» Osberg		1	
» Carlson i Mölndal	1		
» Wallerius			1
» Brännberg			1
» Mårtenson			1
<i>Älvsborgs län.</i>			
Herr Hallén			
» Danielsson		1	
» Gustafson i Kasenberg			
» Lindgren			
» Hansson i Trollhättan.	1		
» Olsson i Mellerud			1
» Alströmer		1	
» Ryberg		1	
» Gustafsson i Älvsered		1	
» Johansson i Väby		1	
» Petersson i Lerbäcksbym		1	
» Weijne	1		
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen		1	
» Magnusson i Skövde		1	
» Bäcklund	1		
» Johanson i Hallagården		1	
» Vahlstedt	1		
» Lundén		1	
» Anderson i Storegården			
» Bodén	1		
» Hedin		1	
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken	1		
» Carlsson-Frosterud			
» Andersson i Prästbol	1		
» Ros			
» Norling	1		
» Norsell			
» Spångberg			
» Björling	1		
» Eriksson i Västbro		1	
» Morfeldt	1		
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg i Karlskoga	1		
» Anderson i Råstock	1		
» Nilsson i Örebro	1		
» Ödström		1	
» Ljunggren	1		

	Ja	Nej	Av- står
Herr Öhman	1		
» Lundgren			1
» Persson i Falla		1	
» Mogård	1		
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås	1		
» Lorichs		1	
» Pettersson i Köping	1		
» Eklund	1		
» Olovson i Västerås	1		
» Olsson i Broddbo			1
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Eriksson i Grängesberg	1		
» Jansson i Falun	1		
» Aarnseth	1		
» Hansson i Bäck	1		
» Ernfors		1	
» Andersson i Rasjön		1	
» Pettersson i Hällbacken			1
» Andersson i Ovanmyra		1	
» Englund	1		
» Sundström	1		
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Hagaström	1		
» Sävström	1		
» Lindley			1
» Olsson i Hov			
» Johansson i Kälkebo		1	
» Granath	1		
» Johansson i Edsbyn		1	
» Olsson i Gävle	1		
» Holmström i Gävle		1	
» Herou	1		
» Högström	1		
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg			
» Johansson i Sollefteå	1		
» Vennerström			
» Svensson i Skönsberg			1
» Bergström i Bäckland	1		
» Lagerkwist	1		
» Strindlund			
» Västberg			
» Molander			
» Rudén			

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytte-
väsendets
befrämjande.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs	1		
» Hedlund i Östersund		1	
» Hedlund i Häste			1
» Persson i Trängen			
» Olsson i Rödningsberg			
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund			
» Bäckström			
» Wikström			
» Brännström		1	
» Lindmark			
» Lindberg	1		
» Sandberg			
<i>Norrbottnens län</i>			
Herr Hage	1		
» Nilsson i Antnäs			
» Lövgren i Nyborg	1		
» Dahlén			
» Samuelsson	1		
» Hedström		1	
» Grapenson			1
Summa	92	82	12

Punkterna 18—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslaget
till
remontering.

Punkten 28, angående anslaget till remontering.

Uti punkten 35 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen minska ordinarie reservationsanslaget till remontering, nu 550,000 kronor, med 132,000 kronor till 418,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två inom riksdagen väckta lika lydande motioner, nämligen nr 91 i första kammaren av herr *Nils Anton Nilsson* och nr 67 i andra kammaren av herr *Fjellman*, vari föreslagits, att riksdagen ville besluta, att det i statsverkspropositionen upptagna anslaget skulle ökas till kronor 500,000 för inköp av 500 remonter till ett medelpris av 1,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Widell, Bergqvist, Hallin, Jeansson, Alexander Nilsson*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren* och *Persson* i Fritorp, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motioner måtte minska ordinarie reservations-

anslaget till remontering, nu 550,000 kronor, med 50,000 kronor till 500,000 kronor.

Ang. anslaget
till
remontering.
(Forts.)

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Fjellman**: Herr talman! Erfarenheterna från världskriget hava bl. a. visat, att, trots det de stridande makterna hade en stor tillgång på motorfordon, hästen ändå spelade en mycket stor roll. Motorfordon kunde ju användas på vägar, men när det gällde att föra trupperna fram i terrängen, då blevo hästarna absolut nödvändiga. Man var först och främst i behov av ridhästar men också av lättare körhästar. De kallblodiga hästarna kommo däremot mindre till användning, men de förekommo dock — ja, man använde t. o. m. mulsnor —, men dessa voro olämpliga i terrängen och på vägarna använde man ju hellre motorfordon. Från en av de krigförande staterna, nämligen Frankrike, har jag några siffror, som kunna vara av ett visst intresse, och som belysa hur stort behovet av hästar var. Från krigsutbrottet den 1 augusti 1914 och till den 31 december samma år, alltså under krigets fem första månader, hade man i franska armén haft 955,000 hästar, varav 50,000 importerats. Under denna tid hade 20 % av hästarna dödats eller blivit obrukbara. Under hela kriget funnos i franska armén 2,405,000 hästar, varav 525,000 importerats. Under kriget hade dödats sammanlagt 1,440,000 hästar. Man ser härav, vilka oerhörda fordringar man måste uppställa just på att landet har en god tillgång på dessa djur. Trots att Frankrike är ett hästproducerande land, blev det ändå nödvändigt för detsamma att använda sig av sina importmöjligheter. Importen möjliggjordes, tack vare att Frankrike och dess allierade behärskade världshaven.

Hur är det då ställt med vårt land, i händelse kriget skulle stå för dörren? Att importera hästar torde nog bliva nästan omöjligt för oss, ty stormakterna skulle säkerligen icke släppa sina hästar ifrån sig, om oväder började varnas. Våra närmaste grannstater, Danmark och Norge, ha icke någon varmlodig hästavel. Norge har aldrig haft någon dylik utan remonterat sin armé med från England importerade hästar. Vad Danmark beträffar veta vi ju, att danskarna stå inför avrustning, och det lilla bestånd av fältdugliga hästar, som möjligen i Danmark kan finnas, kommer väl då att alldeles försvinna. Vi ha endast att lita på vårt eget lands resurser. Hur är det då ställt med dessa? För några år sedan fanns i Sverige en blomstrande hästuppfödning, och denna näringsgren var så högt uppdriven, att vi icke allenast kunde tillgodose vår egen armés behov utan exportera ett ganska stort antal hästar. År efter år har det blivit sämre och sämre ställt för oss i detta hänseende. Vad beror detta på. Jo, det beror delvis på, att lantmännen skaffat sig bilar i stället för varmlodiga hästar, men framför allt beror det på att statsmakterna varit ganska oberäknliga, när det gällt att bevilja anslag för remonteringen. Detta har skapat ett osäkerhetstillstånd bland hästuppfödarna och bringat oreda i hela remonteringsväsendet.

Som bevis på hur hästuppfödningarna gått tillbaka, kan jag nämna, att 1907 var det antal ston, som betäcktes 7,600 st. Antalet betäckta ston har sedermera nedgått, så att det 1914 icke uppgick till mer än 4,000, 1923 till 2,000 och 1924 till 1,800. Och i år har jag hört sägas — och jag har icke någon anledning att betvivla detsamma — att det t. o. m. lär ha varit svårt att få utstationera statens hingstar. Uppfödningen av varmlodiga hästar tyckes sålunda vara en utdöende näringsgren. Resultatet av allt det arbete, som av generationer hästuppfödare lagts ned på att få fram den utmärkta remonttyp vi ha — ett arbete som uppmuntrats av staten — kommer att tillspillo. Utvecklingen har under flera år pekats därhän. Mänskligt att döma kommer

Ang. anslaget
till
remontering.
(Forts.)

det om ett par år att bli slut med den varmblodiga hästaveln. Jag anser det från militär synpunkt nödvändigt att staten tar hand om de sista resterna av den varmblodiga hästavel, som finns kvar i vårt land.

Antalet stambästar enligt 1914 års härordning var 10,200. Denna siffra har emellertid nedgått, så att det i armén för närvarande icke finnes mer än omkring 8,000 st. För att kunna vidmakthålla denna siffra, om man beräknar nio procents kassation, skulle det vara nödvändigt att under nästa år inköpa mellan 700 och 800 remonter. Emellertid har arméförvaltningen av vissa ekonomiska skäl icke ansett sig böra frångå föregående års siffra, som var 500 st. Arméförvaltningen har sålunda begärt 500 remonter, men Kungl. Maj:t har gått ned ända till 400. Som skäl härför har anförts, att riksdagen kanske kommer att i år antaga en ny härordning, varigenom hela häststocken skulle bli så väsentligt förminskad, att dessa 400 remonter skulle svara mot behovet. Gentemot detta vill jag säga, herr talman, att riksdagen ännu icke antagit någon ny härordning, och vi veta icke om i den nya härordning, som eventuellt kommer till stånd, antalet hästar kommer att beskäras så kraftigt, att det ej kommer att behövas mer än 400 remonter nästa år. Ett antagande av Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära ett föregripande av det beslut, som riksdagen kommer att fatta i försvarsfrågan i maj månad.

Jag anser emellertid, att, även om regeringens härordningsförslag går igenom och häststocken kommer att beskäras så oerhört kraftigt, som här föreslås, man likväl bör taga hänsyn till hästuppfödarna och söka avhjälpa de ekonomiska svårigheter, som dessa komma att åsamkas. Helt säkert kommer, om den kungliga propositionen i försvarsfrågan blir antagen, att från städer och andra samhällen mot staten väckas ersättningsanspråk på grund av regementsindragningar. Dylika krav kan riksdagen säkerligen icke lämna obeaktade, utan riksdagen måste taga hänsyn till dem. Jag anser att riksdagen gentemot utövarna av en näringsgren, som är utbredd över hela landet, har ännu större skyldighet att visa hänsyn och söka att om möjligt mildra och mjuka upp övergångsbestämmelserna.

Jag skall i detta sammanhang bedja att få påpeka, att remontuppfödning är en näringsgren, som arbetar på ganska lång sikt. En remont, som av en hästuppfödare bjudes ut 1925, leder så att säga sitt ursprung från 1921. 1921 kunde lantmännen icke gärna tro att en så kraftig beskärning av kavalleriet, som nu är ifrågasatt, skulle komma till stånd. Det skulle vara hårt, om de icke skulle kunna få någon ersättning för allt det arbete, de nedlagt på uppfödande av remonter till staten.

I motionen förekommer ett litet misstag i det att i densamma icke räknats med omkostnaderna vid inköpen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som finnes fogad vid utskottets utlåtande.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Hansson:** Herr talman! Jag finner ingen anledning att vid detta tillfälle upptaga en diskussion med herr Fjellman om kavalleriet och behovet av hästar. När Kungl. Maj:t har framlagt sitt förslag till remonter, har därvid tagits sikte på den sannolika reducering av kavalleriet, som kommer att äga rum i samband med beslutet om en ny försvarsordning.

Men jag vill göra ett påpekande. Därest en kassation efter vanliga grunder hade ägt rum under de senaste åren, så skulle hästbeståndet redan varit nedbringat till det antal som nu avses att uppnås genom Kungl. Maj:ts förslag. När riksdagen har fattat sina beslut om inskränkning i remonteringen, ha emellertid myndigheterna icke följt den gamla kassationsprocenten, utan minskat kassationen och därmed gäckat avsikten med riksdagens beslut. Detta har lett till att vi ha under de senaste åren haft ett större hästbestånd, än det som

riksdagen har räknat med i de beslut, som riksdagen har fattat, och resultatet har självklart blivit överskridande av vissa anslag.

Kungl. Maj:t har nu ansett sig böra dels vidtaga åtgärder för att bringa ned hästbeståndet till den summa, som överensstämmer med riksdagens beslut, och dels genom att föreslå en ännu starkare minskning av remonteringen återvinna något av vad som redan skulle ha varit återvunnet, därest riksdagens beslut blivit utfört i den anda, som riksdagen avsåg.

Jag tror, att detta är tillräckligt skäl, för att kammaren skall biträda, vad Kungl. Maj:t och utskottet här har föreslagit. När herr Fjellman kommer med den invändningen, att ett beslut i enlighet med utskottets förslag innebär ett föregripande utav det blivande försvarsbeslutet, så kan jag ju tillåta mig den repliken, att detsamma innebär ett bifall till reservationen. Ty med det antal remonter, som enligt denna skulle anskaffas, d. v. s. uppemot 500, uppehålls icke det nuvarande hästbeståndet. I det fallet befinner sig således herr Fjellman i samma dilemma. Men vad som är viktigt är självklart det, att man här icke förfar utan tanke på vad den närmaste framtiden bär i sitt sköte. Och jag tror, att det även ur hästuppfödarnas synpunkt är bättre, att de redan nu ställas inför det ofrånkomliga, än att de helt plötsligt ställas inför en ännu starkare reducering på få år av hästbeståndet, än som kan ske genom en obetydlig minskning av remonterna.

Jag hemställer, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Liksom man alltid gjort gällande, att staten skall vara ett mönster i sin egenskap av arbetsgivare, så är jag av den meningen, att staten också skall vara mönster i fråga om hållandet av ingångna förbindelser. Och här är det faktiskt så, att staten under många år på alla sätt sökt uppmuntra remontaveln, genom räntefria avelslån o. s. v. och sökt förmå folk att slå sig på sådan avel. Dessa hästuppfödare ha utgått ifrån, att staten skulle årligen uppköpa ett visst antal remonter, tidigare mellan 900 och 1,000 och under senare åren 500. Nu har försvarsministern ansett, att han kunde ytterligare under detta år reducera denna siffra till 400, och han kommer därvidlag under, vad han själv föreslår i den försvarsproposition, som är förelagd riksdagen i fråga om årlig remontering.

Försvarsministern gjorde nyss gällande, att, om de militära myndigheterna i tid hade vidtagit den kassation som är bestämd, nämligen 9 å 10 procent, så skulle hästbeståndet redan nu varit nedbringat till det ungefärliga antal, som beräknas i försvarspropositionen. Men det synes mig, som om Kungl. Maj:t då borde ålägga dessa myndigheter att fortast möjligt slå ut alla de äldre hästarna. Ty det är alldeles klart, att dessa hästar blivit så pass gamla, att de väl äro föga tjänstdugliga, och sålunda borde de övertaliga hästarna icke i och för sig inverka på remonteringen.

Jag håller före, att man åtminstone beträffande årets remontering icke borde gå under den, som fastställes, i händelse den föreslagna härordningen blir antagen, och på dessa grunder har jag anslutit mig till herr Fjellmans motion beträffande ett anslag på 500,000 kronor till remontering. Det blir i alla fall en sänkning av 50,000 från föregående år, och jag tycker att den sänkningen borde vara tillräcklig.

Nu har ju i summan icke beräknats de extra omkostnader, som följa med remonteringen, vadan det antal hästar, som skulle kunna inköpas, blir ojämna 469. Och man kan naturligtvis göra gällande, såsom herr försvarsministern gjort, att det remontantalet rücker inte till att upprätthålla det nuvarande hästbeståndet, vadan jämväl ett beslut i enlighet härmed skulle föregripa den nya härordningen,

Ang. anslaget
till
remontering.
(Forts.)

Men för min del fäster jag icke så stort avseende vid den saken, utan min utgångspunkt vid bedömandet av denna fråga är, att man bör bevilja remonter-uppfödarna — och det är att märka att staten är den enda avnämaren av deras avel — en lämplig övergångstid, så att man icke med ens alltför häftigt bryter av en remontering, som verkställts under många år.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Hansson**: Med anledning av herr Jönssons i Revinge yttrande ber jag att ytterligare få betona, att Kungl. Maj:t ålagt myndigheterna att göra den kassation, som är nödvändig, för att bringa hästbeståndet ned till det antal, som riksdagen vid sina beslut har räknat med.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Fjellman, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 28 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppskningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 12.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 1 april 1925.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Kalmar län insänts en den 30 mars 1925 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att, sedan lantbrukaren Johannes David Norman blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för Kalmar läns valkrets för tiden till den 1 januari år 1929, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 87 § i lagen om val till riksdagen lantbrukaren Karl Wirsell i Kastlösa blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år 1929.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksban-

ken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till kammaren.

I ämbetet:
Erik M. Kellberg.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, förklarade kammaren herr Wirsell behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Herr talmannen meddelade, att herr Wirsell denna dag intagit sin plats i kammaren.

§ 13.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Jonsson*, nr 388, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, angående vissa anslag till privatläroverken;

herr *Lorichs*, nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 183, angående ny definitiv lönereglering för landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna m. m.;

herr *Fast m. fl.*, nr 390, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 202, angående lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.;

herr *Pettersson* i Köping *m. fl.*, nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 58, med förslag till lag om polisväsendet i riket m. m.;

herrar *Olsson* i Ramsta och *Schill*, nr 392, i anledning av sistnämnda proposition;

herr *Strindlund m. fl.*, nr 393, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, angående understöd åt föreningar för jordbrukskredit; och

herr *Gustafson* i Kasenberg *m. fl.*, nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 206, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,38 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 1 april e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regleringen för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatsens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Punkterna 29 och 30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. trupp-
förbandens
övningar.*

Punkten 31, angående anslaget till truppförbandens övningar.

Under punkten 38 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att minska ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 1,775,000 kronor, med 226,000 kronor till 1,549,000 kronor.

I sammanhang med förevarande ärende hade utskottet till behandling förehåft två lika lydande motioner, nämligen nr 33 inom första kammaren av herr *Trygger m. fl.* och nr 28 inom andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 50,000 kronor till anordnande av frivilliga övningar med landstormen under budgetåret 1925—1926, att utgå i enlighet med de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t utfärdades.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till ovanberörda motioner måtte minska ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 1,775,000 kronor, med 176,000 kronor till 1,599,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Lindblad, Walles, Tengdahl, Carl August Carlsson, Anderson* i Råstocck, *Rydén, Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg, *Andersson* i Prästbol, *Olofsson* i Digernäs och *Ward*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å förenämnda motioner minska ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 1,775,000 kronor, med 226,000 kronor till 1,549,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! På denna punkt har statsutskottets majoritet för sin del beslutat tillstyrka ett anslag på 50,000 kronor till landstormsövningar. Departementschefen har icke funnit anledning att i huvudtiteln upptaga anslag till sådana övningar för nästkommande budgetår och i det avseendet följt en praxis, som tillämpats från och med 1922, då ju

sedan dess, såsom känt är, anslag icke har utgått till dessa övningar. Inom statsutskottet har emellertid ett tiotal ledamöter reservationsvis yrkat avslag på statsutskottets tillstyrkande beslut. Jag skall, herr talman, icke yttra mig i spörsmålet i vidare mån än att jag endast hemställer om bifall till den vid denna punkt av herr A. C. Lindblad m. fl. fogade reservationen.

*Ang. trupp-
förbandens
övningar.
(Forts.)*

Herr Holmgren: Herr talman! I fråga om anslaget till landstormsovningar kan man säga, att detsamma gäller, som i förmiddags framhölls från statsutskottshåll, då det gällde skytteanslaget, nämligen att vi redan diskuterat denna fråga ganska ingående här i kammaren. Vid de diskussioner, som vid föregående riksdagar ägt rum i denna fråga, har från utskottshåll framkastats ganska allvarliga och såvitt jag kunnat finna nog så berättigade anmärkningar mot landstormsbefällets förmåga att fylla sin uppgift. Dessa anmärkningar har man sedan tagit till intäkt för yrkande om avslag på sådana framställningar om anslag till dessa övningar, som varit föremål för prövning. Mig förefaller det, som om dessa påvisade brister inom landstormens utbildning utgjorde ett talande skäl för att ytterligare öka övningarna.

Landstormen är ju avsedd att i första hand tagas i anspråk vid mobilisering. Det är då, synes det mig, en rimlig begäran, att det befäl, som är avsett att föra landstormen an, när det gäller, skall vara i tillfälle att i någon ringa mån redan i fredstid sätta sig in i de uppgifter, detta befäl har att fylla vid en mobilisering.

Nu kan man ju tänka sig, att ett bifall till en motion, som föranlett utskottets ståndpunktstagande i denna fråga, skulle till äventyrs på något vis kunna föregripa försvarsfrågans utredning. Så är emellertid icke fallet. I försvarspropositionen finnes upptaget samma belopp, 50,000 kronor, som vi motionärer begärt för landstormens övningar. Herr statsrådet framhöll i förmiddags, — jag tror det var då vi talade om remonteringsanslaget — att vi icke skulle alldeles ställa oss utanför de beslut vi ha att vänta från försvarsutskottet. Nu är det påtagligt, att, när herr statsrådet tillstyrker ett anslag på 50,000 kronor till landstormen, och detta anslag tillstyrkes även från högerhåll, så är det i och med detsamma sannolikt, att försvarsutskottet kommer att gå på den linjen, och under sådana förhållanden, tycker jag, herr talman, det är helt naturligt, att riksdagen redan nu borde bevilja detta anslag, varför jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Holmgren förenade sig herr *Nylander*.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag nödgas besvara kammaren med några ord även i denna fråga och vill då med detsamma säga, att jag med i huvudsak samma motivering, som jag lade till grund för mitt yttrande till voteringen om skytteanslaget, ställer mig på den ståndpunkten, att jag ber att få hemställa om bifall till reservationen. Jag gör detta därför, att även nu ifrågavarande anslag bör prövas i samband med den stora omorganisationen av försvarsväsendet, som vi nu hålla på med i särskilda utskottet. Det kan visserligen, som den föregående ärade talaren gjorde, sägas, att i Kungl. Maj:ts förslag finnes upptaget ett anslag till landstormsovningar, och att det alltså icke skulle strida mot den kungl. propositionen, om man här på enskilda motionärers hemställan bifölle, vad de föreslagit och ansloge de begärda 50,000 kronor. Jag gör dock här precis samma motstånd mot denna ändring av principiell innebörd beträffande anslag under fjärde huvudtiteln, som jag förut gjorde, då det gällde borttagandet av ett under denna huvudtitel befintligt anslag. Den fråga det här gäller måste sakligt prövas i samband med den stora försvarspropositionen.

Min ståndpunkt i detta hänsende innebär lika litet här som i föregående fall

Ang. trupp-
förbandens
övningar.
(Forts.)

att jag för min del eller, såsom jag förmodar, de av mina kamrater, som ha samma uppfattning, härmed velat taga någon slutlig ståndpunkt till vare sig det ena eller andra förslaget.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkterna 32 och 33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

Punkterna 35—40.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkterna 42—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—60.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
expropriation
av en lägenhet
vid Boden.

Punkten 61, angående expropriation av en lägenhet i närheten av Bodens fästning.

Uti punkten 69 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för expropriation av en lägenhet i närheten av Bodens fästning för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra förslagsanslag av 20,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Samuelsson**: Herr talman! När jag icke fick andra kammaren med på mitt förnuftiga förslag att avskriva hela fjärde huvudtiteln, ber jag åtminstone att i denna punkt få taga kammarens tid i anspråk några minuter. Jag vill då säga, att denna fråga icke är ny för dagen. Det är en mycket gammal fråga, som varit till mycket obehag för lägenhetsinnehavaren, som ju har gjort många försök under årens lopp att få till stånd en lösning av denna fråga. Jag tror att man kan säga, att förhållandena, sådana som de nu gestalta sig, äro allt annat än angenäma för de olika parter, som beröras av frågan. Detta har

nog också varit anledningen till att alla parter äro synnerligen angelägna om att inlösen snarast kommer till stånd.

Vi se av utskottsutlåtandet, att såväl chefen för Bodens artilleriregemente som armeförvaltningen och försvarsministern anse, att inlösen av nämnda lägenhet är synnerligen eftersträfvansvärd, och jag är alldeles övertygad om att lägenhetsinnehavaren själv ej minst skulle vara nöjd med en dylik uppgörelse. Endast utskottet kan ej finna, att behovet att förvärva ifrågavarande lägenhet kan anses vara trängande. Emellertid motsätter sig ju ej heller utskottet förvärvandet av lägenheten i fråga. De synpunkter från militärens sida, som synas vara utslagsgivande, när de anse det vara nödvändigt att förvärva lägenheter, återfinnas i utskottsutlåtandet, och jag skall ej heller ingå på dessa. Men även lägenhetsinnehavaren har haft så pass mycket besvär, kostnader och obehag på den nuvarande anordningen, så att dessa även böra vara utslagsgivande vid frågans avgörande i kammaren.

Av den kungl. propositionen framgår att ifrågavarande lägenhets ägare, Hedström, i sina skrivelser till försvarsdepartementet anfört klagomål på grund av att artilleriskjutningarna över hans ägor för honom medfört betydande obehag och risker, och jag vet, att herr Hedström under årens lopp hos samtliga institutioner försökt att på något sätt slippa dessa oegentligheter, men det har aldrig lyckats att på fredlig väg få en uppgörelse till stånd.

För närvarande pågår en rättegång om saken, och jag är alldeles övertygad om att det hade varit bäst för båda parter, om man i dag godkänt Kungl. Maj:ts förslag. Man förstår, att ett dylikt hastigt utrymmande av en lägenhet kan ha sina konsekvenser. Det har också funnits tillfällen, när lägenhetsinnehavaren fått lämna kreatur, som behövt noggrann tillsyn, exempelvis en kalvfärdig ko eller dylikt, utan tillsyn hela dagen, och det har även inträffat, trots alla försiktighetsåtgärder, att han fått kreatur nedskjutna. Allt detta gör, att jag trots allt finner mig föranlåten att yrka bifall till den kungl. propositionen.

Emellertid torde det, på grund av utskottets enhälliga avslagsyrkande, vara omöjligt att få igenom detta förslag. Jag vill dock hoppas, att Kungl. Maj:t snarast vidtager de av utskottet påpekade ytterligare undersökningarna, och jag förmodar även, att dessa leda dithän, att uppgörelse snarast kan ske med lägenhetsinnehavaren.

Emellertid yrkar jag, som sagt, herr talman, bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Hansson**: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att förklara, att jag finner ingen anledning föreligga att åstadkomma en kraftmätning här mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag. Regeringen har övervägt möjligheten att utan riksdagens hörande ordna denna sak. Den utvägen befanns emellertid stängd. Sedan utskottet nu har förklarat, att Kungl. Maj:t kan, därest det befines nödvändigt att förvärva lägenheten, för ändamålet använda till buds stående medel, har jag ingen anledning att motsätta mig utskottets förslag.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Med anledning av vad som framhållits i samband med yrkandet om bifall till Kungl. Maj:ts proposition skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Kammarens ledamöter torde finna, att den enda sakliga skillnaden mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag är den, att utskottet icke gärna velat göra denna fråga till en expropriationsfråga, utan velat överlämna till Kungl. Maj:t att utan anlitande av expropriationsinstitutet ordna frågan på sätt Kungl. Maj:t finner lämpligast. — Jag får således yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang.
expropriation
av en lägenhet
vid Boden.
(Forts.)*

Ang.
expropriation
av en lägenhet
vid Boden.
(Forts.)

Herr Samuelsson: Herr talman! Såvitt jag kunnat finna av Kungl. Maj:ts förslag, yrkar man där på särskilt anslag för ändamålet. Det framgår dock av propositionen, att Hedström själv inte har något att erinra mot ett expropriationsförfarande. Detta visar ju alltför väl, att Hedström själv icke har det minsta emot en uppgörelse, hur den än ställer sig. Man förstår följaktligen, att det obehag, denne lägenhetsinnehavare alltid varit utsatt för, är sådant, att han icke motsätter sig en uppgörelse av det slag utskottet ifrågasätter. Jag trodde dock, att det varit lämpligare för saken att få ett särskilt anslag för ändamålet, men när nu även statsrådet ställt sig på samma ståndpunkt som utskottet, anser jag för mitt vidkommande, att även jag kan förena mig med utskottet, med hopp om en snar uppgörelse med lägenhetsinnehavaren.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och blev utskottets hemställan av kamraren bifallen.

Punkterna 62—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 65.

Lades till handlingarna.

Punkterna 66—68.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69.

Lades till handlingarna.

Punkten 70.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 71.

Lades till handlingarna.

Punkterna 72—89.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 90 och 91.

Lades till handlingarna.

Punkterna 92—122.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 123 och 124.

Lades till handlingarna.

Punkten 125.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av väckt motion angående reglering av biskopslönen i Lunds stift;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för tandläkarinstitutet;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn jämte en i ämnet väckt motion;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnader för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut; och

nr 45, i anledning av väckt motion angående vaktmästaren Johan Herman Carlssons rätt till ålderstillägg.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

Till behandling upptogs nu bankoutskottets utlåtande, nr 28, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4, angående tilläggs-pension åt pastorn och förste läraren vid central-fängelset å Härlanda C. F. Lindroth.

Ang. tilläggs-pension åt pastorn och förste läraren vid central-fängelset å Härlanda C. F. Lindroth.

I en till riksdagen avlåten, den 23 januari 1925 dagtecknad proposition, nr 36, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att pastorn och förste läraren vid centralfängelset å Härlanda Carl Fredrik Lindroth finge från och med dagen näst efter den, då efter den 24 juli 1925 avgång från tjänsten ägde rum, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggs-pension med sådant belopp, att Lindroth, tillsammans med den honom författningsenligt tillkommande pensionen, erhöle en pension, utgörande tre fjärdedelar av hel pension för befattningshavare i pastors och förste lärares i fångvården lönegrad.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, måtte medgiva, att — — — lika med Kungl. Maj:t — — — indragningsstaten, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, åtnjuta en tilläggs-pension till belopp av ettusenfemhundra kronor.

Vid denna punkt hade reservation anmälts av herrar *Bäcklund* och *Kloo*.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har tillsammans med herr Kloo i denna punkt avgivit en blank reservation. Jag har icke avgivit den i avsikt att kunna rubba det förslag, som utskottet kommer med och vinna gehör för ett avslagsyrkande. Det har jag, som sagt, icke gjort, men jag har ansett, att det åtminstone icke, när riksdagen går och beviljar denna pension, bör synas, som om det varit ett enigt utskott, som står bakom detta förslag. Saken har nog sina sidor, som tål att tänka på, och när jag har anslutit mig till denna blanka reservation, så har jag stött mig huvudsakligen på vad statskontoret säger.

Ang. tilläggs-
pension åt
pastorn och
förste läraren
vid central-
fängelset å
Härlanda C.
F. Lindroth.

(Forts.)

Statskontoret säger i sitt utlåtande — jag skall icke trötta kammaren med att läsa det hela, jag skall endast läsa upp den sista delen av yttrandet, som finnes tryckt i förevarande utskottsutlåtande — att: »Statskontoret kunde emellertid för sin del knappast anse det arbete, Lindroth sålunda utfört, hava ur statlig synpunkt varit av den betydelse, att på grund av detsamma ytterligare pension av statsmedel borde åt honom utverkas.»

Det förhåller sig så, att ifrågakarande prästman tidigare har varit anställd i statskyrkans tjänst. Sedan blev han missionär och kom till Indien. Efter det han varit där i trettio år kom han tillbaka och blev då återigen anställd i statskyrkans tjänst, bl. a. som präst och lärare vid Härlanda fängelse i Göteborg. Nu är han emellertid i pensionshänseende underkastad andra bestämmelser än de, som gälla för präster i allmänhet, ity att han är skyldig att avgå från tjänsten vid fyllda 65 års ålder. Fångvårdsstyrelsen har haft den uppfattningen, att ifrågakarande prästman icke skulle vara berättigad till någon som helst pension, varför styrelsen gjort framställning om att en pension, utgörande $\frac{3}{4}$ av den pension, som utgår till befattningshavare i denna lönegrad skulle tilldelas honom. Men sedan har statskontoret i sitt yttrande påpekat, att det icke förhåller sig på det sätt, som fångvårdsstyrelsen har gjort gällande. Lindroth är verkligen berättigad till pension, ehuru avkortad sådan, efter minst 10 års tjänst. Han skulle enligt dessa bestämmelser få i pension ett belopp av 1,450 kronor plus nu utgående 25 % dyrtidstillägg, alltså det belopp, som brukar ges i pension åt personer i den ställningen. För min del har jag ansett, att denna pension, ehuru visserligen icke hög, dock kan anses såsom en rätt avsevärd pension efter en så relativt kort tjänstetid i statens tjänst. Konsekvenser skulle nog icke utebliva, om kammarens ledamöter gå med på att pensionera personer för en tid, under vilken de varit i enskild tjänst såsom missionärer i Indien eller annorstädes. Man bör icke lägga sådan tjänstgöring till grund för beviljandet av statspension. I detta fallet skulle ju dessa principer, efter vad utskottet här föreslår, till på köpet leda till att pensionen mer än fördubblas.

Jag nämnde att Lindroth var berättigad till en pension av 1,450 kronor förutom dyrtidstillägget för sina tio tjänstear som präst i svenska statskyrkan, men nu föreslår utskottet i detta utlåtande en tilläggspension på 1,500 kronor, alltså ett belopp, som är större än det, som han är berättigad att erhålla i pension på sin tjänst. Jag har icke kunnat vara med på detta. Detta är väl ändå icke rätta vägen, att avskaffa statskyrkan på så sätt, att man skickar vederbörande till Indien eller annat ställe såsom missionärer, och sedan, när de komma hem, skaffar dem statspension på missionärstjänsten. Det kan ju vara ett sätt, men jag har icke trott, att detta skulle vara den rätta vägen, och därför, herr talman, har jag icke kunnat vara med på vare sig Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag. Jag har ansett, att åtminstone någon borde protestera emot ett sådant besluts fattande. Det har varit ganska starka krafter i rörelse för att förmå utskottet att vända om. Utskottet har vid ärendets första behandling varit med på avslag, så gott som enhälligt för övrigt, men vid justeringen av utlåtandet svängde utskottet om. Ett beslut i enlighet med utskottets förslag kommer naturligtvis att följas av flera krav på pensioner i liknande fall. Jag ber, herr talman, att få yrka avslag både på utskottets hemställan och på den kungl. propositionen.

Häruti instämde herr *Kloo*.

Herr *Eriksson* i Grängesberg: Herr talman! Det är nu icke fråga om statskyrkans vara eller icke vara. Jag tänker, att den saken klarar sig nog i ena eller andra avseendet. Det är nu så, att utskottet icke har tillstyrkt denna pensionsförbättring *därför*, att denne man varit missionär i Indien. Utskottet

har tagit avstånd från den synpunkten. Men utskottet har ansett, att vissa billighetsskäl talar för beviljandet av denna tilläggspension.

Det förhåller sig nämligen så, att denne man för omkring 35 år sedan blev vigd till präst i svenska kyrkan. Sedan for han ut till Indien såsom missionär, men kom hem efter 30 års verksamhet där ute. Då erhöll han anställning i Linköpings stift, och sedan har han verkat dels där och dels såsom präst och lärare vid Härlanda fängelse i Göteborg. Då han kom hem från Indien och återinträdde i kyrkans tjänst, gick han in till Kungl. Maj:t med begäran om rätt att få tillgodoräkna sig såsom tjänsteår den tid, han varit missionär i Indien. Enligt beslut av år 1915 erhöll han rätt att vid sökandet av tjänst inom svenska statskyrkan få tillgodoräkna sig 25 år av denna sin tjänstetid såsom missionär i Indien. Sedan kom han emellertid som bekant till Härlanda och blev konstituerad såsom fängelsepräst där år 1918. År 1922 genomfördes en lönereglering för Härlanda fängelsepersonal, och då uppfördes prästbefattningen därstädes på ordinarie stat. Då tänkte Lindroth icke på, vad det innebar, att han övergick på den nya staten. Han accepterade förslaget om att övergå till den nya staten, men därmed följde då något, som han icke hade tänkt på, nämligen att han var skyldig att vid viss ålder avgå från sin prästbefattning utan att få för pension räkna sig till godo tjänsteår enligt Kungl. Maj:ts beslut 1915. Man kan förstå, synes det mig, att en person, som icke är så inne i de juridiska begreppen — varmhjärtade människor, såsom många av dessa fängelsepräster äro, hava kanske inte ett så utpräglat sinne för sådant — gör sig skyldig till ett misstag, när det gäller dylika administrativa ting. Han tänkte nu icke på annat än sin rätt att såsom tjänsteår tillgodoräkna sig 25 år av sin tjänstetid såsom missionär, vilken rätt Kungl. Maj:t hade givit honom. Vad hade inträffat, om denne prästman 1922 icke övergått på ny stat utan stannat kvar på den gamla? Jo, att han förblivit präst vid fängelset i Göteborg, så länge som han över huvud kunnat uppehålla befattningen. Det fanns nämligen ingen åldersgräns för hans befattning. Nu kan man säga, att om han begick en dumhet, så får han själv svara för sin okunnighet; han skulle ha frågat sig för. Det är riktigt, så kan man säga, men det är flera än han, som varit valhanta i fråga om bedömandet av dessa ting. Om mannen icke får tilläggspension eller pensionsförbättring, kan han genom dispens av Kungl. Maj:t få vara kvar, till dess han fyllt 70 år. Nu vet jag inte, om Kungl. Maj:t kommer att ge sådan dispens, men Kungl. Maj:t kan göra det.

Det har nu syntts utskottet, att riksdagen av rena billighetsskäl borde förbättra mannens pension. Kungl. Maj:t har begärt, att han skulle få tre fjärdedelar av pensionsunderlaget, d. v. s. omkring 3.800 kr. Utskottet har ansett, att den principen är farlig och att riksdagen inte bör gå in för densamma. Utskottet har nu icke tagit hänsyn till tjänsteåren. Man har i stället föreslagit ett belopp, motsvarande cirka tio års tjänstgöring. Pension för 10 tjänsteår skulle bli något över 1,400 kr., avrundat till 1,500 kr. Jag kan icke se, att konsekvenserna av att följa utskottet äro så farliga. Det har sagts, att denne prästman gjort ett gott verk på sin nuvarande plats. Hans verksamhet i Indien kan jag icke bedöma. Man kan möjligen lägga tonvikt på att han där ute gjort ett arbete, som ur svensk synpunkt även kan ha något värde. Därom vet jag ingenting. Vad som för utskottsmajoriteten varit avgörande är just, huru det ställt sig för honom, när han gått in på den nya staten. Jag tycker inte, att man, när man bedömer sådana frågor, skall på något vis taga hänsyn till, om det gäller den eller den befattningen, om det gäller en präst, härads hövding eller arbetare, utan bedöma dem ur mänskliga synpunkter. Bedömer man denna fråga ur mänskliga synpunkter, måste man säga sig, att den pension, mannen får, är för ringa.

Ang. tilläggspension åt pastorn och förste läraren vid centralfängelset å Härlanda C. F. Lindroth.

(Forts.)

Ang. tilläggs-
pension åt
pastorn och
förste läraren
vid central-
fängelset å
Härlanda C.
F. Lindroth.

Det är dessa synpunkter som för utskottsmajoriteten varit vägledande, och jag tror inte, att de äro farliga att acceptera.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Bengtsson* i Norup, *Persson* i Fritorp och *Pehrsson* i Göteborg.

(Forts.)

Herr Paulsen: Herr talman! Trots det bankoutskottets ärade ordförande så varmt vädjat till kammaren att taga utskottets förslag, kan jag inte komma ifrån, att reservanterna på denna punkt har rätt.

Det gäller här en man, som vid unga år kom i evangeliska fosterlandsstiftelsens tjänst. Han for på stiftelsens vägnar till Indien för att sprida kristendomens sanningar bland de s. k. hedningarna, och han höll på 30 år där ute. Han tröttnade av en eller annan anledning och kom hem. Man tycker, att, när han kom tillbaka, evangeliska fosterlandsstiftelsen borde efter hans så långvariga arbete ha pensionerat honom. Men det har stiftelsen icke gjort. Evangeliska fosterlandsstiftelsen är tydligen inte så funtad, att den tager hand om sina trotjänare. Denne skulle i stället vältas över på staten. Här fick han prästerlig tjänst, då han var närmare 60 år. Efter 3 år fick han anställning vid Härlanda som fängelsepräst. Där har han nu tjänstgjort i 7 år. Nu får han en pension på 1,400 kronor, pensionstillägg därå med 180 kronor samt dyrtidstillägg med 20 procent eller allt som allt i runt tal 1,900 kronor. Kungl. Maj:t begär nu och utskottet går med på, att han ovanpå detta skulle få 1,500 kronor. Jag tycker för min del, att, om den mannen skall ha pension utöver den, som han enligt gällande bestämmelser är berättigad till, så bör den pensionen bestå av evangeliska fosterlandsstiftelsen och icke av statsverket. Det är sannerligen en bra pension efter en tjänstetid av 10 år och för en person som kommit i statstjänst, när han var så gammal som 60 år. Jag tycker icke, att de billighetsskäl, som utskottets ordförande talar om, väga så tungt, att man behöver öka på pensionen. Man måste ju särskilt taga i betraktande den korta tid han tjänstgjort.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kristensson i Göteborg: Herr talman! Jag har kommit till att sätta mig in i handlingarna i detta ärende, och då jag känner litet till den kärleksverksamhet denne man under ett långt liv utfört för fattiga och nödställda både inom och utom detta land, har jag icke kunnat annat än begära ordet för att för min del yrka bifall till utskottets förevarande hemställan.

Jag tror mig ha funnit, då jag läst akterna, att de konsekvenser, som den ärade reservanten talar om, inte äro värre än att riksdagens andra kammare och riksdagen liksom Kungl. Maj:t mycket väl kunna ta dessa konsekvenser. Jag är för min del beredd att taga konsekvenserna beträffande varje person, som skulle komma med likadana dokument som denne man. Här en person på grund därav, att han gått in på en ny stat utan att behöva göra det, kommit i ett oförmånligt läge, såsom denne man, bör, på sätt utskottet föreslår, utan att det bildas prejudikat i någon mån med avseende å pensionsreglerna i allmänhet, man av billighetsskäl bevilja ett litet fyllnadsbelopp till en pension. Jag tror mig veta, att denna kammare och riksdagen åtskilliga gånger ha i liknande situationer handlat på samma sätt, som utskottet här föreslagit. Jag vill inte på denna sena timme gå in djupare i frågan. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, som är så lagd, att den utan betänklighet bör kunna tagas även av dem, som i allmänhet äro betänksamma mot att gå ifrån de vanliga pensionsreglerna.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Jag tycker, att utskottets ärade ordförande hade en mycket egendomlig motivering för utökning med det dubbla av denna pension. Han vill göra gällande, att mannen inte kunnat läsa författningarna eller hava reda på dem. Det är ju besynnerligt, att man i Östergötland först och sedan på Härlanda kan ha en präst — prästen skall ju i en församling vara allt i allo — som icke kan läsa författningar eller ens ha så pass mycket reda på sig, att han vet, när han blir pensionsmässig. Jag tycker det skulle vara ganska tråkigt, om ett sådant förhållande skulle få läggas till grund för en högre pension, att vederbörande varit så pass bakom, att han inte kunnat läsa författningen, som säger, när han blir pensionsmässig. Man talar sedan om billighetsskäl, och säger, att sådana föreligga för denne man. Jag har inte hört i utskottet eller läst i handlingarna, att mannen är fattig eller befinner sig i behövande omständigheter. Det står bara, att han har så liten pension, och att riksdagen därför bör ge honom litet mer. Kungl. Maj:t har velat ge honom 75 procent, av vad som skulle tillkomma en person, som i 35 år fullgjort sådan tjänst, som denne man bestritt under 10 år, det antal år som kan läggas till grund för denne mans pension. Utskottsmajoriteten har faktiskt, det vill jag påpeka, varit på samma linje som jag, men så ha starka krafter i annan riktning satts i rörelse. Dessa ha kommit från Göteborg och annorstädes ifrån. När så därtill förelegat ett kungl. förslag, har man inte velat ge tappt i första taget. Man har t. o. m. kunnat vända på ett utskott. Så har skett i detta fall. Utskottet har vänt på sig. Jag har emellertid inte kunnat följa med i denna vändning.

Jag tror det kan sägas, för den händelse utskottets förslag vinner riksdagens bifall, att det med hänsyn till konsekvenserna av beslutet varit lyckligt, om utskottet stått fast vid sin mening om avslag på framställningen om pensionsökning.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6, angående pension åt pressombudet i Berlin G. Blomquist.

I en till riksdagen avlåten, den 20 februari 1925 dagtecknad proposition nr 81 hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag, i punkt 3:o föreslagit riksdagen medgiva, att pressombudet i Berlin Gustaf Blomquist finge från och med månaden näst efter den, under vilken han efter uppnådd sextiofem års ålder kunde komma att entledigas från sin ifrågavarande anställning, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 3,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Paulsen**: Herr talman! I denna punkt är bankoutskottet berett att giva pension på 3,000 kronor årligen åt en pressattaché i Berlin. Till detta belopp skulle komma dyrtidstillägg med 1.200 kronor. Ifrågavarande man

*Ang. tilläggs-
pension åt
pastorn och
förste läraren
vid central-
fängelset å
Härlanda C.
F. Lindroth.*
(Forts.)

*Ang.
pension åt
pressombudet
i Berlin
G. Blomquist.*

Ang.
pension åt
pressombudet
i Berlin
G. Blomquist.
(Forts.)

kom vid ungefär 50 års ålder till Berlin som pressattaché. Han har varit i tjänst, om man nu kan kalla anställningen för en tjänst, i 16 år och under denna tid åtnjutit lön med 13,000 kronor om året. Jag tycker för min del, att 13,000 kronor i Berlin under viss tid var mycket pengar, och jag tycker, att mannen borde ha kunnat spara en hel del och inte behövt falla statsverket till last. Han är icke berättigad till pension, och jag anser, att det inte finns tillräckliga skäl för att denne man pensioneras.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan. Om man skulle se denna fråga ur rent formella synpunkter, kunde det möjligen vara vissa betänkligheter. Sådana gjorde sig också gällande inom utskottet, men vid närmare prövning av saken kom man till den uppfattningen, att, rent sakligt sett, Kungl. Maj:ts framställning är fullt befogad. De konsekvenser, som kunna uppstå av ett bifall till framställningen, äro icke stora. Det är så, att det möjligen kan bli högst ett eller två liknande fall till. De pressattachéer, som anställdes på senare tid, äro anställda under sådana former, att det icke rent formellt kan anses, att ett bifall till föreliggande förslag motiverar pension även för dessa.

Den man, varom nu är fråga, har en ganska svår ohälsa. Han har mycket svårt att tillfredsställande kunna fullgöra sina åligganden, men han kan knappast utan pension entledigas från sin tjänst. Detta är förhållanden, som inte stå omnämnda i handlingarna, men som utskottet erhållit upplysning om. Jag tror, att det finnes rent sakligt sett mycket goda skäl för bifall till utskottets förslag. Jag tillåter mig, herr talman, yrka bifall till detta.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 7 och 8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. under-
stöd åt förre
fästningsarbe-
taren J. F.
Pettersson.

Punkten 9, angående årligt understöd åt förre arbetaren vid Karlsborgs fästning J. F. Pettersson.

Uti en inom första kammaren väckt motion, nr 61, hade herr Ström föreslagit, att riksdagen måtte bevilja f. d. arbetaren vid Karlsborgs fästning Johan Frans Pettersson ett årligt understöd av 400 kronor att utgå från och med den 1 januari 1925 under Petterssons återstående livstid.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar Bäcklund och Ström, vilka hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att förre arbetaren vid Karlsborgs fästningsbyggnad Johan Frans Pettersson finge från och med den 1 januari 1925 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av tvåhundra kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag har vid denna punkt fogat en reservation, och som det är första gången i år, som jag reserverat mig mot bankout-

skottet, med begäran om en liten förhöjning av en pension, och det för en mycket fattig man, skulle jag be kammarens ledamöter verkligen behjärta detta fall och lämna sitt bifall till min framställning. Första kammaren har visserligen efter votering i dag avslagit denna reservation och gått på utskottets hemställan. Detta bör dock icke hindra, att andra kammaren tager reservationen.

Det gäller ju 200 kronor till en fattig man, som har arbetat i statens tjänst, inte såsom utskottet påstår i 18 år utan — jag har nämligen en annan beräkningsgrund, vilken jag påstår håller streck — såsom säsongarbetare i allmänhet, under 21 år och därtill kortare tid under ytterligare 2 år, men under dessa två år äro arbetsperioderna icke så långa, att de kunna räknas som hela år för en säsongarbetare.

Utskottet har nu gått emot den av herr Ström i första kammaren avgivna motionen. Jag vill emellertid påvisa, att såväl i propositionen nr 149 som nr 160, vilka båda äro behandlade av bankoutskottet och där enhälligt tillstyrkts, men vilka ännu icke kommit före i kamrarna, föreslår Kungl. Maj:t pensioner, därav i propositionen nr 160 i ett fall till en förrådskarl, som tjänat staten i 19 år med 400 kronor, i ett annat fall för en reparatör vid armén efter 15 års tjänst med 350 kronor och i ett tredje fall för en person, Fredriksson, efter 22-årig tjänst med 450 kronor. I proposition nr 149 föreslås i en punkt pension för en person, som arbetat omkring 18 år i kronans tjänst, med 450 kronor, och i en annan punkt föreslås 500 kronor för en person, som arbetat i statens tjänst i 20 år. Då Kungl. Maj:t sålunda framlagt förslag om pensioner till personer, som arbetat i statens tjänst under 22, 20, 19, 18, 15 år till belopp upp till 350 och 500 kronor, menar jag, att det icke är obilligt att begära denna pension för denne gamle fästningsbyggare. Han är 78 år gammal och har arbetat i statens tjänst, enligt min mening, under 21 år plus kortare tid under 2 andra år. Det är inte just nu, som han slutat sitt arbete i statens tjänst. Det var länge sedan, då han befann sig i 60-årsåldern. Han har därefter icke åtnjutit någon pension. Om riksdagen nu finner honom vara värd att belönas med det lilla föreslagna beloppet, så kan han på grund av sin ålder icke få åtnjuta denna pension så synnerligen många år. Men nog kunde vi väl glädja honom med dessa 200 kronor om året, under de få år han har kvar. Jag tycker, att vi ändå, innan vi resa hem till påsk, kunde ställa så till, att, när vi komma tillbaka efter påsk efter att ha blivit väl behandlade hemma, det kan finnas möjlighet för oss att vid en gemensam votering bifalla förslaget om denna lilla pension.

Jag vädjar till kammaren att gå med på reservationen, och jag yrkar, herr talman, bifall till densamma.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Det är så, att mitt hjärta är fullständigt med herr Bäcklund men icke mitt förstånd. Förevarande fall kan icke jämföras med de fall herr Bäcklund pekat på, där på förslag av Kungl. Maj:t eller motionär av utskottet hemställts om pension åt personer, som tjänat i 20 år eller däromkring. Här gäller det en man, som varit säsongarbetare, tillfällig arbetare under 18 års tid. Om man läser igenom förteckningen å de perioder mannen arbetat, finner man, att han icke arbetat under varje år, utan det förekommer hopp, så t. ex. ett långt sådant mellan åren 1893 och 1899. Man har dock summerat listan och då kommit fram till c:a 18 år. Det var emellertid för 20 år sedan han sist arbetade åt staten. Skulle man pensionera denne tillfällige arbetare, som slutade för 20 år sedan, så skulle man nog kunna få se många tusen arbetare i vårt land, som kunde få fram likadana arbetsförteckningar, arbetare vid statens järnvägsbyggnader och på andra håll, vilka arbetat under 18—20 års tid för en 20 å 30 år sedan och därefter slutat tjäna

Ang. understöd åt förre fästningsarbetaren J. F. Pettersson.

(Forts.)

Ang. understöd åt förre fästningsarbetaren J. F. Pettersson.
(Forts.)

staten. Kammararens ledamöter förstå ju, att även om hjärtat är aldrig så varmt, och även om man kan förstå, att mannen innerligen väl kan behöva få den hjälp, som det är fråga om, så kan ett bifall ha svåra konsekvenser med sig, överblickliga följder. Dessutom är det inte fråga om bara 200 kronor, som herr Bäcklund säger, utan till detta belopp komma pensionstillägg och dyrtids-tillägg. I realiteten skulle det bli omkring 600 kronor ifrågavarande man skulle få. Själva summan har jag intet emot, den är inte alls för stor. Det är tiden för hans anställning som enligt utskottets mening gör det omöjligt för riksdagen, om den vill upprätthålla konsekvens i sin verksamhet, att bifalla motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! Bankoutskottets ärade ordförande sade, att hans hjärta var med herr Bäcklund men han förstod på den andra sidan. Jag skulle önska, att hans hjärta och förstånd hade fungerat på samma sätt, när det gällde de två föregående punkter, vi diskuterat. Den nu ifrågavarande mannen har i motsats till de två, vi i det föregående resonerat om, nedlagt hela sin ungdoms arbetskraft i verksamhet för staten. Han har arbetat i 30 säsonger såsom murerihantlangare. Såsom sådan kunde han icke ha arbete hela året, därför att byggnadsverksamheten icke pågår på vintrarna. Men han arbetade i 30 år. Nu begäres en liten pension på 200 kronor. Vad är det som ligger honom i fatet, så att han inte kan få den? Jo, det förhållandet, att det är 20 år sedan han slutade. Jag är övertygad, att, om man hade begärt pension den gång han slutade arbetet, så hade han fått den. Men mannen hade ambition. Han hade visserligen inte längre förmågan kvar att arbeta på detta område som förut, men det fanns andra lättare sysslor, och han erhöll arbete i sådana. Först den dag, då han nödgades anlita fattigvården, såg han sig om, om han inte kunde få något annat att leva på för att undvika fattigvården. Han vände sig då till staten, som han arbetat åt i 30 år.

Nu passa emellertid inte de principer, som bankoutskottet tillägnat sig i vissa fall, in på en sådan man. I detta fall kan man icke bevilja pension. Men principerna passa in på en man, som arbetat i statens tjänst i blott 10 år. I det nu föreliggande fallet yrkar bankoutskottet avslag.

Jag vill, mina damer och herrar, vädja till er att nu gå med på att giva denne man denna lilla pension. Han är bortåt 80 år, och torde inte kunna leva länge, så det torde inte dröja många år, förrän staten, om nu motionen bifalles, icke har något att ge ut vidare för honom.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Bäcklund: Bankoutskottets ärade ordförande sade, att de av mig refererade fallen i propositionerna nr 149 och nr 160 icke voro alls jämförbara med detta fall. Jag påvisade dock, att det i dessa propositioner gällde personer, som tjänat 22, 20, 19, 18 och 15 år, vilka skola få pension med 400 eller 500 kronor. Fallen äro så till vida icke analoga, att vi begära ännu mindre belopp, detta för att vi möjligtvis skulle få riksdagen att gå med. Nu vet jag icke, om den ärade ordföranden studerat dessa fall så noga, som jag talat om, ty herr ordföranden var icke med i utskottet, då vi fattade beslut rörande dem. Det är ju möjligt, att han känner till dem ändå. Han bör då finna, att jag har rätt därvidlag, att i ett fall en person, som var 53 år gammal vid anställningen och tjänat staten i 15 år, får pension. Kan det vara något som talar mera för att man skulle giva en sådan person pension? Nu säger också herr Eriksson i Grängesberg, att mannen har slutat för 20 år sedan. Därtill vill jag säga, att han slutade vid ungefär den ålder, som folk brukar få pension, nämligen vid 60 år. Nu har han under en tid av omkring 20 år inte haft

någon pension. Han har försökt dra sig fram ändå, och han har inte legat staten eller det allmänna till last förrän han blivit gammal och sjuklig och inte har möjlighet att kunna försörja sig. Då kommer han och säger till staten genom en motion: Giv mig ett litet understöd! — Jag tycker, att vi skulle kunna såväl i detta fall som i många andra, vilka icke ligga i någon mån bättre till, vara med att bifalla en så blygsam begäran som denna om 200 kronor årligen till denne fattige gamle man.

Ang. understöd åt förra fästningsarbetaren J. F. Pettersson.
(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Bäcklund, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 9 av utskottets förevarande utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 10 och 11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 12*, angående pension åt förra soldaten G. T. Hagberg; och anförde därvid:

Ang. pension åt förra soldaten G. T. Hagberg.

Herr **Leo**: Herr talman! Även jag har ju några gånger på andras vägnar spelat på det lotteri, som ligger i bankoutskottets och riksdagens behandling av dessa små pensionsärenden, och jag har alltid haft otur. Det har jag haft även denna gång.

Jag skall alls icke säga någonting om min motion, utan jag begärde ordet för att rikta en vädjan till bankoutskottet. Det är ju faktiskt på det viset, att vi här i riksdagen vid behandling av dessa små pensionsärenden sakna några principer, linjer att gå efter. Det skapas en otrevnad på alla håll. Det är otrevligt för riksdagsmännen ute i bygderna, till vilka folk vända sig med anhållan att gå fram med motioner i de här frågorna. Det är otrevligt för bankoutskottet att sitta och gnugga fram mer eller mindre konstifika motive-ringar för avslag, och det är otrevligt inte minst för de ämbetsverk, vilka ofta bli alldeles översvämmade av remisser i sådana här frågor. Jag skulle därför vilja hemställa till bankoutskottet, huruvida inte utskottet skulle kunna använda en del av den tid, som det nu använder till att krysta fram olika motive-ringar till avslags- eller bifallsyrkanden, till att försöka tänka ut några principiella riktlinjer, efter vilka dessa små pensionsärenden kunde behandlas, så att vi allesammans visste, vad vi hade att rätta oss efter någorlunda, och kunde

Ang. pension åt förre soldaten G. T. Hagberg. hänvisa sökande, som komma och be oss avlämna motioner, till dessa riktlinjer.
Jag har, herr talman, intet yrkande.
(Forts.)

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Bara ett enda ord! Jag skulle på det allra livligaste, trots det jag tillhör utskottet, kunna instämna med den siste talaren, men jag skulle vilja vända på hans resonemang och säga, att kammarens ledamöter borde litet mer överväga vad de motionera om. Det vore ju inte så svårt, ty det finns principer. Jag vill inte säga det gentemot herr Leo i detta fall. Men det är nog så, att utskottet under de gångna åren försökt följa vissa principer, men att kamrarnas goda hjärtan komma och tala till förmån för en och annan motion, och att då principen är fallen. Vi ha fått många av dessa motioner just därför att kamrarna gått med på något liknande en tidigare gång.

I detta fall är det inte några som helst ömmande skäl, som tala för bifall. Därom var utskottet fullt ense, och det har jag sagt motionären under hand.

Herr **Kloo**: Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord, nämligen att de pensionsärenden, som komma innanför riktlinjerna, behandlas icke av bankoutskottet, utan det är sådana motioner, som icke ha några riktlinjer, d. v. s. som komma utanför riktlinjerna, vilka skickas till bankoutskottet.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 13—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. understöd åt f. d. skolföreståndaren J. A. Anderberg. **Punkten 33**, angående årligt understöd åt f. d. skolföreståndaren J. A. Anderberg.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 96 hade herr *Nilsson* i Hörby föreslagit, att riksdagen måtte besluta bevilja f. d. skolföreståndaren J. A. Anderberg, Killeröd, Östraby församling, Malmöhus län, ett årligt understöd av 1,000 kronor att från och med 1925 utgå under hans återstående livstid.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Törnkvist** i Bjuv: Herr talman! Torts det, att utskottets avstyrkande utlåtande är enhälligt, vågar jag påstå, att det finns skäl för beviljande av ett litet understöd till den gamle man, som det i förevarande punkt är fråga om.

Av de undersökningar, som lantbruksstyrelsen låtit verkställa, framgår, att alla som känna till den undervisning, som av Anderberg meddelats, ha funnit det skäligt, att något understöd gäves honom. Bland intygsgivarna är direktören Nils Larsson, Dala, vilken lämnat meddelande i frågan till inspektören över lantmannaskolorna E. W. Ljung, som verkställt utredningen. Alla som hörts hava tillstyrkt. Lantbruksstyrelsen har för egen del anført, att det otvivelaktigt finnes anledning antaga, att Anderbergs lärarverksamhet varit till visst gagn för jordbruket, samt att med hänsyn till hans svaga ekonomi det skulle vara önskvärt, att något understöd av allmänna medel bleve honom beviljat. Lantbruksstyrelsen anser alltså, att det skulle vara skäligt bevilja denne gamle trotjänare i folkundervisningens tjänst ett mindre understöd. Men så säger lantbruksstyrelsen: »Då Anderbergs verksamhet emellertid icke syntes hava varit av beskaffenhet att motivera ett frångående av hittills följda

principer för beviljande av pension av statsmedel, ansåge lantbruksstyrelsen sig förhindrad att tillstyrka bifall till ifrågavarande motion.»

Samma princip har även statskontoret velat följa. Det har ansett, att något understöd icke kan beviljas. Bankoutskottet har även tillägnat sig dessa principer. Det rör sig, såsom tidigare nämnts, med både principer och konsekvenser, men i vissa fall har det goda hjärtat fått tala, och då har man beviljat en pension.

Denne man har under femtio år meddelat lantbruksundervisning. Han frångick tidigare innehavd lärarbefattning vid folkskolan, emedan han ansåg att den undervisning ungdomen där erhöll icke var av tillräckligt värde för de unga, när de trädde ut i livet. Han startade på eget initiativ kurser, där lantbrukarsöner och torparsöner fingo undervisning. Otaliga intyg visa, att denna undervisning varit till stort gagn för hans elever i det skånska lantbruket.

Nu kan jag inte följa motionären och yrka bifall till hans motion, som går ut på ett understöd till Anderberg av 1,000 kronor, utan jag skall hemställa att kammaren måtte i så måtto bifalla motionen, att Anderberg tillerkännes ett årligt understöd av 400 kronor. Jag skall vädja till kammaren att i detta fall låta konsekvenserna, som här icke finnas, och principerna vara och att låta det goda hjärtat tala i detta fall samt bevilja denne över 84 år gamle man för hans 50-åriga förtjänstfulla arbete inom folkupplysningsverksamheten detta lilla understöd på 400 kronor.

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag har den otacksamma uppgiften att gent emot motionärer yrka avslag å utskottets vägnar. Det är en plikt, som man måste fullgöra, när man fått den. Jag måste alltså tyvärr även i detta fall yrka bifall till utskottets hemställan, som innebär avslag å motionen om understöd.

Enligt utskottets förmenande har det icke anförts några skäl, som på övertygande sätt visat, att riksdagen borde frångå hittills följda principer. Den man, varom här är fråga, har givit en hel del jordbrukskurser i Skåne. Dessa kurser ha varit mer eller mindre väl besökta. Det skall ingalunda bestridas, att inom landet en del sådana här kurser för jordbrukare, varom fråga är, hållits, men de ha icke haft statsunderstöd, utan de ha varit frivilliga. Riksdagen har icke mig veterligt lämnat pension till den, som meddelat undervisning vid dylika kurser. De enda fall, som kunna åberopas, har varit pensionen till Rösiö och skogvaktare Gustafsson i fjol, men man kan icke med bästa vilja hjälpa denne man, Anderberg, genom att jämföra hans verksamhet med deras och säga att han är likvärdig. De fingo pension eller understöd såsom erkänsla, som mera hade nationalbelönings karaktär. Det finnes icke någon möjlighet att få fram något liknande i detta fall. Det mest belysande är, att lantbruksstyrelsen, som är jordbruksnäringens främste målsman, bestämt avstyrkt motionen. Man kan icke begära, att då lantbruksstyrelsen avstyrkt, bankoutskottet skall tillstyrka och riksdagen bevilja, allra helst som en liknande motion avsågs 1914. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman, mina herrar! Då jag är motionär, anser jag mig icke kunna vara med om att motionen skall så att säga begravas i stillhet, utan ber jag därför att få säga några ord. Jag var fullt medveten om, då jag väckte motionen, att jag hade att räkna med de principer och konsekvenser, varom det ju alltid resonerats såväl i bankoutskottet som i kammarna, men jag trodde mig finna, att såväl bankoutskottet som riksdagen icke länge kunde rida på principernas hästar, då det gällde att slå ihjäl denna

Ang. understöd åt f. d. skolföreståndaren J. A. Anderberg.
(Forts.)

Ang. understöd åt f. d. skolföreståndaren J. A. Anderberg.
(Forts.)

motion. Jag trodde mig finna detta på grund av att riksdagen så sent som förra året beviljat ett årligt understöd åt före detta skogvaktaren C. A. Gustafsson i Bomhus.

Nu vill jag giva bankoutskottets ärade ordförande rätt i att det är icke gott för honom att i bankoutskottet tillstyrka en sak, som avstyrkts av de myndigheter, som hörts angående ifrågavarande sak, och då kommer jag över på dessa myndigheter. När det gällde C. A. Gustafsson i Bomhus, hördes dess bättre för honom icke lantbruksstyrelsen, utan man hörde andra myndigheter, däribland domänstyrelsen. Domänstyrelsen tillstyrkte framställningen på det livligaste. I detta nu föreliggande fall gick det för den gamle, 81-åriga mannen olyckligtvis så till, att lantbruksstyrelsen hördes. Då inträffar det underbara, att lantbruksstyrelsen, som själv icke kände till saken, satte i gång och hörde vissa auktoriteter, däribland inspektören för Malmöhus läns folkhögskola agronomen Ljung i Svalöv. Då visar det sig för den, som läser papperen, att såväl han som de av honom i saken hörda personerna, direktören Nils Larsson i Dala, en agronom vid lantbruksskolan i Hammenhög och ordföranden i Östraby pastoratskommitté av hushållningssällskapet, ansågo, att Anderberg borde såsom en erkänsla för det arbete han nedlagt tillerkännas ett mindre understöd. I trots av detta vänder lantbruksstyrelsen på klacken och avstyrker, då Anderbergs verksamhet icke syntes vara av beskaffenhet att motivera ett frångående av hittills följda principer för beviljandet av pensioner av statsmedel. Nåja, det kan hända, men om man i lantbruksstyrelsen hade gjort sig besvär med att läsa domänstyrelsens utlåtande över den till förmån för C. A. Gustafsson väckta motionen, kan det hända, att lantbruksstyrelsens utlåtande fått en annan form. Det synes mig, att lantbruksstyrelsen kunde lika väl taga vård om de personer, som arbeta inom det arbetsområde, som behärskas av lantbruksstyrelsen, som domänstyrelsen tar hand om de personer, som arbeta inom det område, som behärskas av domänstyrelsen. Jag får säga, att jag har den fordran på kungl. lantbruksstyrelsen, att kungl. lantbruksstyrelsen skulle satt sig in i detta, och jag har sökt finna ut vilken princip som legat emot ett tillstyrkande i kungl. lantbruksstyrelsen. Jag har icke kunnat finna annat än att den principen måste ha varit rådande, att Anderberg är gammal och i jämförelse med Gustafsson i Bomhus ur ekonomisk synpunkt mer hårt lottad än han och att Anderberg av dessa skäl icke ansetts böra erhålla något understöd.

Den förste ärade talaren, som tillhörde bankoutskottet, delade i viss mån mina synpunkter och ansåg, att Anderberg efter 50-årig verksamhet vore förtjänt av någon uppmuntran från staten. Han ville icke gå så långt som jag i min motion förutsatt, och ehuru jag anser, att vad jag i min motion begärt icke är ett öre för mycket och då mänskligt att döma denne man, som dragit sig fram till fyllda 80 år, icke har många år kvar att leva, vid vilket förhållande det icke vore för mycket om han under återstående år finge åtnjuta ett understöd av 1,000 kronor för år, så skall jag dock icke kämpa mot det omöjliga, utan om riksdagens andra kammare skulle behjärtat den gamle mannens svårigheter och arbete i så pass hög grad, att andra kammaren skulle gå med på det anslag, som yrkats av herr Törnkvist i Bjuv, får jag förklara mig nöjd, och jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande, som gjorts av herr Törnkvist i Bjuv.

Herr Borggren: Herr talman! Den ärade motionären har i sitt anförande lagt huvudvikten på det skälet, att de olika myndigheterna enligt hans uppfattning icke gjort sina undersökningar på ett sådant sätt, att han kunde vara tillfredsställd därmed. Men jag tror, att även om icke myndigheterna yttrat sig så, som de gjort, så hade utskottet i alla fall icke kommit till annan stånd-

punkt än ett avstyrkande av motionen. Det är så, herr Nilsson, att denne man har bedrivit privat verksamhet. Han var först skollärare men gick ifrån det och började en lantbruksskola och flyttade från den ena platsen till den andra. Det elevantal som han hade var i allmänhet ringa, och jag tror, att det gick ned ända till sex. Jag undrar, om det icke är många människor i vårt land, som bedrivit lika god verksamhet och som därför skulle kunna anses berättigade att på gamla dagar få någon uppmuntran från statens sida. Jag kan icke vara med om att giva denne man en sådan uppmuntran, ty han har icke varit anställd i statens tjänst. Skulle mannen ha bedrivit en så god verksamhet i Malmöhus län som det sägs, så ånser jag däremot, att han kunde påyrka att landstinget skulle ge honom 400 kronor om året. Det är mera skäl att gå den vägen än att begära pension av staten. På grund av det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. understöd åt f. d. skolföreståndaren J. A. Anderberg.
(Forts.)

Herr Nilsson i Hörby: Herr Borggren säger, att även om de hörda myndigheternas yttranden hade gått i annan riktning, så hade bankoutsittet i alla fall avstyrkt. Jag kan icke disputeras med den ärade talaren på denna punkt. Dock förefaller det mig, som om bankoutsittet i allmänhet gärna följde myndigheterna. Jag skall taga mig friheten läsa upp vad utskottet sade förra året, då det gällde Gustafsson i Bomhus. Då sade bankoutsittet: »Det i förevarande motion väckta förslaget undandraget sig bedömande efter de grunder, som vanligen pläga tillämpas vid beviljandet av pension eller därmed jämförligt understöd. Gustafsson har nämligen icke innehaft någon anställning i statens tjänst, som från hans sida kan grunda anspråk på pension av statsmedel.»

Den motiveringen har givit mig anledning tro, att om lantbruksstyrelsen kommit med samma argumentering här, så hade bankoutsittet tillstyrkt motionen, och jag får säga till sist, att jag fortfarande icke riktigt är av herr Borggrens anförande övertygad om att bankoutsittets resultat hade varit det samma som det är, om lantbruksstyrelsen tillstyrkt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Törnkvist i Bjuv under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 34 och 35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Vid nu punktvis skedd föredragning av bankoutsittets utlåtande, nr 29, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner och understöd biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 5.

Föredrogs bankoutsittets utlåtande, nr 31, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om anslag till utförande av vissa ändrings- och reparationsarbeten inom fastigheterna nr 5 och 6 i kvarteret Rosenbad i Stockholm. Därvid yttrade:

Ang. ändrings- m. fl. arbeten inom fastigheterna nr 5 och 6 i kvarteret Rosenbad i Stockholm.

Herr Laurin: Herr talman, mina damer och herrar! Jag förstår, att det är naturligtvis omöjligt att gå mot ett enhälligt bankoutsitt, och jag förstår

Ang.
ändrings-
m. fl. arbeten
inom
fastigheterna
nr 5 och 6
i kvarteret
Rosenbad
i Stockholm.

(Forts.)

också, att alla här närvarande tro, att det är en mycket ovederhäftig sak av mig, då jag vågat reservera mig mot bankoutskottet, men vad är min reservation, mina damer och herrar? Det är riksdagens beslut av 1924. Jag ser, att bankoutskottets ordförande småler, men jag fattar det allvarligt. Riksdagen beslutar ena året att köpa en dyr fastighet. Den beslutar det på den grund, att omändringsarbetena skola bli så små och endast kosta några tiotusen kronor. Året efter kostar det förfärligt mycket pengar. Jag vet, att man efteråt kommer att säga, att byggnadsstyrelsen har räknat fel. Jag bestrider, att så är förhållandet. Det har aldrig i bankoutskottet kunnat påvisas, att det är felräkning, men väl att riksgäldsfullmäktige önska nya saker. Aptiten växer ju medan man äter, och det är naturligtvis kammarens sak att avgöra, om det under en tid, då man talar om sparsamhet, är nödvändigt att vidtaga anordningar för att riksgäldsfullmäktige skola få åka i hiss en trappa upp inom sin egen lokal — hissar finnas ju i huset förut — eller att man utför andra arbeten, som icke kunna påvisas vara nödiga eller nyttiga.

Herr talman, jag förstår, att kammaren faller en hård dom över mig, om jag yrkar bifall till min reservation, men jag försäkrar, att det är ingen ringa tröst att veta, att den domen skulle vara 1925 års riksdags dom över 1924 års riksdags beslut.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag var tveksam, om jag skulle begära ordet, eftersom den siste talaren icke framställde något yrkande, men jag skall säga något i alla fall. Det är så, att bankoutskottets samtliga ledamöter delat talarens uppfattning, att den framställning, som kommit, har kommit som en obehaglig överraskning. När inköpet skedde i fjol vår, var det ingen av dem, som prövade saken, som trodde, att det skulle bli så pass dyrbara reparationsarbeten, som sedan föreslagits, men om det var byggnadsstyrelsens eller riksgäldsfullmäktiges fel, att det icke blivit klart utrett, är jag icke så säker på som den siste talaren. Det är ju uppenbart, att det blev för kort tid för undersökningar i fjol vår, och det får man anföra som ursäkt för att det blev så låga kalkyler som det blev, i det att man räknade med endast 48,000 kronor, och jag kan även medgiva, att man kan inskränka sig till det som beräknades då och att riksgäldskontoret även skulle kunna inflytta i sina lokaler sådana de nu äro, ty lokalerna äro icke sämre än så. Det är en sida, men en annan sida är vad som är klokt och riktigt. Bankoutskottet har besökt lokalen och granskat programmet och kommit till den uppfattningen, att det vore klokt och förutseende att göra reparationsarbetena, innan riksgäldskontoret flyttar in. Det är klart, att om man redan hunnit flytta in ett sådant verk som riksgäldskontoret, är det ej lätt att efteråt göra reparationsarbeten. Nu kan man tveka om vissa detaljer, och den föregående ärade talaren gick in på detaljer. Men då utskottet granskat frågan, har det ökat beloppet utöver vad fullmäktige begärt, därför att utskottet anser klokt och förståndigt att redan nu göra arbeten, som i framtiden skulle bli ofrånkomliga. Så har utskottet sett frågan ur praktisk synpunkt.

Även om jag beklagar, att fjolårets förslag ej granskades så noggrant, som önskvärt hade varit, och även om det är så, att det skall vid kommande tillfällen bättre undersökas, vad som skall göras, bör detta ej föranleda riksdagen att i desperation gå ifrån, vad som kan vara klokt och riktigt, d. v. s. den uppfattning, vartill utskottets majoritet kommit.

Herr talman, på dessa grunder ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Laurin: Herr talman! Utskottets ärade ordförande medgiver, att lokalerna ej äro sämre, än att man kunnat flytta in i dem. Jag går ännu

längre än beslutet i fjol och anser, att de böra putsas upp och göras bra. Jag skall ej vara långrandig, men då man i denna kammare avslår framställningar om små belopp till jordbruk, handel och näringar, till kulturella saker, fränsett från vilket parti de komma, då frågar jag verkligen: är det nödvändigt att göra så mycket åt dessa lokaler? Gärna må man göra det bekvämt för herrar riksgäldsfullmäktige och deras tjänstemän, men ej sådana fullständigt onödiga anordningar, som här till en del avses.

*Ang.
ändrings-
m. fl. arbeten
inom
fastigheterna
nr 5 och 6
i kvarteret
Rosenbad
i Stockholm.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Härefter föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om provisorisk lagstiftning rörande ändring av 35 § 2 mom. i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige; och anförde därvid:

*Ang. ändring
i lagen om de
svenska
lapparnas rätt
till renbete
i Sverige.*

Herr **Grapenson**: Herr talman, mina damer och herrar! Den frågan, som jag i motionen nr 178 framfört, är en speciellt norrbottnisk fråga. Det torde därför vara nödvändigt att i största korthet redogöra för själva sakfrågan i det ärende, som motionen berör.

Den renhjörd, med vilken en lapp flyttar, kan i dess helhet ägas antingen av lappen själv eller också delvis av lappen och delvis av en eller flera bland den bofasta befolkningen. De lappar, som för sina hjordars vidmakthållande äro nödsakade att anlita norska betesmarker, kunna icke mottaga några s. k. skötesrenar av de bofasta, då det enligt gällande konvention är förbjudet att till Norge överföra renar, tillhöriga bofasta i Sverige.

Rikare lappar, sådana, vilka ledigt kunna uppehålla sig av den renhjörd, de själva äga, vilja icke heller gärna befatta sig med skötesrenarna. Vanligt är dock, att även en sådan lapp, därest han icke flyttar till Norge, mottager i sin vård renar, åtminstone av de bönder, vilka han brukar anlita som hyresvärdar under sina flyttningar i skogslandet under vintern. Andra lappar åter, ofta de, som räknas till de fattigare, äro vanligen mycket angelägna om att få mottaga i sin vård renar, som tillhöra bofasta. De erhålla i närvarande stund en sköteslega av 3 kronor per ren, och detta skötarearvode kan representera en avsevärd inkomst för den fattigare lappen, då han kan hava i sin vård flera hundra dylika renar. Skötsamma unga lappar ha just genom den omständigheten, att de haft möjlighet att mottaga skötesrenar av de bofasta och därigenom få en ökning i sina inkomster, många gånger kommit i tillfälle att bilda familj och påbörja ett eget, självständigt liv. Den omständigheten, att bofasta lämna sina renar till vård hos en lapp, och att lappen därigenom under sina flyttningar som en väl sedd gäst kan bo och vistas hos renägaren, har bidragit till ett gott förhållande mellan lappar och bofasta. Man har haft gemensamma ekonomiska intressen, och man har därför känt sin samhörighet med varandra. Med hänsyn till de bofasta har också denna uråldriga rätt — den grundar sig på en mycket gammal tradition — att ha skötesrenar i lappens vård haft en mycket stor betydelse. Det är nämligen i väsentlig grad renhanterings förtjänst, att den bofaste i en gången tid kunnat existera i Lappmarken, odla sin jord och utveckla sin boskapsskötsel. Ända till år 1917 var denna rätt för de bofasta att hålla s. k. skötesrenar i lappens vård oinskränkt, d. v. s. dessa renar kunde uppgå till hur stort antal som helst. Den, som kunde leva i gott samförstånd med sin renlapp hade ofta tur med renarna och kunde bli ägare till ett större antal sådana djur. Den åter, som var ogin gentemot lappen-renskötaren, hade icke så sällan otur med sin i lappens vård befintliga renstam. Alltnog, den bofastes rätt att äga skötesrenar hos en lapp var obegränsad till år 1917. Vissa

Ang. ändring i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbetes i Sverige.
(Forts.)

missförhållanden hade emellertid uppstått i samband med de bofastas nu ifrågasatt rätt. Man skred nu till en inskränkning i denna rätt, och därvid gick man så långt i 1917 års lag § 35, att den bofaste tillerkändes rätt till endast högst 20 renar förutom årskalvarna. Detta nu om själva sakfrågan i motionen, vilken sålunda icke avser att främtaga lappen hans renar till förmån för de bofasta.

När 1919 års lappkommitté under ett par dagar hade hållit sammanträden med lappar och bofasta i Gällivare kyrkoby, träffade jag händelsevis en av vår församlings förständigare lappar och frågade honom: »Nå vad säger du nu om det där?» »Ja, de mena nog så väl, men de begripa så litet. De måste ju fråga om allting. Annat hade det varit, om här boende personer hade suttit där (i kommittén). De hade även själva begripit något och icke behövt fråga efter allting.»

Ja, detta »de mena nog så väl, men de begripa så litet», är att märka. Så resonera flera än lappen däruppe om den under senare år rådande renpolitiken och särskilt då om § 35 mom. 2 i lapplagen, vilket förbjuder den bofaste att ha mera än 20 renar i lappens vård. Bestämmelsen innebär i praktiken, såsom jag i motionen sökt visa, ett borttagande av en uråldrig näringskälla för lappmarkens bofasta befolkning, vilkens kamp för tillvaron i dessa klimatiskt vantlottade bygder redan nu ofta är så svår, att man i allmänhet här nere knappast kan fatta den kampens vidd. Tänkande personer däruppe, sådana, som verkligen levat sig in i folkets ställning och ej endast tillfälligtvis under något år bott inom Norrbottens län, ha mer än en gång frågat: »Vad menar man egentligen därnere i Stockholm med denna nya renlag? Varför skall befolkningen i Norrbottens kargaste bygder genom vår svenska lagstiftning ställas inför den ena inknappningen efter den andra?» Jag vill i detta sammanhang påpeka, att man i äldre tider enligt urgammal hävd fritt jagade och fiskade överallt i bygden, även å kronoparker. Ja, vad är meningen med detta? »Har man verkligen för avsikt att skapa till ett enda stort fattighus häruppe», frågade mig en gång en omdömesgill tjänsteman, vilken är född i mellersta Norrland men omkring 30 år vistats i Lappland.

Den kungl. propositionen av år 1917, vilken ligger till grund för ifrågasatt lag, giver emellertid ett svar på denna fråga, och det svaret refereras i utskottets utlåtande på sidan 5, andra stycket, sålunda: »Man åsyftar», heter det där, »upprätthållandet av lapparnas självständighet och förebyggande av betsmarkernas överbelastning.» Uppriktigt sagt, mina herrar, det smärtar mig att nödgas läsa något sådant i en kungl. proposition av år 1917. När har lapparnas självständighet i vårt land varit i fara? Icke åtminstone under de senaste 50 åren. Det har funnits anledning att säga så om ett fåtal enstaka fall men ingalunda om den jämförelsevis stora lappbefolkningen i stort sett. Den har haft och har sin självständighet i lika hög, ja, i ännu högre grad än någon annan svensk medborgare. Ingen människa däruppe har ett ögonblick stannat inför tanken att beröva lappen hans självständighet. Denna ihålliga teori håller man emellertid med benhård konservatism fast vid. Men, mina herrar och damer, vi kunna utan allra minsta risk f. n. begrava detta haltlösa påstående, denna bräckliga teori, i förhoppning att den aldrig mer skall spöka i svensk renvårdspolitik.

Det andra syftet med lagändringen var enligt den kungl. propositionen ett förebyggande av betsmarkernas överbelastning. De äldre av den nu levande generationen däruppe berättar emellertid samstämmigt, att antalet renar var i deras ungdom vida större än nu. För två å tre mansåldrar tillbaka skall en enda lapp i Gällivare församling, enligt den nu levande dotterens uppgift, ha ägt omkring 6,000 renar. Den största renägaren för närvarande kan ha omkring 1,200 djur. Några klagomål över betsmarkernas överbelastning synas

icke ha förekommit ens då. Men jag väntar nu den invändningen, att betesmarkerna numera minskats genom den sedermera inträdda odlingen och bebyggelsen. Att den odlade arealen under det senaste århundradet väsentligen ökats, är givetvis sant, men då man å andra sidan besinnar, för att blott taga ett enda exempel, att enbart Gällivare församling i areal motsvarar landskapen Halland, Skåne och en bit av västra Blekinge, så förstår man, att den hundraåriga odlingen i själva verket betyder oerhört litet i förhållande till de stora områden, som renbetesmarkerna upptaga. I övrigt hålla ju renhjordarna, i stort sett åtminstone, under sommartiden till uppe i fjällen, där någon egentligare odling icke förekommer. Även mot talet om betesmarkernas överbelastning ställa vi oss därför tämligen oförstående. Många företräda tvärtom en uppfattning, som klandrar de svenska statsmakterna för bristande ekonomiskt sinne, då de försumma att bättre än vad hittills varit fallet tillgodogöra sig den inkomst, de stora vidderna däruppe medelst renkötseln äro i stånd att lämna. Man vill icke detta, säger man däruppe, man vill i stället strypa en sådan förnuftig utveckling med lagar av den art, som § 35 mom. 2 i gällande lapplag är.

Men nu invända lagens försvarare: Klagomål ha dock i stor utsträckning förekommit såväl över betesmarkernas överbelastning som över den skadegörelse, renarna åstadkommit på de bofastas ägor.

Ja, nog har man klagat, det känner jag mycket väl till, men, mina herrar, Abrahams och Lots herdor klagade också en gång i tiden och kivades om de bästa betesmarkerna. Om nu lappar och bofasta däruppe råka sakna Abrahams vidsynthet och eftergivenhet, så drager man saken fram inför myndigheterna. Då klagar man, även om saken i själva verket kan vara mycket ringa och i övrigt lätt att ordna med litet tillmötesgående å ömse sidor.

Man bör i detta sammanhang komma ihåg, att rennäringen däruppe ända in på senare tiden arbetat under ytterst bristfälliga lagar och under en lika bristfällig ledning och tillsyn. Under sådana förhållanden förvånar det icke alls en i dessa frågor initierad, att en hel del klagomål uppstått, berättigade, i viss mån, från den enskildes synpunkt sett, men ofta också oberättigade. Jag tror även, att det är de för omkring 10 år sedan på grund av vissa omständigheter särskilt talrikt förekommande klagomålen, vilka i själva verket utgöra pudeln kärna såväl till talet om lapparnas hotade självständighet som om betesmarkernas överbelastning och likaså till § 35 mom. 2 i lapplagen. Myndigheterna tröttnade helt enkelt till slut på de ständigt återkommande klagomålen, och man beslöt sig för att på en gång söka göra rent hus, och så tillgrip man dessa svaga teorier om lapparnas hotade självständighet och betesmarkernas överbelastning. Och jag undrar icke på, att ämbetsmännen, vilka ofta djupast sett saknade blick för frågans orsaker och innebörd, genom de ständiga klagomålen föllo för frestelsen att kasta ut barnet med badvattnet i tro, att detta var till fördel för lapparna. Men med denna åtgärd, att söka utestänga de bofasta från tidigare rätt till reninnehav, har man emellertid inlett en betänklig utveckling däruppe. Man har öppnat en klyfta i det hittills i stort sett goda samförståndet mellan lappar och bofasta, och fortsätter man på den beträdda vägen, kommer klyftan att vidgas i den grad, att det för närvarande icke är gott att säga, var de börjande stridigheterna komma att sluta. Den, som är intresserad av dessa frågor, ber jag att såsom ett litet belägg på detta uttalande få hänvisa till det utlåtande, som Juckasjärvi kommunalfullmäktige avgivit i anledning av 1919 års lappkommittés förslag. I detta utlåtande möter man toner av ovilja gentemot lappen, vilka icke tidigare förts fram däruppe. Det är ett varsel om vad som är i antågande.

Herr talman, mina damer och herrar. Jag har nu i största allmänhet sökt skingra de dimmor, vilka sedan ett par årtionden tillbaka vilat över vår renvårdspolitik, och jag har gjort det i tanke att kunna rycka upp en uråldrig nä-

Ang. ändring
i lagen om de
svenska
lapparnas rätt
till renbete
i Sverige.
(Forts.)

Ang. ändring
i lagen om de
svenska
lapparnas rätt
till renbete
i Sverige.
(Forts.)

ringsgren däruppe från den försumpning, i vilken den råkat komma. Jag ber nu att få övergå till en liten detaljgranskning av utlåtandet i övrigt. Det skulle vara mycket att i ärendet framföra i anledning av de uttalanden, som där blivit gjorda, men jag vill för att icke trötta kammaren söka fatta mig kort.

På sid. 5 i styckena 3 och 4 refereras lagutskottets utlåtande av år 1917 i anledning av en då framförd motion av samma innebörd som min motion nr 178 innevarande år. I detta utlåtande har intagits en statistik om de bifastas reninnehav i länets lappmarkskommuner. Utskottet menar förvisso, att denna utredning är verkligt bevisande och stödjer utskottets mening i allra högsta grad. Men utskottet känner icke till vad som skett före den tid, då denna statistik upprättades. Jag vill då först fastslå, att det var år 1917, som denna statistik kom till stånd — d. v. s. mitt i kristiden, vid en tidpunkt, då befolkningen däruppe kort förut genom myndigheterna uppmanats att fortast möjligt slakta ner sin renstam, då rätten för den bofasta att innehava renar skulle komma att indragas. Priset på renkött var vid denna tid synnerligen högt, 3, 4, ja ända till 5 gånger det normala. Man led också brist på föda hemma. Är det då underligt, att dessa ofta fattiga nybyggare och renägare i lappmarkssocknarna under sådana förhållanden frestades till en verklig storsläkt i sin renstam? Ser man därför rätt på denna statistik, utgör den i själva verket ett bevis för med vilken seghet befolkningen trots katanpheten i hemmet och trots välmenande förespeglingar om goda priser å sin vara dock strävade efter att bevara sin innehavda renstam. Jag nödgas därför konstatera att såväl lagutskottet som den svenska riksdagen år 1917 i detta ärende bibringades en skev uppfattning av det verkliga läget, under vanliga förhållanden.

Utskottet grundar vidare sitt avslagsyrkande på motionen på följande skäl: »Ett bifall till motionen skulle stå i strid med den politik, som statsmakterna under de senare årtiondena följt såväl vid den inre lapplagstiftningen som vid regleringen av de internationella rättsfrågor, som sammanhånga med renskötsel i de svensk-norska gränstrakterna.» Av det sagda torde redan framgå, att den inre lapplagstiftningen vilar på ohållbara grunder. I denna punkt av utlåtandet bör därför endast ett par ord tilläggas. Efter tillkomsten av 1917 års lag skulle dess bestämmelser bl. a. tillämpas å orter, som lagen strängt taget icke avsåg, trakterna mot lappmarksgränsen i Norrbottens län. Men nu uppkom där ett formligt nödrop, särskilt i Muonionalusta kapellförsamling. Man sände, såsom många av herrarna torde minnas, en deputation i ärendet till Kungl. Maj:t, och denna deputation uppvaktade även andra maktägande här i Stockholm. Kommunalstämman i Pajala socken uttalade sina starka betänkligheter mot utrotningsbeslutet. Ja, jag tror mig veta, att det då, år 1918, jämväl förelåg en motion här i riksdagen i ärendet. Alla dessa hänvändelser till statsmakterna resulterade i att utrotningskriget mot renarna inställdes tills vidare och en ny lappkommitté, den av år 1919, fick i uppdrag att ordna renfrågan inom riket i sin helhet. Ja, så väl förstod man huru landet låg i renfrågan, när man körde fram med 1917 års lag, och dess tillämpning.

Detta bevisar ju mer än väl, att man icke gått till botten med renfrågan. 1919 års lappkommitté har, synes det mig, utfört ett i många avseenden gott arbete, men den har dock i fråga om rätten till antalet renar för den bofaste renägaren stannat på den gamla av trånga ämbetsmannalinjer utstakade ståndpunkten. I ärendet hörda kommuner ha i en del fall åtminstone avstyrkt förslaget på denna punkt. Länsstyrelsen i Norrbottens län har icke kunnit enas. Visserligen har länsstyrelsen tillstyrkt lappkommitténs av år 1919 förslag i detta avseende — då tjänstgjorde där en landshövding, vilken endast för tillfället vistades i Norrbotten såsom vikarie — men den i länet födde länsassessor, som var närmare initierad i rådande förhållanden har reservationsvis

tagit avstånd från länsstyrelsens yttrande och förordar en utsträckt rätt för de bofasta att äga skötesrenar. Förhoppningarna däruppe gå nu till Kungl. Maj:ts och kommande års riksdag, att dessa måtte beakta de bofastas urgamla rätt och landets väl och bästa i ärendet.

Utskottet talar vidare om de internationella rättsfrågorna, vilka sammanhånga med renfrågan i de svensk-norska gränstrakterna, förebärande att dessa stå hindrande i vägen för de bofastas urgamla rätt i detta avseende. Den svenska utrikespolitiken i norr synes ofta fått draga det kortare sträet. Det uppges med stor bestämdhet, att vi år 1809 förlorade en värdefull bit av vårt gamla svenska fosterland, nämligen trakten mellan Torneå och Kemi älvar, endast på den grund, att de svenska underhandlarna i Fredrikshamn förväxlade Kalix älv i Sverige med Ule älv i Finland. Och resultatet av förhandlingarna i Karlstad år 1905 blev också en förlust för Sverige i renfrågan. Men vad man då förlorade, vill man nu i form av en till ytterlighet kringskuren näringsfrihet lägga på de ofta fattiga nybyggarnas och jordägarnas axlar i norra Lappland. Ja, orter finnas ju däruppe, där befolkningen måste bära dessa konsekvenser, när lapparna i trakten måste anlita de norska betesmarkerna sommartid. Men inom Norrbottens län finnas också områden, vida större, där våra svenska lappar ingalunda behöva ens för att nå sommarbete för sina renar flytta till Norge utan kunna vistas inom vårt eget land året om. Att i sådant fall upptäcka något skäl till att förneka våra egna lappar att mottaga skötesrenar av svenska nybyggare och bofasta däruppe, är för mig omöjligt att förstå, enär dylika lappar redan nu inom ramen av gällande bestämmelser hava skötesrenar från bofasta i sin vård. Med dessa ord torde talet om renbeteskonventionens utestängande inverkan vara reducerad till de rätta proportionerna.

Herr talman! Då vi sannolikt redan under nästa års riksdag äro i tillfälle att åter pröva frågan om utvidgad rätt för de bofasta i Norrbottens län att hålla s. k. skötesrenar, skall jag för närvarande avstå från att yrka bifall till den framförda motionen, under uttalande av den förhoppningen, att myndigheterna i avvaktan på renfrågans slutliga avgörande fara fram med ytterlig försiktighet, när det gäller tillämpningen av § 35 mom. 2 och därmed sammanhängande bestämmelser i 1917 års lapplag, i vilken förhoppning jämväl innesluta en livlig hemställan, att en kommande kungl. proposition i ärendet tar hänsyn till det i denna motion framförda kravet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har redan nu, frånsatt § 35 mom. 2 i lapp-lagen, i sin makt att avvärja en eventuell överbelastning av renbetesmarkerna. Personligen tror jag, att det för närvarande icke vore någon risk att återgå till bestämmelserna i 1898 års lag, men från min sida sett kan jag dock mycket väl känna mig till freds — och jag tror också, att befolkningen däruppe i stort sett kommer att göra det — om maximiantalet bestämmes, i enlighet med motionen, till 50 renar förutom årskalvarna och med bibehållen rätt för Kungl. Maj:ts befallningshavande att i enstaka fall bevilja ett över-skridande av detta antal, exempelvis till 100.

Min tro är, att den tid kommer, då renskötselns nationalekonomiska värde för vårt land så uppfattas av de maktägande, att man i högre grad än nu är fallet ställer sig förstående för denna näringsgren, icke blott medger, att den utövas, utan också på annat sätt, kanske genom ett eventuellt anslag, stödjer utvecklingen av denna näringskälla till vad den kan bli, en årlig miljoninkomst från vidder i Norrbottens län, vilka ännu så länge äro obehövlige och delvis även otjänliga för odling och bebyggande.

Herr af Ekenstam: Herr talman! Då den siste ärade talaren icke framställt något yrkande om bifall till den motion, han framburit, anser jag mig

Ang. ändring
i lagen om de
svenska
lapparnas rätt
till renbete
i Sverige.
(Forts.)

Ang. ändring icke ha anledning på grund av hans anförande att göra något annat än helt i lagen om de enkelt och simpelt yrka bifall till utskottets hemställan.
svenska

lapparnas rätt till renbete i Sverige.
(Forts.)

Herr Lindley: Herr talman! Jag skulle ju även jag kunna inhösta ett bravo genom att avstå från att yttra mig vidare i saken, men jag gör det ändå icke, alldenstund jag anser det vara nödvändigt, att denna sak vidröres något litet även från andra synpunkter än de motionären anført. Visserligen gjorde motionären icke något yrkande, men hans anförande formade sig i varje fall till en adress till regeringen att vid utarbetandet av den proposition, som väntas i renbetesfrågan och i fråga om reglering av lapplagstiftningen, nödig hänsyn skulle tagas till vad han anført.

Jag vill bringa i erinran en sak, som för ett par år sedan var föremål för debatt i riksdagen, nämligen den motion av borgmästare Lindhagen, i vilken han yrkade på att lapparna skulle erhålla rätt att på något sätt låta sig representeras i riksdagen. Denna motion avslogs, och lapparna ha därför icke någon möjlighet att här ge sin mening till känna. Detta är förbehållet den bofasta befolkningen, och pastor Grapenson har nu givit uttryck åt de synpunkter, som behärska denna.

Jag vill först som sist säga, att denna fråga om de bofastas rätt till reninnehav är ur lapsk synpunkt uteslutande en social fråga. Det hjälper icke, hur herr Grapenson försöker borteliminera det. Den saken står ändå kvar. Det är visserligen sant, att man kan påträffa lappar, som säga, att finge bara de bofasta ha ett större antal renar i vård hos oss, så skulle slitningarna mellan oss upphöra. Detta är dock ingen regel, men det är ju alldeles givet, att den dag lappen förvandlas till ett legohjon under den bofaste, gör det ingenting, om renarna som lappen har i sin vård komma in i hans, den bofastes, höhässjor och göra åverkan på dem, ty djuren äro ju icke lappens.

Jag skall taga ett litet exempel. Jag skall icke tala om forna dagars lappar, som kunde ha 2,000 renar, eller om sådana lappar, som motionären talade om, som ha 1,200 renar. En lapp kan reda sig på 300 renar, och i vår tid slås de små renhjorden sedan tillsammans till större hjordar, som skötas och vårdas gemensamt. Låt oss nu antaga, att vi öka ut det tillåtna renantalet för de bofasta till 50 renar i stället för de nuvarande 20. En ganska enkel räkneoperation säger oss då, att, då den bofaste måste köpa sina renar hos lappen, det behövs bara sex bofasta, som vardera förvärva sig 50 renar, för att renhjorden på 300 renar så gott som utslutande skall bestå av skötesrenar, och lappen bliva ett legohjon åt dessa sex bofasta.

Då här återopats den statistik, som har legat till grund för bestämmelsen i 1917 års lagstiftning om ett maximiantal renar av 20, vill jag liksom motionären erinra om den. Men den statistiken gav tydligt vid handen, att detta var det antal, som man kunde fixera summan till. I varje fall ge 20 renar plus årskalvar det tillskott, som lagstiftningen innebär, till sovel, som den bofaste i dessa karga trakter anses behöva. Den statistik, som då uppgjordes, visade, att i Arvidsjaur socken var det 37 av 61, som hade skötesrenar till ett antal av under 20. I Arjeplog var det 73 av 97, i Jokkmokk 120 av 150, i Gällivare 149 av 227 och i Jukkasjärvi 118 av 139. Vi finna sålunda, att det stora flertalet kunde reda sig med just detta antal av 20 renar.

Så skola vi vidare komma ihåg, att bakom denna bestämmelse om de 20 renarna låg den rovdrift, som de bofasta experimenterat med, i det att de systematiskt samlat ihop allt fler och fler renar, som de höllo i vård hos lapparna och drogo ekonomisk vinst av. Vi hade ju bland andra fallet i Arvidsjaur, där bröderna Lundberg, bekanta från den tiden, hade tusentals renar, som dessa stackars lappar som legohjon fingo sköta åt dem. Denna fråga är, herr Gra-

person, ur lapsk synpunkt en rent social fråga, och därför, menar jag, får man icke glömma bort detta, då man skall bedöma saken.

Jag vill också tillägga, att 1919 års lappkommitté på ett långt senare stadium, så sent som 1920 och 1921, företagit undersökningar i frågan. Jag skall icke trötta med att läsa upp något härav utan ber endast att få hänvisa till det betänkande, som kommitterade avgivit, vilket ger vid handen, att man fortfarande kan stanna vid en siffra av 20 renar.

Jag skall icke gå för långt in i frågan. Jag tänker, att vi nästa år få tillfälle att tvista om den saken, om vi leva och ha hälsan. Då motionären emellertid här har åberopat en gammal förständig lapp i Gällivare, som sagt om 1919 års lappkommitté, att »de mena så väl, men begripa så litet», ber jag att få fråga: Hur bedömer den där lappen de representanter, som han själv varit med om att sätta in i kommittén? Han hörde ju till de förständigarna. Om Lindhagens motion gått igenom, att lapparna skulle få en eller två representanter i riksdagen, vill jag väl antaga, att dessa skulle komma hit utsedda av sina egna. Lappkommitténs betänkande är undertecknat av 15 namn. Jag skall be att få läsa upp några av dessa namn, vilkas ursprung icke kan betvivlas, och vilka personer ha blivit utsedda av lapparna i de olika länen. Vi ha Nils Anders Gruvvisare från Norrbottens län och Torkel Tomasson, som visserligen icke numera driver någon rennäring, men som i varje fall är utgången ur lappkretsar och som betraktas som en av deras främste talesmän. Vi ha vidare T. Larsson Kråjk, Nils P. Stenberg, som är skogslapp från Arvidsjaur, och Jonas Åhrén från Jämtland. Dessutom ha vi Erik Bergström, f. d. lappfogde och nuvarande lappskolinspektör, och lappfogdarna J. O. Holm och Gustaf Lindström, män som helt ägnat sig åt lapparna och deras intressen. Under viss tid har i kommittén också suttit lappen Anta Pirack från Jokkmokk. Jag tror, att detta bör ha varit en tillräcklig besättning för att garantera, att lapparnas synpunkter ha fått komma fram och göra sig gällande. Jag vill också tillägga, då man talar om att kommittén menat så väl men begripit så litet, att vid kommitténs slutsammanträde frambar lapparnas representanter sitt tack till kommitténs ordförande för det sätt, varpå han lett förhandlingarna och för den för lapparna verkligt goda lagstiftning, som kommittén föreslog.

Jag tror, att vi få tänka på den saken. Kanske det betyg, som motionären gav kommittén, då han sade, att den i många avseenden utfört ett gott arbete, kan kompletteras med att kommitténs arbete i de flesta, ja måhända i alla avseenden varit sådant, som man ur verkligt lapsk synpunkt kunnat önska. Det har här talats om de bofastas uråldriga rätt, men det är lapparnas rätt, som vi skola tänka på. Rätten till renbetet, till skogen, till fisket och jakten hör till lappens privilegier, och det tillkommer icke de bofasta att sörja för en rationell renvård, utan det skola lapparna göra. Jag tror, att om man tar hänsyn härtill och ser saken ur denna synpunkt, kunna vi med lugn och med understrykande av vad utskottet har anfört avvakta propositionen i detta ärende, då den en gång kommer till riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Grapenson: Herr talman! Jag förstår mycket väl, att en person som herr Lindley, vilken levat sig in i den där teorien om lapparnas hotade självständighet, skall ha svårt att i en hast lämna den. Att som han gjorde beteckna lapparna som legohjon åt de bofasta, synes mig dock vara för starkt. Jag har nu i mer än femton år bott och rest i Lappmarken och dessutom i ytterligare tio år varit i nära beröring med renvården, men jag har icke funnit sådana förhållanden annat än möjligen i ett par fall, då bofasta lappar, vilkas

*Ang. ändring
i lagen om de
svenska
lapparnas rätt
till renbete
i Sverige.
(Forts.)*

Ang. ändring
i lagen om de
svenska
lapparnas rätt
till renbete
i Sverige.
(Forts.)

förfäder varit flyttlappar, haft lappar i sin tjänst, vilka skött renhjorden åt den bofaste i egenskap av drängar.

Man talar om, att den bofaste köper renar av lapparna och att dessa på det sättet bli av med sina renar och bli ett slags legohjon. Men varför skall lappen vara hänvisad att endast till den bofaste sälja sitt renkött? Det finns ju en sådan utomordentligt härlig marknad på denna vara. Lapparna bli ju kvitt sitt renkött i första bästa handelsbod i våra malmfältssamhällen, och det ligger ju personer däruppe, som komma dit från sydligare trakter enkom för att under vintern köpa upp renstekar, renhudar, vilt o. s. v. Varför skall man vara så rädd för att skaffa fram en exportartikel, som är eftersökt och som står högt i pris; ingen blir ju lidande av att varan finns? Så är det åtminstone i Norrbottens län, och lagen berör ju endast detta län; så att så enkelt som herr Lindley här framlagt saken, kommer man nog icke ifrån den i verkligheten.

Dessa två bröder Lundberg i Arvidsjaurs församling, som enligt uppgift verkligen ha missbrukat den tidigare lapplagens bestämmelser, deras synd skall nu drabba hela Norrbottens befolkning, befolkningen på ett område, som innefattar närmare $\frac{1}{4}$ av hela Sveriges ytvidd. Jag tycker, det är så egendomligt och så ofattligt, att en hel landsdel skall lida för dessa två Lundbergares skull, vilka missbrukat lagen, men vilkas makt genom den nuvarande lagen är och förblir bruten, även om rätten att äga skötesrenar utsträcker från 20 till 50.

Herr Lindley talade om lapparnas deltagande i kommittéarbetet och läste upp en del namn på dessa. Ja, det är ju Norrbottens län, denna lag gäller, och jag hörde icke mer än två namn därifrån, nämligen Nils Anders Gruvvisare och Nils Stenberg. De andra lapparna voro från sydligare län, såvitt jag hörde rätt. Åtminstone det stora flertalet av våra Gällivarelappar påstå alldeles bestämt, att de icke önska denna inskränkning i de bofastas tidigare rätt. Jag har talat med ganska många lappar om den saken, men jag har icke träffat mer än en enda, som höll före, att den nuvarande bestämmelsen möjligen kunde vara till nytta för lapparna. Lapparna, åtminstone i den församling, där jag bor, vilja enligt min uppfattning gärna vara med om att en utvidgning sker. Lapparna förstå vad saken gäller. Uppstår det skadegörelse av renar på de bofastas ägor, går det lätt att komma sams med den bofaste om dylika saker, då den bofaste tillika är renägare. Upphöra åter de bofasta med att hålla skötesrenar i lapparnas vård, så tror jag för min del icke, att det kommer att gå så lätt att avfärda dessa små tvistigheter. De kunna lätt bli stora. Den dualism, som nu är på väg däruppe, den kan, mina herrar, utvecklas till en slags kulturkamp. Den kan ha vida större betydelse för denna gränstrakt än man kanske anar.

Herr Lindley: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag återkommer, men jag har icke alls talat om försäljning av enstaka djur, utan då jag talade om handeln mellan de bofasta och lapparna var det ur den synpunkten, att varje utökning av den bofastes rätt att ha renar innebär, att han måste köpa renarna från lappen, och på det sättet tillskansar han sig lappens levande renegendom för att sedan i sin tur genom slakt och export av renstekar göra sig de inkomster, varom motionären talade. Jag menar, att inkomsterna av renstekar och följderna överhuvud av den rationella renvården böra komma lappen och icke den bofaste till godo.

Herr Grapenson: Herr talman! Bara en kort replik. Grundläggandet av en renstam tillgår icke i vanliga fall på det sätt, som herr Lindley här an-

gav. De bofasta äro försiktiga människor de också. Det går oftast till så, att den bofaste, som är lycklig nog att äga ett renmärke — man måste nämligen ha ett lagstadgat renmärke, innan man kan tänka på att skaffa sig renar, och det ha ju många av de bofasta sedan gammalt — köper en kalv, på sin höjd en renko och en kalv, och avvaktar sedan tiden och låter renstammen föröka sig. Det är ytterst sällsynt, att de bofasta gå till lapparna för att köpa ett större antal stamrenar, då de skola skaffa sig skötesrenar. Man vill ju icke gärna av lätt förklarliga skäl äga renar, vilkas öron äro skurna efter en annan ägares märke. Ibland tillgår också anskaffandet av skötesrenar så, att lappen är gudfar åt något barn till den bofaste och skänker en feminin renkalv i faddergåva, och så börjar renstammen så småningom att spira upp. Det var endast den repliken, jag här ville framföra.

Ang. ändring i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Slutligen föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om rätt till litterära och musikaliska verk; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 8.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Heiding m. fl.*, nr 395, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 58, med förslag till lag om polisväsendet i riket m. m. och, nr 59, angående anslag till polisväsendet i riket m. m.; samt

herr *Wagnsson*:

nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 200, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1925—1926 för viss personal inom den civila statsförvaltningen och, nr 196, angående anslag till de kommunala mellanskolorna m. m.; och

nr 397, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 200, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1925—1926 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Dessa motioner bordlades.

§ 9.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från första lagutskottet:

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag i anledning av Sveriges anslutning till de internationella konventionerna angående godsbefordring å järnväg samt angående befordring å järnväg av resande och resgods; och

nr 105, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 och 22 §§ strafflagen, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion; samt

från jordbruksutskottet:

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående övergångsbestämmelser i anledning av blivande beslut om

uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden m. m., allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område, tillhörande klockarbostället i Kopparbergs församling; och

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett inom Vetlanda stad beläget klockaren och organisten i Vetlanda församling på lön anslaget jordområde.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial, nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till kontrollstyrelsen;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphörande av kammarrättens doms rätt i vissa mål; och

nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående vissa åtgärder till främjande av ökad sparsamhet bland vårt folk.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hansson</i> i Bäck	under 12 dagar fr. o. m. den	4 april,
» <i>Aarnseth</i>	» 12 » »	» 4 »
» <i>Holmgren</i>	» 8 » »	» 3 »
» <i>Gardell</i> i Stenstu	» 13 » »	» 3 »
» <i>Granath</i>	» 14 » »	» 2 »
» <i>Olsson</i> i Broberg	» 8 » »	» 3 »
» <i>Pehrsson</i> i Göteborg	» 13 » »	» 3 »
» <i>Mogård</i>	» 11 » »	» 5 »
» <i>Persson</i> i Falla	» 13 » »	» 3 »
» <i>Andersson</i> i Höör	» 13 » »	» 3 »
» <i>Blomquist</i>	» 13 » »	» 3 »
» <i>Paulsen</i>	» 13 » »	» 3 »
» <i>Bergström</i> i Hälsingborg	» 13 » »	» 3 »

herr	<i>Kloo</i>	under 13 dagar fr. o. m. den	3 april,	
>	<i>Björklund</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Hamrin</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Törnkvist i Bjuv</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Björk</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Kristensson i Göteborg</i>	> 5 >	> 9 >	
>	<i>Svensson i Grönvik</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Jonsson</i>	> 12 >	> 3 >	
>	<i>Olovson i Västerås</i>	> 12 >	> 4 >	
>	<i>Eklund</i>	> 7 >	> 9 >	
>	<i>Lithander</i>	> 10 >	> 6 >	
>	<i>Nilsson i Hörby</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Norling</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Ödström</i>	> 10 >	> 3 >	
>	<i>Pettersson i Köping</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Ernfors</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Andersson i Ovanmyra</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Karlsson i Vätö</i>	> 10 >	> 3 >	
>	<i>Hedlund i Häste</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Lilliecreutz</i>	> 12 >	> 4 >	
>	<i>Olsson i Kalmar</i>	> 12 >	> 3 >	
>	<i>Johansson i Väby</i>	> 12 >	> 6 >	
>	<i>Olsson i Ramsta</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Fast</i>	> 8 >	> 5 >	
>	<i>Olsson i Golvvasta</i>	> 8 >	> 3 >	
>	<i>Johansson i Kälkebo</i>	> 14 >	> 2 >	
>	<i>Andersson i Falkenberg</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Västberg</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Jönsson i Boa</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Pettersson i Lerbäcksbyn</i>	> 12 >	> 4 >	
>	<i>Olsson i Broddbo</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Grapenson</i>	> 14 >	> 2 >	
>	<i>Rudén</i>	> 12 >	> 3 >	
>	<i>Bäcklund</i>	> 12 >	> 3 >	
>	<i>Lovén</i>	> 12 >	> 3 >	
>	andre vice talmannen <i>Nilsson</i>	> 13 >	> 2 >	
>	<i>Johansson i Uppmälby</i>	> 14 >	> 2 >	
>	<i>Andersson i Katrineholm</i>	> 14 >	> 2 >	
>	<i>Schill</i>	> 12 >	> 3 >	
>	<i>Lindley</i>	> 12 >	> 4 >	
>	<i>Hansson i Trollhättan</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Gardell i Gans</i>	> 13 >	> 3 >	
>	<i>Leo</i>	> 13 >	> 3 >	och
>	<i>Hedström</i>	> 14 >	> 2 >	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 2 april.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidna mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 388, av herr *Jonsson*;
nr 389, av herr *Lorichs*; och
nr 390, av herr *Fast m. fl.*;

till andra särskilda utskottet motionerna:

nr 391, av herr *Pettersson* i Köping *m. fl.*; och
nr 392, av herrar *Olsson* i Ramsta och *Schill*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 393, av herr *Strindlund m. fl.*; och
nr 394, av herr *Gustafson* i Kasenberg *m. fl.*;

till andra särskilda utskottet motionen nr 395 av herr *Heiding m. fl.*; samt
till statsutskottet motionerna nr 396 och 397 av herr *Wagnsson*.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till kontrollstyrelsen blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkänd.

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 23 och 24 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 5.

Föredrogos andra lagutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner om ändring av 7 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Härpå föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckt motion angående vissa missförhållanden i avseende å försäljningen av tobaksvaror. Därvid yttrade:

*Ang.
vissa miss-
förhållanden i
avseende å
försäljningen
av tobaks-
varor.*

Herr **Gardell** i Gans: Som lagarna nu äro stiftade, synes det, som om människorna på landsbygden endast hade att välja mellan att antingen flytta därifrån eller också alla bli lagbrytare. Butikstängningslagen t. ex. gör det nära nog omöjligt för en lantarbetare att få köpa tobaksvaror. Handelsbodarna på landet få nämligen icke vara öppna efter klockan sju eftermiddagen, och där finnas inga särskilda tobaksaffärer, vilka annars få hålla öppet något längre. Arbetarungdomen på landet vill hava samma möjligheter som städernas ungdom att få inköpa exempelvis cigarretter eller snus. I städerna, där det finns tobaksaffärer, äro dessa öppna längre, och när de sedan äro stängda, finns det tidningskiosker, som sälja tobaksvaror till den nöjeslystna ungdomen. Jag håller styvt på, att landsbygdens invånare skola hava samma rättigheter som städernas, då de hava samma skyldigheter, och därför har jag tillåtit mig väcka denna motion för att antingen borttaga de rättigheter, som städerna i detta avseende hava, eller också utsträcka dem att gälla även för landsbygden.

Då utskottet säger, att denna fråga är under behandling, vill jag visserligen icke yrka bifall till min motion, men jag skulle dock här vilja uttrycka den förhoppningen, att denna utredning snart bleve färdig, och att densamma utmynnade i ett förslag, som tillgodosåge landsbygdens anspråk på nöjen i samma mån som städernas.

Herr **Laurin**: Herr talman! Reservanten för denna motion är ju borta, men jag skall försöka utveckla en annan sida av saken. Det är visserligen sant, att denna motion rör en mycket obetydlig och enkel sak. Det heter ju, att den ligger under utredning, och därför skall riksdagen berövas sin initiativrätt och få vänta på den.

När en gång butikstängningslagen infördes, var det väl ingen som tänkte på de följder, som lagen fått. Medborgare, som äro tobakshandlare, för att taga ett exempel, berövas sin rätt att sälja tobaksvaror och varför icke också tidningar. Förr var tidningsförsäljning en ganska god inkomst för dem. Nu få de icke göra det. I deras ställe ha nu kommit pressbyrån och andra inrättningar. Men det är väl ändock litet på tok, mina herrar, att en person, som har ett visst yrke, skall hindras däri, och sedan begår man fulkomligt öppet lagbrott. Vem som helst kan konstatera, att i utkanterna till städerna får man visserligen icke officiellt köpa en cigarrettask eller en cigarr, men det går att få ett glas vatten, för vilket man skall betala 5 öre, och då är det förtäring. Låt vara, att man tycker, att detta är en småsak; men man tycker dock, att denna utredning, som nu hetes pågå, och om vilken jag har en viss kännedom, någon gång skall kunna bliva färdig. Ty bakom hela denna historia ligger faktiskt ett trustintresse, som försöker slå ned den fria handeln.

Då motionären själv icke yrkat bifall till sin motion, så har jag ingen anledning att göra det, men jag tror, att jag kan försäkra, att blir icke utredningen färdig till nästa år få vi väl försöka igen.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 4 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1925—1926 under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 7 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1925—1926 under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel till uppförande av ett bangårdspostkontor i Stockholm m. m.;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel för lån till egnahemsbyggnader för statens järnvägars personal vid Notviken och Ulriksdal;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av förfallen del av statslån till Slite-Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående antalet av ordinarie befattningar såsom byrådirektör vid statens vattenfallsverk;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för verkställande av undersöknings- och försvarsarbeten å områden, som äro eller kunna vara för kronans räkning inmutade;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av återbetalningsskyldigheten beträffande till kontrolltjänstemän oriktigt utbetalda dyrtidstillägg; och

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

från jordbruksutskottet:

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 och 2 mom., 18 § 2 mom. och 23 § i skogsvårdslagen den 15 juni 1923; och

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 57, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendommar samt en i ämnet väckt motion.

§ 8.

Herr *Eriksson* i Västbro avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 178, angående anslag för budgetåret 1925—1926 till kommerskollegium samt de under kollegium lydande myndigheter och kårer.

Denna motion, som erhöll ordningsnummer 398, bordlades.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckta motioner om utsträckt rätt till användande av s. k. valedelsförsändelse vid vissa kommunala val och vid val till riksdagen;

nr 13, i anledning av väckt motion om utsträckning av den tid, inom vilken motion i ämne, tillhörande ständigt utskotts behandling, må väckas; och

nr 14, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet att vid val av suppleanter för landstingsmän utse personliga suppleanter;

statsutskottets memorial, nr 47, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under fjärde huvudtiteln; samt

jordbruksutskottets memorial, nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens nionde huvudtitel.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jansson</i> i Edsbäcken	under 10 dagar	fr. o. m. den	4 april,
» <i>Eriksson</i> i Västbro	» 10 »	» »	» 4 »
» <i>Uddenberg</i> i Karlskoga	» 10 »	» »	» 4 »
» <i>Herou</i>	» 10 »	» »	» 4 »
» <i>Dahlén</i>	» 10 »	» »	» 4 »
» <i>Gustafson</i> i Vimmerby	» 10 »	» »	» 4 »
» <i>Ericson</i> i Boxholm	» 10 »	» »	» 4 »
» <i>Olsson</i> i Rödningsberg	» 10 »	» »	» 4 »
» <i>Olsson</i> i Högby	» 10 »	» »	» 4 »
fru <i>Thüring</i>	» 10 »	» »	» 4 »
herr <i>Wirsell</i>	» 10 »	» »	» 4 »
» <i>Anderson</i> i Råstock	» 10 »	» »	» 3 »
» <i>Carlström</i>	» 10 »	» »	» 3 »
» <i>Lövgren</i> i Nyborg	» 10 »	» »	» 3 » och
» <i>Almquist</i>	» 10 »	» »	» 3 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,24 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 3 april.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 28 nästlidna mars.

§ 2.

Föredrogs och remitterades till statsutskottet herr *Erikssons* i Västbro *m. fl.* på kammarens bord liggande motion nr 398.

§ 3.

Konstitutionsutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 12—14 bordlades åter.

§ 4.

Vidare föredrogs vart för sig:

statsutskottets memorial, nr 47, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under fjärde huvudtiteln; och

jordbruksutskottets memorial, nr 32, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens nionde huvudtitel.

De i nämnda memorial föreslagna voteringspropositionerna blevo av kammaren godkända.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Jönsson* i Revinge under 10 dagar från och med denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,43 e. m.

In fidem
Per Cronvall.